

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

*Матеріали III-ої Міжнародної науково-практичної
конференції (07 листопада 2020 р., м. Лондон,
(Великобританія), дистанційно)*

2020 р.

Central European Education Institute (Братислава, Словаччина)
Національний інститут економічних досліджень (Батумі, Грузія)
Батумський навчальний університет навігації (Батумі, Грузія)
Регіональна Академія Менеджменту (Казахстан)
Громадська організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з
державного управління» (Київ, Україна)
Міжрегіональна академія управління персоналом (Київ, Україна)
Громадська організація «Асоціація науковців України» (Київ,
Україна)
у рамках Видавничої групи «Наукові перспективи»

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

*Матеріали III-ої Міжнародної науково-
практичної конференції
(07 листопада 2020 р., м. Лондон
(Великобританія), дистанційно)*

2020 р.

Схвалено до друку Президією Громадської організації «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління» (Рішення № 05/11-2 від 05.11.2020 р.).

Матеріали підготовлені за підтримки Навчально-наукового інституту менеджменту та психології Державного закладу вищої освіти «Університет менеджменту освіти»

Редакційна колегія:

Є.О. Романенко (голова) д-р держ. упр., проф., Заслужений юрист України, О.М. Непомнящий (заступник голови) д-р держ. упр., проф., Заслужений будівельник України, О.І. Дацій (заступник голови) д-р економ. н., проф., Заслужений працівник освіти України, В.Л. Федоренко (заступник голови) д-р юр. н., проф., Заслужений юрист України, О.М. Макаренко (заступник голови) д-р мед. н., І.В. Жукова (заступник голови) канд. н. держ. упр., доц.

С91 Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ; Великобританія 07 листопада 2020 р. / за ред. Є.О. Романенка, І.В. Жукової. Київ; Великобританія: ФОП КАНДИБА Т.П., 2020. 143с.

У матеріалах III-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні аспекти модернізації науки в Україні» висвітлені питання щодо: розслідування й обліку транспортних подій на внутрішніх водних шляхах України; реалізації трансформаційної реформи в системі охорони здоров'я; аналізу консультативної, лікувальної і профілактичної медичної допомоги населенню у м. Чернігові; місця комунікаційних процесів у житті громадян та державних і суспільних інститутів; всеукраїнського референдуму як одного із головних інститутів прямої демократії. Матеріали будуть цікаві науковцям, громадсько-політичним діячам, студентам, а, також, усім, хто цікавиться розвитком української держави і світовим досвідом реалізації інноваційних процесів.

Матеріали подані в авторській редакції. Відповідальність за зміст та орфографію матеріалів несуть автори.

© автори, 2020

© Громадська організація «Всеукраїнська Асамблея докторів наук з державного управління», 2020

© Приватне акціонерне товариство «Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна Академія управління персоналом», 2020

© Громадська організація «Асоціація науковців України», 2020

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Postupna O.V., Stepanko O.V. <i>REGIONAL EDUCATIONAL SYSTEM ROLE IN ENSURING HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT IN THE REGION</i>	9
Артеменко А.І. <i>ДЕМОКРАТИЧНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ</i>	14
Аулін О.А. <i>СПЕЦИФІКА АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ ЗАХІДНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ</i>	16
Буканов Г.М. <i>ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ</i>	20
Гандзюк К.А. <i>УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В МЕЖАХ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ</i>	25
Дурман О.Л. <i>ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ</i>	30
Кива І.В. <i>ОСНОВНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОГО</i>	35

*СЕКТОРУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ
ОРГАНІВ В УКРАЇНІ*

Молдаван Л.В. <i>ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ФАКТОР СТВОРЕННЯ РІВНОСПРИЯТЛИВИХ УМОВ ВІДТВОРЕННЯ ТА СТАЛОГО ЇЇ РОЗВИТКУ</i>	39
Олійник Р.Ю. <i>ЗНАЧУЩІСТЬ ПРОЕКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ</i>	44
Палагусинець Р.В. <i>ПРОЦЕС ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ ДИПЛОМАТИЧНИХ СЛУЖБ</i>	48
Романенко Є.О. <i>НАРОДОВЛАДДЯ ЧЕРЕЗ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ РЕФЕРЕНДУМ</i>	52
Ситник Г.П. <i>ПРИРОДА ФЕНОМЕНУ “БЕЗПЕКА”: ОНТОЛОГІЧНИЙ, ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ ТА АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ</i>	59
Станішевський В.Ю. <i>ДО ПИТАННЯ ОБҐРУНТУВАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ ПРОГРАМ ДЕРЖАВНО- ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ</i>	64
Фостікова В.В. <i>КАДРОВА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ НОВОГО ПУБЛІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ</i>	68

Чорний В.І. 72
*ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ
ПЕРЕТВОРЕНЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У
СФЕРІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ У
КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИМІРУ*

Щур Н.О. 75
*КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ І
ВІДТВОРЕННЯ ВЛАДНО-УПРАВЛІНСЬКИХ
ВІДНОСИН ТА ІНСТИТУТІВ*

СЕКЦІЯ 2. ЕКОНОМІКА Й УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Лагодієнко Н.В., Губко В.І. 80
*ІНДИКАТОРИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ
РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВ*

СЕКЦІЯ 3. КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

Федоренко В.Л. 85
*ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРЧОСТІ
АДАЛЬБЕРТА ЕРДЕЛІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ
ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ВШАНУВАННЯ 120-
РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ХУДОЖНИКА*

СЕКЦІЯ 4. ПРАВО

Kraliuk M.O. 91
*RESPIRATORY PERSONAL PROTECTIVE
EQUIPMENT: FORENSIC EXPERTISE*

Крупка А. А., Яковлєва Є. О.	95
<i>ПРЕДМЕТ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ГАЛУЗІ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ</i>	

СЕКЦІЯ 5. ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ

Гончаровська Г.Ф.	99
<i>ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ-МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ</i>	
Кисла С.Д., Білоус О.В.	104
<i>ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ В УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ</i>	
Кобржицький В.В.	108
<i>ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАТИВНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ</i>	
Маковій М.Ю.	113
<i>ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОРЕКЦІЙНО – РОЗВИВАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «МАЛЕНЬКИМИ КРОКАМИ ДО ЗДОРОВ'Я»</i>	

СЕКЦІЯ 6. РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Лагодієнко В.В., Літвінов Д.О., Печка С.С.	117
<i>РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРНИХ</i>	

*СТРУКТУР, ЯК ПРІОРИТЕТ ФОРМУВАННЯ
СТРАТЕГІЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ*

- Саркісян Г.О., Любаров Ю.Й.** 122
*ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ
ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ЯК СКЛАДОВОЇ
ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОГО
СЕРЕДОВИЩА РЕГІОНУ*

**СЕКЦІЯ 7.
МЕДИЦИНА**

- Дычко Е.Н., Бунятян К.А.** 127
*ОБОСНОВАНИЕ БИОЛОГИЧЕСКОГО МЕТОДА
ЛЕЧЕНИЯ ПУЛЬПИТА*

- Коломоєць А.В.** 131
*ЗАКОНОДАВЧІ ОСНОВИ ТА ПРИНЦИПИ
ЛОГІСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ В МЕДИЦИНІ*

- Стовбан М.П.** 135
*НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ
ДООПРАЦЮВАННЯ В ЧАСТИНІ РЕГУЛЮВАННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПІТАЛЬНИМИ ОКРУГАМИ*

- Щіріна К.В.** 139
*АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ
БАГАТОПРОФІЛЬНОЇ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ
КЛІНІЧНОЇ ЛІКАРНІ*

Шановні колеги, друзі!

Перед Вами матеріали III-ої Міжнародної науково-практичної конференції "Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку", що відбулася дистанційно, 07 листопада 2020 р., у м. Лондоні (Великобританія).

Сам факт виходу, протягом трьох останніх місяців поспіль, матеріалів вже III-ої Міжнародної науково-практичної конференції підтверджує її науковість, актуальність

та читацьку затребуваність. Це прекрасно і я бажаю ще не раз примножити кількість таких наукових заходів. Адже це результат праці редакційної колегії не тільки заради прибутку, але й для допомоги всім науковцям, фахівцям, задіяним у різних сферах науки та, безсумнівно, і поважного авторського колективу.

У даних матеріалах цікавими є публікації щодо: розслідування й обліку транспортних подій на внутрішніх водних шляхах України; реалізації трансформаційної реформи в системі охорони здоров'я; аналізу консультативної, лікувальної і профілактичної медичної допомоги населенню у м. Чернігові; місця комунікаційних процесів у житті громадян та державних і суспільних інститутів; всеукраїнського референдуму як одного із головних інститутів прямої демократії.

Бажаю успіхів і нових цікавих ідей!

Нехай наука процвітає, а тираж росте!

З повагою,

**Проректор Міжрегіональної
Академії управління персоналом,
доктор наук з державного
управління, професор,
Заслужений юрист України**

Є.О. Романенко

СЕКЦІЯ 1.

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ, САМОВРЯДУВАННЯ І ДЕРЖАВНА СЛУЖБА

Postupna O.V.

Associate professor of the Department of Management
at Educational-scientific-production centre,
National University of Civil Defence of Ukraine
Kharkiv, Ukraine

Stepanko O.V.

Head of Department for Material and Technical Support,
National University of Civil Defence of Ukraine
Kharkiv, Ukraine

REGIONAL EDUCATIONAL SYSTEM ROLE IN ENSURING HUMAN CAPITAL DEVELOPMENT IN THE REGION

Recently, much attention around the world is paid to the formation, development and rational use of human capital, which is usually considered as a socio-economic category that includes knowledge, skills, competencies of people, obtained mainly through training and professional experience. In the field of public administration, human capital is understood "as capital embodied in people in the form of their education, qualifications, professional knowledge, experience" [1]. Sociologists believe that "the formation of human capital in any country is due to three main factors: the available labor force, the workforce qualifications and the quality of educational institutions" [2]. From the pedagogical point of view, the component of human capital is education, which has a holistic, multifunctional and

semantic structure and performs three important functions: human – providing a certain level of knowledge, behavioral orientations, readiness to perform various social roles, activities; technological – the formation of skills and abilities of labor, social, economic and professional activities; humanistic – education of people in the spirit of peace, high morality, culture, etc. [3]. Thus, the basic component of human capital is knowledge and competencies, which are obtained primarily through educational institutions. Therefore, the accumulation of human capital in the state and its regions, which we consider as units of administrative-territorial division of the country, is carried out by investing in education, which ensures the development of intellectual abilities and creates opportunities for their implementation primarily in professional activities.

Regarding the regional educational system and its role in ensuring the development of human capital in the region, it should be noted that one of the Ukrainian scientists who addressed this issue for the first time in his research is A. Shevchuk. He believes that “the regional education system plays a formative role in such regional subsystems as the regional labor market, the regional innovation system, the regional science system, as the main elements of these systems are human capital, which generates new ideas and initiatives that directly depend on education of economically active population of the region and its ability to produce a new innovative product” [4]. We agree with the author's opinion that in order to improve the general socio-economic situation in the region the regional educational system plays a huge functional role, which can be determined according to the areas of its interaction with other subsystems. We define these directions according to spheres of activity.

Thus, the regional educational system affects the economic sphere of the region as a subject of economic activity, as a result of which it makes a profit (provision of educational services, provision of education, accommodation, food, etc.) and develops corresponding infrastructure (private educational institutions, hostels, institutions) catering, etc.). At the same time, the

economic specificity of the region affects the development of the regional education system through the demand for qualified professionals with the appropriate level of education, which, in turn, determines the demand for educational services, which generally contributes to the specialization of the region's education system. The level of economic development of the region also affects the demand of economically active adults, which allows to determine the areas of retraining, create a competitive environment in the labor market and develop the necessary educational and qualification competencies that a specialist must have.

It should be noted that such characteristics of the regional educational system in the economic subsystem of the region as its productivity and profitability are closely correlated with the characteristics of the social subsystem – human education, skills, values, culture, health, living standards, understanding of nature, etc. Modern people must be socially active, i.e. focused on solving the challenges facing the community. Their social activity can be manifested in various spheres of society - educational, professional, socio-political, cultural and leisure, and others. Throughout life, a person forms a relatively stable system of interests and needs for a certain hierarchy of life values, accumulates social experience that affects his style of thinking, lifestyle, the course of emotional processes. In this case, the role of the regional educational system in ensuring the development of human capital in the social sphere is to perform two functions – professional socialization and educational.

The scientific and innovative sphere. As a result of scientific and technological progress, the formation of a knowledge society, the digitalization of all spheres of society there is a demand for highly qualified scientists, researchers, developers – generators of ideas, on whom the practical implementation of discoveries depends. The main supplier of scientists in the region are educational and research institutions, which form a scientific intellectual elite capable of producing knowledge that has recently become a commodity that can be stored, distributed, exchanged,

sold. However, in our rapidly changing times, knowledge is constantly changing, enriching, it becomes more complex, problem-oriented, interdisciplinary, which forces to expand the training of scientific personnel of the highest category for scientific, pedagogical and research activities in the regional education system. At the same time, the widespread use of information technologies requires a person to know the principles of their work, opportunities for use, their impact on various areas of professional activity; skills for their qualified application; possession of software skills, etc.

With regard to the subsystem of territorial governance, it should be noted that the regional education system focuses primarily on the territorial location of the population, its density, level of urbanization and concentration of intellectual and labor potential. Thus, a more developed system of education, which includes all components of education – from preschool to higher, is usually formed in large cities, which primarily contributes to intellectual potential concentration. Conversely, the spatial aspect and natural and geographical specifics of the region (for example, mountainous areas, high or low level of urbanization), transport infrastructure, etc. affect the formation of the education system of the region.

To manage the regional education system in cities, regional public administration bodies and local self-government bodies are created. The role of regional education administration is to form a regional component of education, financial and economic support of educational institutions, to create favorable conditions for the functioning of educational entities of various types and forms of ownership. At the same time, the regional education system provides the region with a managerial intellectual elite.

Summarizing the above, it can be argued that the role of the regional education system in ensuring the development of human capital in the region is multidimensional, which can be considered in accordance with the interaction of the education system with other subsystems of the region: economic, social, research and innovation, environmental, cultural and territorial governance. In

general, the level of development of the regional educational system reflects the dynamic aspect of the socio-economic status of a person, the level of education of whom, his life position in the system of public relations depends on the overall development of the region.

References:

1. Kireyeva O. B. Lyuds`ky`j kapital [Human capital] / I. M. Chy`karenko // Publichne upravlinnya : terminol. slov. / uklad. : V. S. Kujbida, M. M. Bily`ns`ka, O. M. Petroye ta in. ; za zag. red. V. S. Kujbidy`, M. M. Bily`ns`koyi, O. M. Petroye. – K. : NADU, 2018. – S. 372.
2. Rozvy`tok lyuds`kogo kapitalu: na shlyaxu do yakisny`x reform [Human capital development: on the way to quality reforms] / Centr Razumkova; kerivny`k proektu: O. Py`shhulina, kolekty`v avtoriv: O. Py`shhulina, T. Yurochko, M. Mishhenko, Ya. Zhalilo. – K. : Vy`d-vo «Zapovit», 2018. – S. 104.
3. Goncharenko S. U. Osvita [Education]/ S. U. Goncharenko // Ency`klopediya osvity` / Akad. ped. nauk Ukrayiny` ; gol. red. V. G. Kremen`. – K. : Yurinkom Inter, 2008. – S. 614.
4. Shevchuk A. V. Innovacijny`j rozvy`tok regional`ny`x osvitnix sy`stem [Innovative development of regional educational systems] : dy`s. d-ra ekon. nauk : specz. 08.00.05 / A. V. Shevchuk. – Cherkasy`, 2014. – S. 36.

Артеменко А.І.
старший викладач,
Київський національний економічний
університет ім.В.Гетьмана
м. Київ, Україна

ДЕМОКРАТИЧНЕ ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЯК ОСНОВА ЕФЕКТИВНОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ДЕРЖАВ

Державне управління є суспільним явищем, притаманним усім державам на різних етапах людської цивілізації. Основні риси управлінської діяльності притаманні ще історичним періодам первісної доби, коли основою влади були родинність, традиції, звичаї. Вже на той час головним завданням влади (глави роду чи старійшини) було життєзабезпечення племені, а соціальні цінності полягали в задоволенні інтересів більшості громади в цілому. Тому генезис державного управління в соціальних спільнотах розглядається як історичне виокремлення особливого виду діяльності з групової сумісної праці людей [1].

На даному етапі розвитку держав важливою є демократична система державного управління. Демократія є конкурентний процес, а в ході демократичної конкуренції переваги одержують ті, хто може раціоналізувати свою прихильність новій системі, і ще більше - ті, хто щиро вірить у неї.

Демократичні зміни передбачають встановлення демократичного режиму державного управління. Демократичний режим утворюється в правових державах. Він характеризується методами існування влади, що реально забезпечують вільний розвиток особистості, захищеність її прав, інтересів.

Для демократичного державного управління характерні наступні ознаки: надання свободи в економічній сфері, що становить основу матеріального благополуччя держав [2].

Демократичність державного управління являє собою багатоаспектне поняття , яке відображає ступінь досягнення демократичних цілей державного управління і є основою ефективного економічного розвитку держав.

Демократичний підхід до оцінки ефективного економічного розвитку держав повинен враховувати експертну оцінку результатів впливу державних органів на державний суверенітет, конкурентоспроможність , економічне зростання , оцінку чинників та інструментів забезпечення якості надання публічних послуг, ефективність реалізації окремих регуляторних елементів і діяльності окремих державних органів влади як організацій [3].

В період інтеграційних процесів сильнішого значення набуває міжнародна торгівля як складова економічного розвитку держав. Досвід перебудови економіки із врахуванням демократичних особливостей державного управління підтверджує важливість формування ефективної економічної стратегії [4].

Отже, демократичність державного управління є основою ефективного економічного розвитку держав , де важливими є правові норми регуляції економічних відносин держав.

Список використаних джерел:

- 1.Ковбасюк Ю.В. Державне управління :підручник/ Ю.В. Ковбасюк, К.О. Ващенко,Ю.П. Сурмін.- К., 2012.-564 с.
- 2.Бакуменко В.Д. Механізми державного управління демократичними змінами:монографія/Бакуменко В.Д.,Башкатов В.М.-К.:АМУ, 2015.-180 с.
- 3.Фомін В.В.Теоретичні підходи до трактування поняття “ефективність державного управління”/В.В.Фомін.-Д.:Видавництво ТОВ”ДКС-центр”.2011.
- 4.Струк О.І. Експорторієнтовані стратегії економічного розвитку у світовій економіці: дис... кандидата економ.наук:08.00.02/О.І. Струк.-Львів,-2016.-205с.

Аулін О.А.
кандидат філософських наук,
старший науковий співробітник,
Національна бібліотека України
імені В.І. Вернадського
м. Київ, Україна

СПЕЦИФІКА АДАПТАЦІЇ В УКРАЇНІ ЗАХІДНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ

У сучасних геополітичних та геостратегічних умовах розгортається тенденція щодо підвищення ролі стратегічних комунікацій (далі СК) у вирішенні конфліктів різного рівня інтенсивності з одночасним зменшенням ролі силових компоненти. Теоретичні й прикладні напрацювання у галузі СК, які найбільш активно здійснюються протягом останніх 60-і років у США, починалися в інтересах американських військових. Велика кількість досліджень у сфері СК і досі торкається проблеми надання психологічного впливу для сприяння реалізації військових планів (хоча останні й спрямовані на максимальне зменшення саме силових складових). Намагання державної влади України адаптувати до українських реалій досвід США та їх союзників у сфері СК є не дуже вдалим (за виключенням Міністерства оборони та Збройних сил України). Тому слід звернути особливу увагу на діяльність західних експертів із теоретичного осмислення використання СК у цивільному житті та конфліктних ситуаціях гібридного характеру. Такий досвід може становити значний інтерес для України, зокрема, для подальшого використання в державному управлінні.

Станом на сьогодні у США та їх союзників не снує єдиного консолідованого поняття стратегічних комунікацій. Поруч з цим більшість західних експертів схиляється до думки, що СК – це цілеспрямовані комунікаційні акти (або серія активів), скеровані на здійснення вигідного суб'єкту впливу на відповідну цільову аудиторію.

Основні теоретико-методологічні підходи західних партнерів до аналізу сфери стратегічних комунікацій можна умовно розділити на 3 етапи. Перший етап – з середини 1960-х до початку 2000-х років. У цей час у дослідженнях СК превалювала військова спрямованість, яка мала тенденцію до поступового послаблення при наближенні до ХХІ ст. Для другого етапу – з початку 2000-х по 2010 р. менше уваги приділялося саме військовим конфліктам у бік вирішення проблеми міжнародного тероризму та екстремізму. Водночас йшлося про необхідність переходу від монологічних до діалогічних алгоритмів під час стратегічних комунікацій. Третій період – з 2011р. по теперішній час відрізняється увагою на тактичному рівні до необхідності уникати «інформаційного братовбивства», доцільності комплексного задіяння під час проведення СК всіх наявних ресурсів: психологічних операцій, зв'язків з громадськістю, публічної дипломатії, пропаганди тощо. Остання набула негативних конотацій, тому використання самого терміну «пропаганда» у прив'язці до СК значно зменшилося. На інших рівнях проведення СК звертається увага на ситуацію «кризи правди» - труднощі адекватного сприйняття дійсності у наслідок масованого використання фейкових конструкцій та інших проявів гібридних інформаційних війн.

Для адаптації в сучасних українських умовах найбільш оптимальними можуть стати підходи таких закордонних експертів як К. Пол із RAND Corporation і Дж. Фаруел із Джорджтаунського університету. К. Пол, зокрема, зазначає, що поруч з інформуванням і впливом, іншими важливим елементами СК є переконання інтеграція, координація і відсутність конфліктних ситуацій між учасниками. Стратегічні комунікації, на думку вченого, повинні розглядатися не лише як інструмент протидії насильницькому екстремізму, а як важлива частина державних зусиль для демонстрації позитивного іміджу країни у глобальному масштабі. На думку експерта, СК - це не просто одностороннє мовлення, а справжнє двостороннє спілкування

чи діалог. Це веде до політики, сформованої з урахуванням власних інтересів, а також інтересів та уподобань інших учасників. Не можна не погодитися з висновком К. Пола що для ефективної реалізації СК важливо, щоб їх цілі були зрозумілі, а бажаний ефект, який досягається за допомогою комунікації, був конкретним і ясным. Розпливчасті цілі, такі як «виграти довгу війну», не мають на увазі вимірних показників прогресу, і не дають можливості сформулювати допоміжні цілі, що не дозволяє підвищити ефективність діяльності на цьому напрямі [1]. У свою чергу Дж. Фаруел вважає, що основними формами СК є психологічні операції, пропаганда, зв'язки з громадськістю та публічна дипломатія. На думку вченого, процес СК полягає у створенні послідовності у меседжах та уникненні «інформаційного братовбивства». Послідовність досягається завдяки залученню всіх зацікавлених сторін на стратегічному або оперативному рівні [2].

Враховуючи викладене, для успішного здійснення стратегічних комунікацій у контексті реалізації державної політики України насамперед доцільно розробити ієрархію ясних та зрозумілих для громадськості цілей СК, а також максимально конкретизувати бажані кінцеві результати. Це дасть змогу побудувати на їх основі несуперечливу систему допоміжних та проміжних цілей. Також необхідним є надання координуючих функцій у сфері СК єдиному державному органу. Нормативні та організаційні документи крім описання цілей всіх рівнів повинні містити інформацію про наявні й потрібні ресурси, а також перелік параметрів для контролю реалізації СК, у тому числі за часом і результатом.

Список використаних джерел:

1. Getting Better at Strategic Communication. by Christopher Paul URL: www.rand.org > RAND_CT366 (дата звернення: 25.10.2020).

2. Persuasion and Power: The Art of Strategic Communication by James P. Farwell Washington, DC, Georgetown University Press, 2012. 288 pp. URL: https://thebookspdf.com/wp-content/uploads/woocommerce _ uploads/ 2020/ 02/ Persuasion-and-Power-The-Art-of-Strategic-Communication.pdf (дата звернення: 24.10.2020).

Буканов Г.М.
докторант кафедри менеджменту
та управління проектами,
*Дніпропетровський регіональний інститут
державного управління Національної академії
державного управління при Президентові України
м. Дніпро, Україна*

ЕЛЕКТРОННЕ УРЯДУВАННЯ В СФЕРІ РЕАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНАЛЬНОЇ ЕКОЛОГІЧНОЇ ПОЛІТИКИ

В умовах становлення України як соціальної держави, реформування системи державного і публічного управління важливою проблемою постає сталий розвиток регіонів, який неможливий без урахування екологічно-безпекової складової. Тому актуальним є питання розроблення ефективних механізмів та інструментів реалізації державної екологічної політики, серед яких електронне екологічне урядування займає провідне місце.

В контексті децентралізації державного управління посилюється роль місцевого самоврядування в управлінні екологічною сферою, а, отже, і формування регіональної екологічної політики. Як зазначають М. Андрієнко і В. Шако, «регіональна екологічна політика держави є органічною складовою національної екологічної політики. Державна екологічна політика на регіональному рівні здійснюється за допомогою механізмів, спрямованих на стимулювання розвитку регіонів, які спираються переважно на регулятивне екологічне національне й міжнародне законодавство, стандарти і норми» [1, с.51]. Слід зазначити, що реалізація екологічної політики на регіональному рівні залежить від специфіки регіону (території), наявності природних ресурсів, суб'єктів господарювання (підприємства промисловості), ефективності діяльності регіональних органів державного управління, розвиненості громадянського суспільства (рівень активності громадських екоорганізацій локального і загальнонаціонального рівня), ступеня екологічної свідомості і системи

екологічної освіти, що є виразом такого інструменту як екологічна комунікація.

В прийнятому Законі України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року» метою екологічної політики є досягнення задовільного стану навколишнього середовища шляхом впровадження екосистемного підходу у всі напрямки соціально-економічного розвитку України з метою забезпечення конституційного права кожного громадянина України на безпечне навколишнє середовище, впровадження збалансованого природокористування, збереження і відтворення природних екосистем [2].

Виходячи з цього документу визначено основні інструменти реалізації екологічної політики, серед яких основними є: контроль за забрудненням, правове регулювання на основі європейських стандартів, міжсекторне соціальне партнерство, стратегічна екологічна оцінка, екологічне управління на основі екоменеджменту, фінансово-економічні інструменти, екологічний моніторинг, електронне екологічне урядування. На нашу думку, саме концепція екологічного урядування у сфері реалізації екологічної політики (особливо на регіональному рівні) відповідає сучасним трендам в публічному управлінні, сприяючи доступності і прозорості у взаємодії держави, бізнесу і громадськості у вирішенні екологічних проблем.

Так, згідно Концепції розвитку електронного урядування в Україні надано таке визначення: «Електронне урядування – форма організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян» [3].

Т. Нижній, проаналізувавши публікації щодо електронного урядування, виділив наступні групи ознак і властивостей, що характеризують це поняття: 1) форма

організації державного управління, яка сприяє підвищенню ефективності, відкритості та прозорості діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій для формування нового типу держави, орієнтованої на задоволення потреб громадян; 2) оптимізація процесу надання адміністративно-соціальних послуг, політичної участі громадян у державній розбудові шляхом зміни внутрішніх і зовнішніх відносин за допомогою технічних засобів, Інтернету та сучасних засобів масової інформації; 3) система взаємодії органів державної влади з населенням, що будується на широкому застосуванні інформаційних технологій з метою підвищення доступності та якості державних послуг, зменшення строків їх надання, а також зниження адміністративного навантаження на громадян та організації щодо їх отримання; 4) використання інформаційних і комунікаційних технологій для підвищення ефективності, економічності та прозорості уряду та можливості громадського контролю над ним [4, с.113].

Отже, електронне екологічне урядування можна представити як форму організації публічного управління в сфері реалізації екологічної політики через застосовування інформаційно-комунікаційних технологій в аспекті взаємодії держави, бізнесу і громадян у вирішенні екологічних проблем.

В системі електронного екологічного урядування можна виділити два основних аспекти, які стосуються реалізації державної і регіональної екологічної політики: 1) інформаційний і 2) інтерактивний (зворотній).

Інформаційний аспект системи електронного екологічного урядування пов'язаний із створенням інформаційних веб-ресурсів щодо реалізації екологічної політики на території певного регіонального утворення. Це може передбачати:

- інформування про законодавчі, нормативно-правові

засади реалізації екологічної політики (законодавчі акти, укази, постанови, розпорядження органів місцевого самоврядування, проекти законодавчих ініціатив тощо);

- звітування щодо екологічного моніторингу в умовах певного регіону із залученням результатів досліджень державних агенцій, наукових закладів і незалежних громадських організацій в сфері захисту навколишнього середовища;

- інформування про реалізацію економічних проектів на території регіону, що включає стратегічну екологічну оцінку, яка представляю собою систематичний процес, який здійснюється для аналізу екологічних наслідків запропонованих планів, програм та інших стратегічних дій, а також для включення результатів досліджень до процесу ухвалення рішень.

Інтерактивний (зворотній) аспект системи електронного екологічного урядування пов'язаний із взаємодією (на основі застосування інформаційно-комунікаційних технологій) між державними і регіональними органами управління в сфері екології, громадськими екологічними організаціями, екологічними службами великих підприємств регіону і громадянами. Це може передбачати використання таких інструментів:

- електронні запити і звернення зацікавлених сторін (зокрема, громадських організацій і членів територіальних громад) щодо екологічного стану території регіону, реалізації потенційно екологонебезпечних економічних проектів тощо;

- електронні опитування щодо екологічних проблем регіону і реалізації державної екологічної політики;

- електронні петиції і електронні референдуми щодо підвищення ефективності регіонального управління екологічною безпекою;

- створення інтернет-форумів, груп в соціальних мережах, проведення інтернет-конференцій щодо поширення екологічної проблематики серед представників всіх верств і

груп населення регіону, що сприятиме підвищенню рівня екологічної свідомості населення

Отже, електронне екологічне урядування можна представити як форму організації публічного управління в сфері реалізації екологічної політики через застосовування інформаційно-комунікаційних технологій в аспекті взаємодії держави, бізнесу і громадян у вирішенні екологічних проблем, що включає інформаційний та інтерактивний аспекти.

Список використаних джерел:

1. Андрієнко М.В., Шако В.С. Механізми реалізації державної екологічної політики на регіональному рівні. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 18. С. 47-53.
2. Закон України «Про основні засади (стратегії) державної екологічної політики України на період до 2030 року. Вісник Верховної Ради України. 2019. № 16. ст.70. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19?lang=uk>
3. Про схвалення Концепції розвитку електронного урядування в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України № 649-р від 20.09.2017 р. URL :[http:// zakon.rada.gov.ua](http://zakon.rada.gov.ua) (дата звернення 09.09.2019).
4. Нижній Т.В. Теоретичні засади електронного урядування. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 20. С. 112-116.

Гандзюк К.А.
аспірант кафедри державного управління,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ ЛЮДСЬКИМИ РЕСУРСАМИ В МЕЖАХ КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ ДЕРЖАВНОЇ СЛУЖБИ

Роберт та Дженет Денхардти, як і багато інших дослідників, не погоджуються з постулатами нового публічного менеджменту і активно критикують цей підхід у своїх наукових роботах. У той же час, амбіції учених не зводяться виключно до критичних оцінок у бік НПМ, а спрямовані на розробку власного публічно-адміністративного підходу (нова державна служба) [1; 2].

Дослідницький тандем переконаний у тому, що відносини між владою та громадянами повинні розглядатися більш широко, а зміст поняття «громадянин» не може зводитися до суті поняття «клієнт». Вони вважають, що у державному секторі досить важко визначити, хто є споживачем, оскільки уряд не працює лише з безпосередніми клієнтами сьогодення, він виходить за межі цього, щоб обслуговувати клієнтів, які потребуватимуть послуг в майбутньому. Учені вважають, що сервіси мають бути справедливо надані всім громадянам. Нова державна служба наголошує на ролі обговорення для підвищення якості публічних послуг, які відповідають суспільним інтересам.

У той час як НПМ обмежується індивідуальними інтересами, нова державна служба фокусується на суспільних інтересах і піднімає питання важливості способу їх визначення. Денхардти стверджують, що формування колективних та спільних цінностей є найкращим способом досягнення згоди в аспекті публічних інтересів, відтак, державні адміністратори повинні бути компетентними у сприянні дискусіям, веденні діалогу та побудові довіри між громадянами, з одного боку, та між громадянами й

адміністраторами, - з іншого. Вони повинні володіти здатністю аналізувати рішення, пов'язані не лише з колективними думками, а й з нормами рівності та справедливості.

На думку вчених, публічні управлінці мають бути більш стратегічними. Вони радять їм мислити стратегічно, розробляючи стратегічні плани, які пов'язують спільне бачення зі стратегіями. Після визначення спільного бачення, вимоги повинні переміститися на встановлення цілей та визначення відповідальності, дій та тактичних кроків досягнення цього бачення. Дослідники наголошують на важливості співпраці з усіма зацікавленими сторонами для розробки спільного бачення та реалізації програми. Ця ідея вимагає оновлення розуміння публічної відповідальності та ролі публічних лідерів.

Нова державна служба керується гаслом «Служити, а не скеровувати», щоб розвинути своє припущення, що функція державного управління повинна бути не просто «веслуванням» чи реалізацією публічної політики, або ж керуванням державними послугами, що надаються третьою стороною, швидше, вона повинна розкриватися у служінні громадян.

Денхардти говорять, що світ складний і потребує урядів, здатних вийти за межі керівництва чи встановлення правил та стимулів, спроможних зміцнювати стосунки з громадянином та сприяти співпраці між обраними політиками, державними чиновниками та громадянами.

Слід сказати, що нова державна служба по-новому ставиться до людей: цінує їх і поводить з ними з гідністю, довірою та повагою, адже приналежність та турбота про інших є основними елементами цього підходу. У цьому сенсі, співробітники будуть більш мотивованими та успішними, якщо буде більше поваги, участі та співпраці.

Немає сумнівів, що як і НПМ, нова державна служба спрямована на підвищення ефективності та продуктивності в результаті прийняття вимірювання виконання та

реінжинірингу. Однак, остання охоплює концепцію залучення, і вважає, що ідея раціональності, яку пропагує НПМ для контролю поведінки співробітників, далеко не посилює залучення. На думку учених, в публічному просторі має панувати повага. Окрім того, для державних службовців має формуватися більше можливостей для участі у прийнятті рішень та встановленні цілей, а робота в командах повинна слугувати додатковим інструментом мотивації працівників. Залученість робить працівників державної служби щасливими.

Денхардти заявляють, що підприємництво в державному управлінні, запропоноване НПМ, обмежується максимізацією продуктивності, підвищенням задоволеності споживачів та почуття права власності. Однак, у підході нової державної служби громадяни володіють урядом, а отже, публічні адміністратори працюють, щоб служити громадянам та захищати державні ресурси. Державні службовці повинні виступати фасилітаторами публічного діалогу та бути лідерами вуличного рівня. З точки зору участі громадян як однієї з головних цінностей підходу, управління персоналом має з'ясувати, як поліпшити процес участі громадськості. Ч. Кінг та К. Фелтей наголошують на важливості культивування змін в адміністративних структурах, системах та практиках для сприяння участі громадян та формування їх довіри. Вони заявляють, що відправною точкою для реалізації успішних публічно-адміністративних процесів є ситуація, коли державні управлінці серйозно замислюються над тим, як вони можуть підвищити рівень участі у своїх громадах. Відповідно, якщо адміністратори прагнуть змінити практику своєї роботи з громадянами як партнерами, вони сприяють незаперечним змінам способу, який практикується зазвичай і перешкоджає ефективній участі [3].

Крім того, нова державна служба вимагає від державних менеджерів співпраці та розширення можливостей, а також підтримки своїх підлеглих для досягнення організаційних цілей та бачень. Це вимагає нових навичок: здатності

керувати зустрічами та конфліктами, бути зв'язаними з іншими джерелами підтримки та допомоги й сприяти залученню громадян і громади до управлінських процесів. Денхардти звертають нашу увагу на те, що державне управління потребує лідерів, здатних надихнути послідовників і зробити їх теж лідерами більше, ніж менеджерів-лідерів. Що ще важливіше, лідерство, залучення та робота в командах є вирішальним поєднанням, яке породжує концепцію спільного лідерства. К. Пірс та Дж. Конгер зазначають, що спільне лідерство визначається як інтерактивний процес впливів серед осіб, які працюють у групах, щоб сформувати концепцію досягнення групових цілей та організаційного бажання [4]. М. Кочоловський стверджує, що основними компонентами спільного лідерства є: динамічний загальний процес, розподілений вплив серед команд, децентралізована взаємодія, відкриті комунікації, колективне виконання завдання та соціальна взаємодія [5].

У цьому сенсі, управління людськими ресурсами має розглянути, як запровадити спільне керівництво серед співробітників в публічній організації. Воно має сприяти реалізації концепції спільного лідерства і бути зацікавленим в індивідуальних та організаційних факторах, які дозволяють та сприяють такій адаптації. К. Пірс та Дж. Конгер наголошують на важливості індивідуального впливу та наявності особливих характеристик, що породжують спільне лідерство, адже, на практиці не кожен здатний взаємно ділити лідерство [4]. Д. Селлі акцентує увагу на важливості організаційних факторів, що мають прямий вплив на успіх чи невдачу здійснення спільного керівництва. Дослідник заявляє, що для здійснення спільного керівництва ці співлідери повинні мати однакові графіки роботи, і жоден з них не може бути підвищений, аби не керувати поодиночці [6].

Кадровик за такого підходу зіткнеться з проблемами у створенні нової культури - культури участі та співпраці. Він має розробити таку політику, яка б дозволила працівникам робити значний внесок та брати участь у постановці цілей та

здійсненні їх досягнення. Також потрібна політика, що забезпечує відкриті комунікації і заохочує командну роботу. Нова державна служба вимагає від працівників володіння різними навичками, з якими можна сформувати різні тенденції в навчальних програмах та вимоги до роботи. Державні адміністратори повинні розвивати свої навички спілкування, групових процесів та критичного мислення, які є надзвичайно важливими з точки зору взаємодії з громадянами. Вони повинні володіти здатністю обговорення та діалогу, а також вирішення конфліктів. Крім того, вимоги цих навичок не обмежуються керівниками, а поширюються й на передових працівників.

Список використаних джерел:

1. Denhardt R. The New Public Service, serving Rather than Steering. *Public Administration Review*, 2000. Vol. 60 (6), P. 549–559.
2. Denhardt R., Denhardt J. *The New Public Service*. New York: Sharpe, 2011.
3. King Ch., Feltey K. The Question of Participation: Toward Authentic Public Participation in Public Administration. *Public Administration Review*, 1998. Vol. 58 (4), P. 317-326.
4. Pearce C., Conger J. *Shared Leadership: Reframing the Hows and Whys of Leadership*. Thousand Oaks: Sage, 2003.
5. Kocolowski M. *Shared Leadership: Is it Time for a Change?* *Emerging Leadership Journeys*, 2010. Vol. 3 (1), P. 22-32.
6. Sally D. Co-leadership: Lessons from Republican Rome. *California Management Review*, 2002. Vol. 44 (4), P. 84-99.

Дурман О.Л.
доцент кафедри
державного управління і місцевого самоврядування,
Херсонський національний технічний університет
м. Херсон, Україна

ЗАГАЛЬНІ ПРАВИЛА ЕТИЧНОЇ ПОВЕДІНКИ ДЕРЖАВНИХ СЛУЖБОВЦІВ ТА ПОСАДОВИХ ОСІБ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ

Сучасний розвиток публічного управління ґрунтується на ідеї цивілізаційної місії держави та забезпеченні демократичного розвитку суспільства. При цьому всі інші функції державного управління повинні виконуватися через призму демократії та поваги до думки громадян. Тому реформування державної служби, як суб'єкта державного управління, потребує нової моделі професійної етики державних службовців, посадових осіб місцевого самоврядування, депутатів рад різних рівнів (публічних службовців), яка орієнтується на цінності демократичної правової і соціальної держави, служіння народові України, професійну компетентність, здатність ефективно, в рамках закону і посадових повноважень, реалізовувати владні функції.

Такі особливості етики публічних службовців актуалізують моральну складову їх особистості та етичні засади державної служби, служби в органах місцевого самоврядування та на виборних посадах, як соціально-професійного інституту. Очікуваним наслідком етизації професійної поведінки депутатів та посадових осіб місцевого самоврядування має стати утвердження в суспільних відносинах демократичної та гуманної сутності української держави.

У сучасному суспільстві якісно змінюється роль сформованих соціальних структур, соціальних інститутів, які в ряді випадків виступають не рушієм, а гальмом розвитку суспільства і джерелом соціальної кризи. В силу цього і

теоретики управління, і управлінці різного рівня намагаються виробити нові, адекватні зміненої соціальної реальності, управлінські прийоми, методи, що гарантують результативність етичних норм державного управління [1].

Проблема етики та моралі в державному управлінні для України не є новою, але досі актуальна, й обумовлено це тим, що за попередньою системою, до часів незалежності, влада вважала державного службовця «гвинтиком у великому механізмі», чим звільняла його від дотримання певних етичних норм. При цьому у своїй діяльності державний службовець керувався такими принципами, як чітке виконання директив зверху, відчуженість у спілкуванні, формальне ставлення до людей. В Україні, що входила до складу СРСР, вище партійне керівництво здійснювало державне управління відповідно до вказівок з «центру».

Ці принципи йдуть в суперечність з вимогами сьогодення, основними критеріями яких є компетентність, досвідченість, уміння аналізувати, доступність і тактовність у спілкуванні, повага до особистості, допомога громадянам у вирішенні проблем, надання адміністративних послуг тощо. У ході реформування розвитку державної служби одним з першочергових завдань є розробка норм і вимог сучасної етики державної служби. Ключовими засобами регулювання й контролю управлінської діяльності та поведінки державних службовців, що забезпечують досягнення цієї мети, є право, культура і мораль. Адже якщо людина, держслужбовець-професіонал, не має стійких моральних позицій, зорієнтованих на державні інтереси, не розуміє необхідність культурної поведінки при взаємодії в громадянами, результати її діяльності будуть негативними для суспільства. Тобто вона працюватиме цілком професійно, але в особистих чи групових інтересах. Такий професіоналізм може стати руйнівним для держави.

Процес сучасного розвитку державного управління в Україні характеризується не лише необхідністю проведення системних змін його механізмів, але й трансформації

професійного менталітету працівників у цій сфері. Адже жодна управлінська система не в змозі ефективно виконувати власні функції, не маючи фундаментального морально-етичного підґрунтя. В цьому контексті державне управління в Україні має бути сформовано на загальнолюдських принципах з врахуванням національних традицій.

Якщо управління не керується етичними нормами, то воно може перерости у вкрай прагматичне ставлення до суспільних процесів та «споживче» ставлення до людини, що характеризується лише мотивами власної вигоди. Отже, лише у разі закріплення у свідомості державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування етичної мотивації при виконання владних повноважень можна говорити про реалізацію цивілізованого підходу в реалізації суспільного врядування [2].

Високі вимоги до державних службовців обумовлюють гарантію нормальних умов їхньої діяльності, особливу підвищену захищеність особи. Одночасно цей захист є однією з найважливіших гарантій авторитету відомства, довіри і поваги до нього з боку суспільства.

Люди, які виконують владні повноваження та посадові функціональні обов'язки від імені держави, повинні мати підвищену захищеність. Проте ця захищеність не повинна стати привілеєм, який би порушував принцип рівноправності громадян. Офіційна особа не може користуватися своїм винятковим службовим становищем для неправомірних дій. Особлива актуальність етики державної служби обумовлена тим, що питання етики, норм і правил поведінки державних службовців раніше не регулювалися спеціальними нормативними актами. Правила і стандарти поведінки чиновників частково регулювалися окремими положеннями різних нормативних актів, а в радянський період – партійними та урядовими постановами.

Таким чином, в умовах реформування системи державної служби в Україні саме висока кваліфікація, професійні та моральні якості службовців є одним з

найважливіших чинників створення ефективної системи державної влади, що відповідає стандартам правової держави та високорозвинутого суспільства.

Основні правила етичної поведінки поєднують в собі як загальнолюдські, так і специфічні риси які визначають морально-етичний портрет сучасного успішного управлінця: державна служба вимагає взаємної чесності та справедливості; доброзичливості, чутливості та чуйності; скромність, щирість, що дозволяє виявляти толерантність, терпеливість щодо інших, критичне ставлення до власних заслуг та недоліків; ввічливість та коректність у спілкуванні. До основних рис успішної етики професійного державного службовця можна віднести: професійну честь, гідність, справедливість, такт, професійний обов'язок.

Державно-управлінська етика є видом управлінської етики, в якому на основі вивчення професійної моралі державних управлінців обґрунтовуються ціннісні орієнтації, норми, моральні аспекти поведінки, взаємовідносин між людьми у процесі державно-управлінської діяльності, надаються практичні рекомендації, які зорієнтовані на цю діяльність.

В науковій літературі розрізняють: етику державного управління як інституційну етику, що впливає з місії та філософії державного управління та етику державного управлінця, що ґрунтується на усвідомленні професійного призначення та ціннісних засад державного управління, системі етичних принципів та норм, які відображаються у свідомості державних управлінців, орієнтують і регулюють їх відносини та діяльність у сфері державного управління [3].

Таким чином, етика державного управлінця є похідною від етики державного управління і може мати особливості в залежності від сфери управління, проте повинна повністю їй відповідати в своїх основних положеннях. Незважаючи, що державні службовці здійснюють свою діяльність на різних рівнях і в різних апаратах державної служби, а посадові особи місцевого самоврядування складають основну частину

працівників органів місцевого самоврядування, і правила їх поведінки повинні розроблятися з урахуванням особливостей здійснення професійної діяльності в цих органах, проте загальні (типові) правила етичної поведінки повинні бути однаковими для всіх органів публічної влади.

Список використаних джерел:

1. Колтунов О. Етична інфраструктура державної служби України: загальна характеристика. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/koltunov_etychna.pdf
2. Ребкало В., Шахов В. Культура владних відносин. Актуальні проблеми державного управління. Зб. наук. пр. Одес. регіон.ін-ту держ. упр. 2006. Вип 3 (27). С.25-35.
3. Федорчак О. Інституційний механізм державного управління. URL: http://www.lvivacademy.com/vidavnitstvo_1/edu_50/fail/8.pdf

Кива І.В.
аспірант,
Міжрегіональна академія управління персоналом
м. Київ, Україна

ОСНОВНІ ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОГО СЕКТОРУ В ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УКРАЇНІ

На сьогоднішній день, вітчизняна система демократичного контролю громадського сектору за діяльністю правоохоронних органів знаходиться на етапі формування, а існуючу систему контролю хоч і можна вважати громадською, але повністю демократичною – навряд.

Маю зауважити, що причиною такої ситуації є прогалини у політичній системі та недостатній розвиток вітчизняного громадянського суспільства, що, у свою чергу, спричинює недотримання співробітниками правоохоронних органів ключових для їх діяльності принципів верховенства права і законності. Це призводить до ситуації обмеження незалежності засобів масової інформації та судової системи.

Особливо актуальною виступає проблема розвитку демократії в Україні та процесів гармонізації принципів її закріплення до стандартів Європейського Союзу, які мають тенденцію до уповільнення через масштабну політизацію правоохоронних органів, демонстрацію масових порушень прав і свобод громадян, систематичні прояви корупції, що, в свою чергу, передувало відсутності сталих засад у діяльності співробітників правоохоронних структур [1, с. 210].

Хочу додати, що, з моменту проголошення незалежності України, більшість законодавчих актів, які регламентують правоохоронну діяльність різноманітних формувань громадського сектору, діють і на сьогоднішній день. Але через ґрунтовні зміни у соціально-політичному житті в Україні, частина таких документів просто банально застаріла, інша частина – втратила чинність.

Тому, можна вважати, що правове поле функціонування громадських формувань опинилось у прострації [2, с. 56; 3].

У Табл. 1. систематизовані історичні етапи становлення та розвитку інституту участі громадського сектору в діяльності правоохоронних органів.

Таблиця 1.

Історичні етапи становлення та розвитку інституту участі громадського сектору в діяльності правоохоронних органів

Часовий проміжок	Характеристика етапу
XVII століття — початок XIX століття	Основним елементом громадського контролю даного періоду був інститут віче. Він представляв собою вищий орган суду та народного самоврядування, рішення якого були загальнообов'язковими до виконання. Особливістю того часу було існування земського собору – громадська структура, яка складалась із звичайних громадян та існувала з метою забезпечення волі народу серед публічних інститутів. Характерною особливістю цього історичного етапу є виражений імперативний характер взаємодії громадського сектору та правоохоронних органів (виняток складали часи існування Запорізької Січі, для жителів якої найвищою цінністю були – воля, рівність і братерство).
Післяреволюційний період та період перебування України у складі Союзу Радянських Соціалістичних Республік (1917–1991 роки)	На початку даного етапу, характерним був розвиток високої громадянської свідомості та духу єдності народу, що, в свою чергу, призвело до активного «піднесення» процесів взаємодії громадського сектору та правоохоронних органів. Така ситуація мала широке поширення серед населення та була заснована на самостійному волевиявленні громади, чи громадян, а завершуючою фазою – став занепад певних форм такої взаємодії. Характерною рисою другої половини етапу є процес формування контролю громадського сектору за здійсненням правоохоронної діяльності: надання постійних звітів про діяльність правоохоронних органів для звичайних

	громадян, створення робітничо-селянської міліції, заснування громадських формувань для підтримки роботи правоохоронних структур. Особливістю стала поява індивідуальних форм участі громадського сектору в діяльності правоохоронних органів, наприклад, поняті, інформатори, позаштатні працівники міліції, а, також, групових форм (товариські суди, добровільні народні дружини, комісії по справах неповнолітніх).	
Період існування незалежної України (1991 р. – до теперішнього часу)	1991–1999 роки	Для даного етапу характерним було збільшення рівня злочинності у країні, а, також, спостерігався занепад контролю громадського сектору за представниками правоохоронних органів. Серед причин такої ситуації важливо виділити фактичну відсутність ініціативи представників правоохоронних органів до відтворення, або заснування, нових громадських формувань з метою проведення профілактики злочинності, забезпечення громадської безпеки та охорони громадського порядку.
	1999 рік – теперішній час	В цей час, було здійснено відновлення роботи громадських пунктів правопорядку на місцях та діяльності добровільної народної дружини. Також, було прийнято основний закон держави, який регулював участь представників громадського сектору в охороні громадського порядку та безпеки країни. Характерною рисою цього етапу є слідування демократичним цінностям держави, відновлення та подальший розвиток взаємодії громадського сектору та представників правоохоронних органів, активне розповсюдження

		волонтерського руху, реалізація нових проєктів, зародження нових форм взаємодії, в тому числі, із застосуванням інноваційних технологій та можливостей Інтернету
--	--	--

Список використаних джерел:

1. Сіцінська М. Правові основи демократичного цивільного контролю над правоохоронними органами в Україні / М. Сіцінська // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. - 2011. - № 4. - С. 209-217. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnadu_2011_4_28

2. Терещук О. Д. Адміністративно-правові засади громадського контролю за правоохоронною діяльністю в Україні: теорія і практика: монографія / О. Д. Терещук. — К.: ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. — 460 с. — Бібліогр.: с. 425–459.

3. Yevhen Oleksandrovych Romanenko Iryna Vitaliivna Chaplay MODERN ADMINISTRATIVE TOOL OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE / Romanenko Yevhen Oleksandrovych, Chaplay Iryna Vitaliivna // Науковий вісник Полісся. – 2016. - №4 (2016). - С. 268-275

Молдаван Л.В.

доктор економічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу форм та методів
господарювання в агропродовольчому комплексі,
ДУ «Інститут економіки та прогнозування НАН України»
м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ ЯК ФАКТОР СТВОРЕННЯ РІВНОСПРИЯТЛИВИХ УМОВ ВІДТВОРЕННЯ ТА СТАЛОГО ЇЇ РОЗВИТКУ

Світова аграрна політика базується на двох теоретичних підвалинах. В основі *першої лежить визнання об'єктивно обумовленої неспроможності сільського господарства через свої особливості до самостійного нагромадження і відтворення*, що потребує економічного втручання держави з метою вирівнювання умов господарювання з іншими галузями. Специфіка сільського господарства обумовлюється, зокрема:

- надмірною залежністю від природно-кліматичних умов і обмеженими, у зв'язку з цим, можливостями управляти ефективністю виробництва сільськогосподарської продукції (закони природи "чужі людським цілям...", там, де панує природа, відсутня раціональна (в розумінні найбільшої економії засобів і продуктивності результатів) організація виробництва")[1];

- сезонністю виробництва сільськогосподарської продукції і її збуту;

- нееластичним попитом на продовольство, що обумовлено фізіологічною обмеженістю його споживання;

- монопольним становищем виробників технічних, хімічних й інших засобів виробництва, які мають можливості концентрувати свої капітали і контролювати свої ціни, тоді як багаточисельні суб'єкти сільськогосподарської діяльності розосереджені у просторі і функціонують у повній залежності від узгоджених дій монополістів;

- потребою у значних кредитних коштах через уповільнений оборот капіталу, сезонність виробництва й інші особливості та їх недоступністю через високі ризики неповернення.

Звідси основою аграрної політики стає реалізація *концепції паритету цін* [2] з метою підтримки доходності сільськогосподарського виробництва і забезпечення умов розширеного відтворення на рівні інших життєзабезпечуючих галузей.

Обсяги державної підтримки і системи програм залежать від рівня економічного розвитку та фінансових можливостей кожної країни, історичних викликів, що виникали перед тим чи іншим суспільством, інших факторів, які спонукали державні органи управління аграрним сектором до дій. Незважаючи на це, звертає на себе увагу спільність таких напрямів здійснення політики підтримки аграрного сектора, як:

- у більшій чи меншій мірі опосередковане регулювання цін на стратегічно важливі види сільськогосподарської продукції та тарифний захист внутрішніх ринків;

- збалансування попиту і пропозиції через програми, спрямовані, з одного боку, на обмеження виробництва, виведення земель з обробітку тощо, з іншого – на збільшення споживання продукції (уведення продовольчих талонів для сімей з найменшими доходами й інших заходів);

- підтримка кредитування сільськогосподарських товаровиробників через участь у формуванні фермерських кредитних кооперативних структур, створення спеціальних фондів, в т.ч. гарантійних;

- фінансування заходів з покращення якості і безпеки сільськогосподарської продукції;

- участь держави у страхуванні притаманних сільському господарству ризиків.

Другою теоретичною підваленою аграрної політики є визнання концепції багатофункціональності сільського

господарства, згідно якої галузь виконує ніким незамінні соціальні та екологічні функції щодо всього суспільства [3].

Наука і практика зійшлися на тому, що немає альтернативної сільському господарству галузі, яка з найменшими витратами забезпечувала б продовольчу безпеку і продовольчу незалежність країни, створювала робочі місця сільським жителям, сприяла їх осілости і зберігала сільські поселення, стримувала б негативні явища для суспільства від надмірної урбанізації і знелюднення сільських територій, виконувала б комплекс некомерційних, але соціально і екологічно значимих для кожного суспільства функцій по їх облаштуванню, екологічного захисту, благоустрою, збереженню біорізноманіття, агроландшафтів, історичних заповідників, пам'яток сільської культури тощо.

Визнана наукою і практикою, закріплена в документах ООН й інших міжнародних організацій концепція багатофункціональності сільського господарства розширила економічну теорію галузі, урівноваживши значимість соціально-екологічних неторгових функцій аграрного сектору з його економічною функцією. Виконання сільським господарством неоплачуваних ринком соціальних і екологічних функцій, необхідних усій спільноті країни, обумовлює необхідність державного протекціонізму.

Системну реалізацію на практиці обох зазначених вище концепцій у взаємозв'язку демонструє Спільна аграрна політика ЄС (САП), де чітко виокремлені два її спрямування (pillar):

Pillar I – програми стабілізації аграрного ринку і доходів фермерських господарств, які в основному співставні з вищенаведеними, поширеними в практиці заходами.

Pillar II – програми підтримки соціально-екологічних функцій сільського господарства, які включають:

- допомогу молодим фермерам на початок їх господарської діяльності;
- премії для малих господарств на початок діяльності несільськогосподарського характеру з метою збереження і

збільшення робочих місць (організацію агротуризму, переробку своєї продукції тощо);

- підтримку створення груп і об'єднань фермерів до спільної діяльності;

- підтримку професійної підготовки аграріїв та набуття ними практичних навичок;

- інвестиційну підтримку охорони навколишнього середовища (використання луків і пасовищ відповідно встановленим вимогам, створення безпечних для угідь і ґрунтових вод сховищ для накопичення, зберігання і внесення натуральних добрив);

- підтримку інвестицій у відтворення родючості сільськогосподарських земель;

- інвестиції у створення польових лісонасаджень для боротьби з ерозією ґрунтів, заліснення деградованих непродуктивних земель;

- підтримку агро-еколого-кліматичної діяльності (заходи із захисту ґрунту і води, збереження генетичних ресурсів, традиційних фруктових садів й інш.);

- стимулювання розвитку органічного сільського господарства й інш.

Польські фермери упродовж 2014-2020 рр. на зазначені заходи щороку одержували допомоги більше 1 млрд 930 млн. євро [4].

Тенденції САП зберігаються на наступні 2021-2027 рр., однак із посиленням заходів, орієнтованих на дії, пов'язані зі зміною клімату. На Pillar I планується державна підтримка в сумі 286,2 , на Pillar II – 78,8 млрд. євро [5].

В Україні такого системного підходу до підтримки умов розширеного відтворення сільського господарства та економіко-соціо-екологічно збалансованого його розвитку поки-що немає. Наразі зобов'язання, що витікають з Угоди про Асоціацію між Україною та ЄС, вимагають консолідації зусиль законодавчих і управлінських органів, науковців і практиків та інших зацікавлених суб'єктів здійснювати копітку роботу щодо імплементації засад Спільної аграрної

політики ЄС у вітчизняну правову і господарську практику з урахуванням національних особливостей.

Список використаних джерел:

1. Булгаков С. Капитализм и земледелие. Т.1. Санкт-Петербург.,1990. С.21.
2. Макконелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: Пер.с 13-го англ.изд. – М.: ИНФРА-М, 2001. XXXIV, 974с. С. 730-734.
3. Bodiguel L. La multifonctionnalite de l'agriculture: un concept d'avenir? // Revue de droit rural.- aut –sept. №365. – 2008. – P. 35-39.
4. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 - URL: <http://www.minrol.gov.pl/Wsparcie-rolnictwa/Program-Rozwoju-Obszarow-Wiejskich-2014-2020>
Reform of the Common Agricultural Policy. – URL: http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/2019/02/Concept-Note_Reform-of-the-Common-Agricultural-Policy.pdf

Олійник Р.Ю.

аспірант кафедри державного управління,
*Київський національний університет імені Тараса
Шевченка*
м. Київ, Україна

ЗНАЧУЩІСТЬ ПРОЕКТНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В РЕАЛІЗАЦІЇ ЕЛЕКТРОННОГО УРЯДУВАННЯ

Управління проектами у державному секторі, хоча має схожість з приватним сектором з точки зору етапів, процесів, інструментів та технологій проектів, має певні унікальні проблеми. Зокрема, іноді неоднозначні цілі або цілі, неправильно пов'язані з національним розвитком; виразну зовнішню залежність та вплив (політики, громадяни, зовнішні агентства фінансування тощо); розмиті особисті обов'язки та підзвітність; коротше планування та фінансові горизонти; дотримання законів, нормативних актів та нагляду, які перевищують норми приватних організацій тощо. Попри наявні особливості проектного підходу в публічному секторі, сьогодні він є актуальною й ефективною методикою реалізації більшості програм електронного уряду.

Успішна реалізація електронного урядування є складним завданням. Усі такі програми складаються з ряду окремих та взаємопов'язаних проектів, успішне завершення яких важливе для досягнення цілей програми, тим більше, що соціальні наслідки ще більш значущі за впровадження інформаційних технологій у приватному секторі [1]. З огляду на підвищену увагу до розумних витрат державних коштів, зменшення доступності фінансування державного сектору для таких програм через глобальну фінансову нестабільність, важливо, щоб проекти були належним чином сплановані, виконані, проконтрольовані та закриті, окрім цього, щоб були отримані заплановані результати й дотримані бажані часові межі [2]. Особливо це стосується

країн, що розвиваються, які не лише стикаються з посиленою нестачею фінансування порівняно з розвиненими країнами, але для яких програми електронного уряду набувають підвищеного значення через більш виразні недоліки у їхній внутрішній діяльності, а також рівні обслуговування громадян.

Починаючи з 1980-тих років, багато країн намагаються реформувати свої публічно-адміністративні системи, стикаючись з тиском управління в межах скорочених бюджетів та необхідністю покращити якість послуг, що надаються як внутрішньо, так і назовні [3]. Країни, які починають надавати електронні послуги громадянам за допомогою програм електронного урядування, як правило, керуються різними моделями [4], в яких провідними критеріями можуть виступати або зрілість урядових веб-сайтів, або етапи надання електронних послуг, або характер взаємодій (G2C, G2B, G2G). М. Ілдіз [5] критикує моделі, що базуються на результатах та прибутках, і пропонує більше уваги та досліджень приділяти розробці моделей, які краще можуть пояснити процеси та аспекти формування політики проєктів електронного урядування в контексті складного політичного середовища.

Електронне урядування визнано на міжнародному рівні чинником, що сприяє досягненню належного управління та зменшенню витрат на урядові операції, а також збільшенню можливостей для громадян та бізнесу отримувати доступ до державних послуг ефективним та економічно доцільним способом. Хоча раніше інформаційно-комунікаційні технології активно використовувалися компаніями приватного сектору та урядами розвинених країн, безперервне дозрівання та дифузія технологій, а також пов'язане з цим зменшення витрат зробили електронне урядування життєздатним варіантом розвитку країни для кращого обслуговування своїх громадян, зменшення власних витрат на операції, підвищення прозорості та підзвітності. Конференція ООН з

торгівлі та розвитку [6] та інші агентства з розвитку виявили наявність тісного взаємозв'язку між використанням ІКТ та макроекономічним розвитком. Ключовими складовими цього зв'язку є: внесок сектору ІКТ у ВВП країни через економічну діяльність та торгівлю; використання ІКТ громадянами, що призводить до більш обізнаного та пов'язаного суспільства; впровадження ІКТ урядом для забезпечення ефективного надання послуг, вдосконалення прозорості та ефективного моніторингу; підприємства, що використовують ІКТ для внесення змін до таких процесів основного бізнесу, як логістика ланцюгів поставок, тим самим збільшуючи операційну ефективність.

Отже, проекти електронного уряду мають значний потенціал у національних зусиллях у напрямку покращення рівня життя. Доступні різні дослідження ключових чинників успіху програм електронного урядування [7; 8], які визначають вибір хорошого проекту та процес його реалізації одним із ключових факторів.

У той же час, такі важливі чинники, як відсутність адекватних та відповідних навичок у державному секторі, велика кількість зацікавлених сторін із суперечливими інтересами, бюрократичні процеси затвердження проектів та виділення коштів, мають розглядатися заздалегідь. Потрібно приділяти значну увагу прогресу проектів, своєчасному та точному виявленню затримок та їх причин, розбудові спроможностей фахівців з управління проектами та підвищенню контролю, моніторингу та закриттю проектів.

Список використаних джерел:

1. Heeks R. Causes of e-Government Success and Failure: Factor Model. Institute for Development Policy & Management. University of Manchester, UK, 2003.
2. Nilsson A. Management of Technochange in an Interorganizational e-Government Project. Proceedings of the 41st Hawaii International Conference on System Sciences – 2008

(Enterprise Architecture supports e-Government Technochange projects).

3. Heeks R. Reinventing Government in the Information Age. Routledge, 1999.

4. Fang Zh. e-Government in Digital Era: Concept, Practice, and Development. International Journal of the Computer, the Internet and Management, 2002. Vol. 10. No. 2. P. 1-22.

5. Yildiz M. E-government research: Reviewing the literature, limitations, and ways forward. Government Information Quarterly, 2007. Vol. 24. P. 646–665.

6. UNCTAD, CSTD Secretariat. Measuring the Impact of ICT for Development. 2010.

7. Pinto J., Prescott J. Variations in critical success over the stages in the project life cycle. Journal of Management, 1988. 14(1). P. 5-18.

8. Rosacker K., Olson D. Public sector information system critical success factors. Transforming Government People Process and Policy, 2008. 2(1). P. 60-70.

Палагусинець Р.В.
кандидат економічних наук,
заступник керівника відділу,
*Управління забезпечення міжпарламентських
зв'язків Апарату Верховної ради України
м. Київ, Україна*

ПРОЦЕС ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ СПІВРОБІТНИКІВ ДИПЛОМАТИЧНИХ СЛУЖБ

Нині в Україні розвивається комбінована структура державної служби, в якій, незважаючи на відносну децентралізацію державного управління, переважають елементи відкритої централізованої посадово кар'єрної моделі, про котру свідчать наступні факти: існування центрального органу виконавчої влади – Нацдержслужби, функціями якої є асекурація створення і реалізації державної політики у сфері державної служби та здійснення функціонального керування нею (у тому числі створення пропозицій щодо обсягів державного замовлення на професійне навчання; організація розроблення освітньо-професійних програм у галузі державної та дипломатичної служби і їх погодження; розробка професійних програм спеціалізації і удосконалення фахової компетентності кадрів та їх погодження тощо); призначення на посади державної служби за результатами відкритих конкурсних відборів; прогресивний розвиток службової кар'єри, правила й умови якого закріплено в Законі України “Про державну службу”.

Стосовно нормативно-правового регулювання підготовки та підвищення фахової спеціалізації дипломатичних співробітників, необхідно виділити дві групи актів: ті, що регулюють сферу надання освітніх послуг в Україні; ті, що безпосередньо регламентують питання державної та дипломатичної служби, а також підготовки та удосконалення фахової компетентності кадрів державних службовців. Якщо нормативно-правові акти другої групи нині

визначають тільки вектор та рекомендації подальшого розвитку механізму підготовки та удосконалення фахової компетентності кадрів державних та дипломатичних службовців, яка не враховує особливостей її структури та функціонування [1].

Зокрема, проблеми виникають під час реалізації Закону України “Про вищу освіту” [2], у якому центри перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної та дипломатичної влади, установ і організацій не включено до переліку суб’єктів, котрим надано правові прерогативи на здійснення післядипломних освітніх послуг. Вирішити дане питання можна прийняттям Закону України “Про післядипломну освіту”, але на сьогодні розроблено тільки проект Положення про післядипломну освіту у сфері вищої освіти України, який у 2015 р. винесено на громадське обговорення. З метою запровадження єдиних стандартів удосконалення фахової компетентності кадрів у травні 2016 р. Національною академією підготовлено проект Стандарту освітньої діяльності з підвищення фахової спеціалізації дипломатичних службовців, який визначає мінімальні вимоги до кадрового, навчально-методичного, матеріально-технічного та інформаційного забезпечення освітнього процесу закладів [3], де даний проект має бути доопрацьований після регламентування Міністерством освіти і науки України нових ліцензійних умов провадження освітньої діяльності з підвищення кваліфікації дипломатичних службовців [1]. Впродовж періоду 2017-2020 рр. в Державному навчально-науковому закладі післядипломної освіти "Дипломатична академія України імені Геннадія Удовенка при Міністерстві закордонних справ", а також в Українській школі урядування Національного агентства України з питань державної служби та в Інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії державного управління при Президентові України здійснюється підготовка, для роботи у сфері міжнародних відносин, забезпечується ефективно

навчання та професійно орієнтовне удосконалення знань іноземних мов на основі сучасної педагогічної науки з активним застосуванням технічних засобів навчання, забезпечується професійним навчанням працівників дипломатичної служби. За період 2017-2020 рр. згідно із фактичними результативними показниками та за затвердженою у паспорті бюджетною програмою 400 працівників дипломатичної служби підвищили кваліфікацію з іноземних мов та 600 працівників дипломатичної служби отримали професійне навчання (див. табл. 1).

Таблиця 1

**Показники підвищення кваліфікації кадрів дипломатичної служби
за 2017-2020 рр.**

	2017	2018	2019	2020
Фактичні результативні показники, досягнуті за рахунок касових видатків				
Кількість працівників дипслужби, які 600 чол. (93,8%) здобули професійне навчання та відсоткове значення від загальної кількості працівників МЗС України				
Кількість працівників дипслужби, які 400 чол. (62,5%) здобули мовну підготовку та відсоткове значення від загальної кількості працівників МЗС України				
Затверджено у паспорті бюджетної програми				
Кількість працівників дипслужби, які 600 чол. (93,8%) здобули професійне навчання та відсоткове значення від загальної кількості працівників МЗС України				
Кількість працівників дипслужби, які 400 чол. (62,5%) здобули мовну підготовку та відсоткове значення від загальної кількості працівників МЗС України				

Примітка: сформовано на основі джерела: [4].

Згідно з наданими статистичними даними на початок 2020 року здійснено заходи щодо мовної підготовки та професійного навчання штатних працівників дипломатичної

служби, на базі Дипломатичної академії України, та крім того у прикладних навчальних закладах в Україні та за кордоном, а саме: 551 — в Дипломатичній академії України; 58 — в Українській школі урядування Національного агентства України з питань державної служби; 20 — в Інституті підвищення кваліфікації керівних кадрів Національної академії державного управління при Президентові України; 56 — за кордоном [4].

Список використаних джерел:

1. Орлів М. С. Особливості формування моделі підготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування в контексті реформування державного управління України. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія : Державне управління. 2016. № 4. С. 100-107. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnaddy_2016_4_16 (дата звернення 11.09.2020).

2. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. // Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 11.09.2020).

3. Проект Стандарту освітньої діяльності з підвищення кваліфікації державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/NT2416> (дата звернення 11.09.2020).

4. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua/> (дата звернення 11.09.2020).

Романенко Є.О.

доктор наук з державного управління, професор,
заслужений юрист України, проректор,
Міжрегіональна академія управління персоналом
м. Київ, Україна

НАРОДОВЛАДДЯ ЧЕРЕЗ ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ РЕФЕРЕНДУМ

Всеукраїнський референдум є одним із головних інститутів прямої демократії та безпосереднього волевиявлення громадян із найважливіших питань загальнодержавного значення. Наочно це було продемонстровано у 1991 році, коли на всеукраїнському референдумі Український народ підтвердив Акт проголошення незалежності України, розпочавши новий етап в історії України як самостійної, незалежної, суверенної держави.

На той час Закон України "Про всеукраїнський та місцеві референдуми" від 3 липня 1991 року забезпечив повну легітимацію народного волевиявлення. Водночас із прийняттям Конституції України у 1996 році низка його положень вже не узгоджувалася з нормами Основного Закону України. Тому попри легітимність результатів всеукраїнського референдуму, що був проведений у 2000 році, закономірно постало питання імплементації його результатів. Тим самим ще раз підтвердилося важливе значення для розбудови демократичної державності належних правових засад інституту всеукраїнського референдуму.

За Конституцією України всеукраїнський референдум призначається Верховною Радою України або Президентом України відповідно до їхніх повноважень, а також проголошується Главою держави за народною ініціативою. Виключно всеукраїнським референдумом вирішуються питання про зміну території України, а також затверджуються зміни до розділів I, III і XIII Основного Закону. Всеукраїнський референдум не допускається щодо

законопроектів з питань податків, бюджету та амністії. Організація і порядок проведення референдумів визначається виключно законом.

Прийнятий у 2012 році Закон України "Про всеукраїнський референдум" був визнаний Конституційним Судом України неконституційним у зв'язку з виявленим порушенням визначеної у Конституції України процедури розгляду та ухвалення, також встановленням нелегітимності його мети та невідповідності положень вимогам Основного Закону (Рішення від 26 квітня 2018 року № 4-р/2018). Внаслідок цього у законодавстві утворилася прогалина у правовому регулюванні інституту всеукраїнського референдуму.

Така ситуація зумовлює обмеження народовладдя і реалізацію конституційного права громадян брати участь в управлінні державними справами, виражати свою волю на всеукраїнському референдумі.

Отже, існує нагальна необхідність законодавчого забезпечення положень Конституції України та визначення правових засад організації і проведення всеукраїнського референдуму.

Нагадаємо, законопроект про референдум є однією з передвиборчих обіцянок президента В.Зеленського. Проект підготовлений Робочою групою з питань розробки законопроектів у сфері народовладдя за участю народних депутатів України, представників міністерств, громадських організацій та незалежних експертів. У процесі роботи над законопроектом бралися до уваги проекти законів про всеукраїнський референдум, зареєстровані у Верховній Раді України восьмого і дев'ятого скликань, відповідні правові позиції Конституційного Суду України, а також міжнародні стандарти та рекомендації міжнародних інституцій, зокрема "Керівні принципи для конституційних референдумів на національному рівні" (2001), "Референдуми: на шляху до вироблення належної практики в Європі" (2005), "Про Кодекс належної практики щодо референдумів" (2007) та інші. З

метою врахування думки представників громадськості законопроект був оприлюднений на офіційному вебсайті Верховної Ради України.

Законопроект було зареєстровано у Верховній Раді 5 червня. [1] Як невідкладний він пройшов профільний комітет Ради за тиждень. 18 червня Верховна Рада голосами 252 народних депутатів ухвалила за основу законопроект №3612 про народовладдя через всеукраїнський референдум, поданий і визначений Президентом Володимиром Зеленським як невідкладний.

Структурно законопроект складається з 131 статті та тринадцяти розділів: I. Загальні положення; II. Призначення (проголошення) всеукраїнського референдуму; III. Організація та проведення всеукраїнського референдуму; IV. Комісії з всеукраїнського референдуму; V. Списки виборців; VI. Фінансове і матеріально-технічне забезпечення підготовки та проведення всеукраїнського референдуму; VII. Гарантії діяльності суб'єктів процесу всеукраїнського референдуму, міжнародних спостерігачів; VIII. Інформаційне забезпечення всеукраїнського референдуму; IX. Агітація всеукраїнського референдуму; X. Голосування та встановлення результатів всеукраїнського референдуму; XI. Правові наслідки всеукраїнського референдуму; XII. Оскарження порушень законодавства про всеукраїнський референдум; XIII. Прикінцеві положення.

Законопроектом передбачаються такі види всеукраїнського референдуму за предметом: 1) затвердження закону про внесення змін до розділів I, III, XIII Конституції України; 2) вирішення питання загальнодержавного значення; 3) зміна території України; 4) втрата чинності законом України або окремими його положеннями.

Так, згідно з текстом законопроекту, не можуть бути предметом всеукраїнського референдуму наступні питання:

- що суперечать положенням Конституції України, загальновизнаним принципам і нормам міжнародного права;

- спрямовані на ліквідацію незалежності України, порушення державного суверенітету і територіальної цілісності України, створення загрози національній безпеці України, розпалювання міжетнічної, расової, релігійної ворожнечі;

- щодо законопроектів з питань податків, бюджету, амністії;

- віднесені Конституцією України і законами України до відання органів правопорядку, прокуратури чи суду.

Зазначається, що на всеукраїнський референдум може виноситися одне питання.

Проектом Закону розширено коло суб'єктів процесу референдуму, які реєструються у Центральній виборчій комісії як прихильники чи опоненти питання всеукраїнського референдуму. Ними можуть бути як політичні партії, так і громадські організації, відповідно зареєстровані у Центральній виборчій комісії. Це сприятиме посиленню легітимації рішень, прийнятих на всеукраїнському референдумі, зміцненню зв'язків інститутів громадянського суспільства з органами державної влади.

Ключовою новацією законопроекту, що вирізняє його серед інших законопроектів, які реєструвалися у Верховній Раді України, є визначення можливості запровадження електронних процедур під час організації та проведення всеукраїнського референдуму, в тому числі електронних голосувань. Це питання розроблялося на основі вивчення зарубіжного законодавства та досвіду його застосування щодо електронних голосувань, насамперед європейських держав. Зарубіжні країни демонструють як позитивний, так і негативний досвід застосування електронних голосувань на референдумах і виборах. Найскладніше тут технічно забезпечити захист персональних даних виборців й уберегти системи для електронних голосувань від несанкціонованих втручань. Тому у законопроекті передбачено, що питання електронних процедур у процесі всеукраїнського референдуму здійснюватиметься у порядку, визначеному законом.

Для забезпечення організації і проведення всеукраїнського референдуму законопроектом передбачено створення автоматизованої інформаційно-аналітичної системи із забезпечення електронного голосування. Норми щодо введення процедур електронних голосувань мають набути чинності з початком роботи автоматизованої інформаційно-аналітичної системи щодо забезпечення електронного голосування після прийняття відповідного рішення Центральною виборчою комісією та його оприлюднення в газеті "Голос України" і на офіційному вебсайті Центральної виборчої комісії.

Задля гармонізації регулювання процедур підготовки і проведення виборів та референдумів в Україні положення законопроекту узгоджено з вимогами Виборчого кодексу 2019 року.

На реалізацію положень законопроекту передбачено внесення змін до Кодексу адміністративного судочинства України, законів України "Про Конституційний Суд України", "Про запобігання корупції", "Про політичні партії в Україні", "Про Центральну виборчу комісію".

21 липня Венеційська комісія опублікувала терміновий загальний висновок щодо законопроекту №3612 про народовладдя через всеукраїнський референдум.[2] "Терміновий спільний висновок щодо законопроекту №3612 "Про народовладдя через всеукраїнський референдум" - схвалений Венеціанською комісією на 124-му онлайн-пленарному засіданні (8-9 жовтня 2020 р.)". В опублікованому документі, зокрема, сказано:

"Законопроект являє собою значний крок вперед у порівнянні з законом 2012 року; проте є кілька питань, які можна поліпшити в тексті або які вимагатимуть подальшого роз'яснення. Наступні ключові питання можуть бути предметом подальшого розгляду:

- Рекомендується прояснити зв'язок між референдумом за народною ініціативою про скасування законів або частини

законів і референдумом з "вирішення питань загальнонаціонального значення";

- Процедура референдуму за народною ініціативою повинна забезпечувати парламенту роль до голосування, а також, при необхідності, після голосування і відповідно до його результатів; наслідки схвалення народної ініціативи повинні бути визначені в законі;

- Необхідно ввести додаткові положення, спрямовані на забезпечення рівних можливостей для прихильників і супротивників винесених на референдум питань у комісіях референдуму різного рівня;

- Рекомендується продовжити термін збору підписів для референдуму за народною ініціативою;

- Рекомендується перевірити всі підписи;

- Рекомендується привести законопроект у відповідність з виборчим законодавством з метою подальшого посилення механізмів доступності референдумів для осіб з обмеженими можливостями та створення механізмів, які практично будуть сприяти ефективному і значимому здійсненню виборчих прав ВПО;

- Слід розглянути можливість синхронізації положень законопроекту про фінансування кампанії з референдуму до законодавства про фінансування політичних партій;

- Рекомендується виключити положення про електронне голосування із законопроекту і відрегулювати в глобальному масштабі пізніше за допомогою окремого закону, який також буде стосуватися місцевих, парламентських і президентських виборів;

- Слід переглянути обмеження і заборони на діяльність кампанії;

- Законопроект повинен включати конкретні статті про стримуючі та ефективні санкції за порушення, пов'язані із засобами масової інформації".

Також в тексті рішення є додаткові рекомендації, спрямовані на посилення конкретних аспектів, пов'язаних з проведенням референдумів.

Таки чином нагадуємо, що внесений президентом законопроект був розглянуто тільки в першому читанні, отримав зауваження Венеціанської комісії, до другого читання явно будуть якісь правки, пропозиції і він дещо зміниться.

Список використаних джерел:

1. Проекту Закону України "Про народовладдя через всеукраїнський референдум" http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=69060
2. [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-PI\(2020\)009-e&fbclid=IwAR3azJvX-Po0NRRYbt4eqxR58P63upT-KwibQNfcdbyiSv8NHxFrQe3v14](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-PI(2020)009-e&fbclid=IwAR3azJvX-Po0NRRYbt4eqxR58P63upT-KwibQNfcdbyiSv8NHxFrQe3v14).

Ситник Г.П.

доктор наук з державного управління,
професор, заслужений діяч науки і техніки України,
професор кафедри державного управління
філософського факультету,
*Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

**ПРИРОДА ФЕНОМЕНУ “БЕЗПЕКА”:
ОНТОЛОГІЧНИЙ, ГНОСЕОЛОГІЧНИЙ ТА
АКСІОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТИ**

Філософський аспект небезпеки зумовлює її розгляд як форми визначення суб'єктом заперечення природної визначеності його буття (існування). *Визначення людиною свого ставлення до небезпеки, водночас зумовлює й оцінку нею безпеки свого існування.* Акцентуємо увагу на тому, що проблема з'ясування сутності безпеки на кожному етапі еволюційного розвитку земної цивілізації вимагала від людини пошуку різних методів досягнення захищеності її буття, що були зумовлені конкретною культурно-історичною ситуацією, способом життя людей, їх світобаченням тощо. Зародження знань про безпеку можна прослідкувати в міфології, релігії, філософії тощо. Поява релігійної форми світогляду зробила свій внесок до розуміння сутності феномену соціального явища, яке позначають поняттям (концептом) “безпека”. Сутність безпеки у релігіях усвідомлюється як абсолютне благо. Водночас Бог здатен карати. Тому страх божий оберігає людину від неправильних вчинків, а релігійна віра відіграє основну роль у створенні безпечного для життя людини світу. Ці уявлення про безпеку слугували важливим чинником організації стабільного функціонування та розвитку суспільства. Проте тільки у філософії раціонально осмислюється (розкривається) сутність феномену соціального явища, яке позначають поняттям

(концептом) “безпека” та, відповідно, проблеми її забезпечення від окремої людини до ойкумени включно [1].

Рефлексивне оформлення людиною *свого існування чи існування іншого об’єкта реального світу* в контексті її ставлення до небезпеки знаходить відображення в понятті безпека. Саме тому філософи часто розглядають безпеку як феномен, бо, *якщо небезпека опосередковується із запереченням самого існування суб’єкта, то безпека його існування опосередковується і визначається суб’єктом за ставленням до небезпеки. Якщо, на думку людини, явище (процес, подія тощо) не загрожує її існуванню, ситуація розглядається як безпечна. Але небезпечною визначається ситуація, за якої існуванню людини (на її думку) загрожує небезпека (потенційно чи реально). Тому в цьому контексті безпека завжди є оцінкою суб’єктом ситуації, в межах якої його існуванню чи існуванню іншого суб’єкта не загрожує небезпека. Для визначення наявності безпеки важливою є оцінка заперечливого щодо нормальних умов життєдіяльності суб’єкта характеру небезпеки, тобто заперечення природної визначеності його буття (існування). Інакше кажучи, безпека може заперечуватися небезпекою й визначається не за ставленням до зовнішньої дії (процесу, явища тощо), а за можливими негативними (небезпечними) наслідками вказаної дії. Тому одна і та сама ситуація може оцінюватися суб’єктом як небезпечна, коли є чинники, які ідентифікуються (оцінюються) як заперечливі дії щодо самого існування суб’єкта, або як безпечна, коли вказані чинники відсутні. Отже феномен безпеки існує лише в живій природі, оскільки безпека може сприйматися й оцінюватися лише суб’єктом, який рефлексує. Оскільки безпека ґрунтується на визнанні відсутності не небезпеки взагалі, а певної небезпеки, вона за своїм змістом та спрямованістю завжди конкретна та предметна. Зокрема, як тільки людина має уявлення про ту чи іншу небезпеку, у неї з’являється можливість отримати й адекватне уявлення про свою безпеку. Але навіть наповнюючись об’єктивним змістом, безпека того чи іншого*

об'єкта для людської спільноти завжди є суб'єктивним визначенням [1-3].

При дослідженні проблем забезпечення безпеки індивіда, соціальної групи, державних інститутів тощо необхідно розрізняти онтологічний, гносеологічний та аксіологічний аспекти.

Онтологічний аспект безпеки полягає в тому, що, безпека існує в загальній структурі буття (існування) об'єктів реального світу (перебуває в різних формах, які відображають оптимальні умови їх життєдіяльності, за яких мінімізовані небезпеки природної визначеності буття (існування) вказаних об'єктів). Така об'єктивна реальність дає змогу забезпечити самозбереження всього живого й охоплює явища, процеси, закономірності, тощо що мають місце у світі живої природи. При цьому деяка дія (явище, процес тощо), яка визначається людиною як безпечна, по своїй природі насправді може бути небезпекою для її буття (існування). Тому в *об'єктивному сенсі забезпечення безпеки людини може мати небезпечний характер*. Це означає, що в контексті вивчення умов виживання (прогресивного розвитку) держави, суспільства та окремого індивіда необхідно розрізняти безпеку в природній визначеності від безпеки в суб'єктивній визначеності. Люди об'єднуються у групи, встановлюють один з одним нормативно регульовані відносини, значною мірою керуючись прагненням до безпеки. Тому в суспільстві функція забезпечення безпеки незмінно залишається однією з найважливіших. Оскільки людина є свідомою істотою, то для неї феномен безпеки має подвійну природу, зумовлену єдністю загальності природи самозбереження і особливості форми її прояву в людській життєдіяльності. Відтак є необхідність відокремлення безпеки в природній визначеності від безпеки людини як свідомої істоти.

З огляду на онтологічний аспект безпеки, можна стверджувати що, безпека суспільства – це такі умови (стан), за яких, передусім, забезпечуються свобода вибору шляху подальшого існування, самовдосконалення й розвитку

суспільства, або ж для їх захисту є адекватні засоби. Щодо безпеки індивіду (особистої безпеки), то це також певний стан індивіду, зумовлений його самопочуттям та його впевненістю у тому, що небезпеки, передусім його життю, майну, правам та свободам, відсутні, або ж для захисту від цих небезпек у нього є відповідні засоби (ресурси, можливості тощо).

Гносеологічний аспект безпеки пов'язаний безпосередньо з особливостями її пізнання, оскільки в процесі історичного розвитку людина пізнає безпеку через чуттєвий досвід і завдяки раціональному пізнанню оточуючого світу (природи). З часом накопичені людиною знання трансформуються у практичний досвід і достовірні знання. Варто акцентувати увагу на тому, що пізнання безпеки пов'язане зі значними труднощами, оскільки завжди об'єктивно існує значна множина вимірювань безпеки в тій чи іншій сфері життєдіяльності (політичній, економічній та ін.). Водночас, людина та суспільство в цілому завжди прагнуть пізнати бажані (оптимальні) умови повної відсутності небезпек, тобто абсолютну безпеку. Проте, це практично неможливо, бо в результаті людської діяльності і об'єктивних змін у внутрішньому й зовнішньому середовищі функціонування та розвитку будь-яких соціальних систем, процес розвитку небезпек зумовлений багатьма факторами та є нескінченним.

Необхідність вивчення *аксіологічного аспекту безпеки* зумовлена тим, що вона посідає визначальне місце в низці загальнолюдських цінностей, таких як добро, істина, краса та інших, тобто має ціннісну значущість для багатьох поколінь людей. Незважаючи на те, що в різні епохи її зміст і значення розумілися по-різному, в кінцевому підсумку, безпека є передумовою створення оптимальних умов для підтримки гармонійного стану буття і стійкого розвитку кожної людини, соціальної групи, державних інститутів та інституцій. Тому знання про безпеку, можливі засоби та способи її забезпечення дають людині свободу вибору в тих чи інших

ситуаціях, дозволяють реалізувати її творчий потенціал та розкрити її ціннісну значущість.

Таким чином, безпека є однією з найважливіших потреб людини, а її забезпечення - головна передумова існування людини та її прогресивного розвитку. При цьому одна і та сама ситуація може оцінюватися людиною як небезпечна й безпечна. При цьому онтологічні, гносеологічні та аксіологічні аспекти безпеки мають розглядатися в їх органічній єдності та взаємозумовленості. Це суттєво ускладнює дослідження тих чи інших проблем безпеки у різних сферах життєдіяльності людини (індивіду), суспільства та держави і, відповідно, пошук адекватних управлінських рішень щодо її забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Ситник Г.П. Взаємозумовленість соціальних явищ, які визначають концептами “небезпека” і “безпека”, та її врахування в теорії публічного управління. Інвестиції: практика та досвід. 2019. № 16. С. 61–67.
2. Орел М.Г. Теоретичні основи державного управління у сфері політичної безпеки: монографія. Київ: Поліграф плюс, 2019, 320 с.
3. Глобальна та національна безпека: підручник / авт. кол. : В.І.Абрамов, Г.П.Ситник, В.Ф.Смолянчук; за заг. ред. Г.П.Ситника. Київ : НАДУ, 2016. – 784 с.

Станішевський В.Ю.

аспірант,

Міжрегіональна академія управління персоналом

м. Київ, Україна

ДО ПИТАННЯ ОБҐРУНТУВАННЯ СУЧАСНОГО СТАНУ РОЗВИТКУ ПРОГРАМ ДЕРЖАВНО- ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

У Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020» [1] зазначено тільки про вагому роль впровадження державно-приватного партнерства у сферу економіки, але саме інструменти та механізми для його реалізації не визначені.

На мою думку, законодавча база, яка регулює взаємодію представників приватного бізнесу та органів публічної влади досить суперечлива та недосконала в сучасних умовах, що, у свою чергу, вимагає ґрунтовної оптимізації та оновлення.

Маю зазначити, що основним органом публічного адміністрування у сфері державно-приватного партнерства в Україні вважається Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України, яке виконує такі завдання як: підготовка програм розвитку державно-приватного партнерства та їх імплементація, сприяння реалізації проєктів державно-приватного партнерства на різних рівнях (центральний, регіональний та місцевий), здійснення аналізу ефективності впровадження програм державно-приватного партнерства, робота з претензіями тощо [2].

Також, у даній сфері було створено Український центр сприяння розвитку державно-приватного партнерства з метою формування сприятливих умов для впровадження проєктів на засадах державно-приватного партнерства на різних рівнях, а, також, для сприяння реалізації організаційного, науково-методологічного та правового забезпечень даного напрямку діяльності [3].

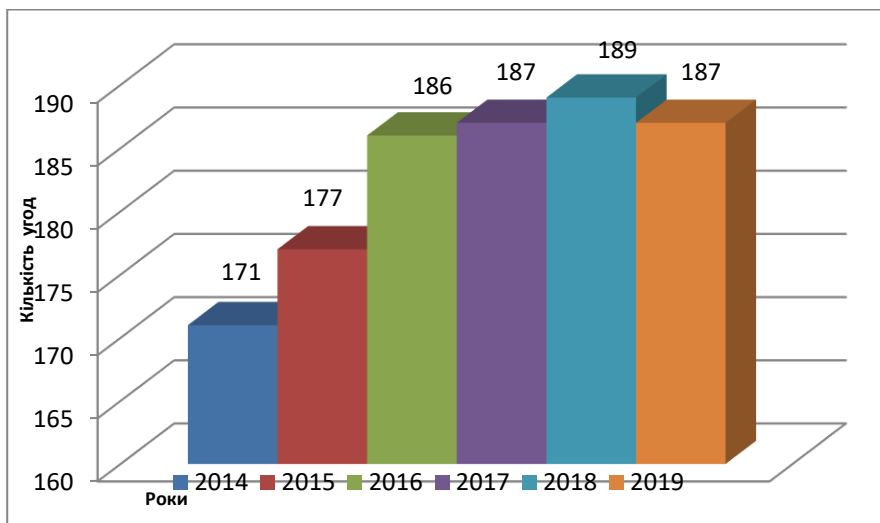
Маю додати, що, також, було організовано роботу Проектного офісу з розвитку державно-приватного партнерства при Міністерстві інфраструктури України для забезпечення ефективного та стрімкого розвитку вітчизняних механізмів державно-приватного партнерства. Діяльність такої організації направлена на сприяння внесенню змін у законодавчу базу України з питань впровадження механізмів державно-приватного партнерства, а, також, на підготовку та реалізацію пілотних проєктів у інфраструктурних галузях, фінансування яких здійснюється за рахунок Фонду Western NIS Enterprise Fund (WNISEF), заснованого Агентством США з міжнародного розвитку (USAID).

Починаючи з 2015 року, дана організація впроваджує програму технічної допомоги Молдові та Україні, має на меті сприяння експорту, підвищення рівня економічного розвитку по регіонах, реалізацію соціального інвестування та економічного лідерства, фінансування інноваційних та високоефективних проєктів, що направлені на здійснення реформ [4].

У рамках проєктів державно-приватного партнерства, відповідно до положень Закону України «Про державно-приватне партнерство» [5], укладаються угоди про спільну діяльність, управління майном, концесії тощо.

Статистичні дані показують тенденцію в Україні до збільшення кількості програм державно-приватного партнерства, а ринок таких програм, на думку більшості експертів, знаходиться на стадії відновлення. Та, на жаль, проблема реалізації проєктів державно-приватного партнерства полягає у ефективності та результативності їх виконання, а не в загальній кількості.

Пропоную розглянути динаміку зростання кількості укладених угод в Україні в рамках програм державно-приватного партнерства, у період з 2014 по 2019 рр. (див. мал. 1).

Мал. 1. Динаміка зростання кількості укладених угод в Україні в рамках програм державно-приватного партнерства, у період з 2014 по 2019 рр. [6; 7].

Список використаних джерел:

1. Указ Президента України «Про Стратегію сталого розвитку «Україна — 2020» від 12 січня 2015 року № 5/2015 Документ 5/2015, поточна редакція — Прийняття від 12.01.2015 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>
2. Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA>
3. Український центр сприяння розвитку ДПП <https://www.ukrppp.com/index.php>
4. Міністерство інфраструктури України / PPP Management office SPILNO <https://mtu.gov.ua/timeline/Spilno.html>
5. Закон України «Про державно-приватне партнерство» Документ 2404-VI, чинний,— Редакція від 20.10.2019 <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2404-17#Text>
6. Комарницька Г.О. Активізування державно-приватного партнерства в умовах розвитку інвестиційно-інноваційної діяльності Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук (доктора наук) за спеціальністю 08.00.03 —

економіка та управління національним господарством. – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України, Львів, 2019.с.168.

7. Romanenko E. Chaplai I. PUBLIC ADMINISTRATION BY THE MODERN INFORMATION TECHNOLOGIES IN CONSTRUCTION OF UKRAINE / I. Chaplay // Публічне урядування. – 2017. - №2 (7) – травень 2017. - С. 172-180.

Фостікова В.В.
аспірант кафедри державного управління,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна

КАДРОВА ПОЛІТИКА В КОНТЕКСТІ НОВОГО ПУБЛІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ

Згідно з доповіддю Департаменту з економічних та соціальних питань ООН [1], державні установи змушені реагувати на громадські та складні глобальні вимоги. Відповіді на ці виклики стали зрушеннями в управлінському підході та стимулювали реформи у сфері державного управління. У звіті зазначається, що реагування державних службовців пов'язане з тим, що часто називають «професіоналізмом», терміном, який актуалізувався в державно-управлінському дискурсі під впливом нового публічного менеджменту (НПМ). НПМ є результатом адаптації еволюції не лише адміністративної структури, але також управлінських можливостей та фінансового менеджменту на додаток до технологічних здібностей відповідати на нові вимоги.

З точки зору кадрової політики НПМ є важливим конструктом, що суперечить процедурам традиційної державної служби. К. Браун стверджує, що в умовах останньої система зайнятості була надзвичайно централізованою, адже прийняття рішення про зарахування на роботу, встановлення правил для персоналу, а також навчання належали до сфери компетенцій центральних установ [2]. Найм у публічному секторі базувався на безпеці прав власності, а функціонування внутрішнього ринку праці було головним чинником, що сприяв його формуванню. Окрім цього, найм обмежувався просуванням державних службовців із нижчих рангів на посади вищого рівня, і цей процес залучав виключно внутрішніх заявників державного сектору. Відповідно, класичний підхід можна розглядати як

робочі місця, розроблені для конкретних завдань, які були надзвичайно рутинізовані, і оплату праці, що базувалася лише на робочій позиції.

У свою чергу, Ф. Томпсон і Х. Міллер зазначають, що НПМ переймає сприйняття організаційних конструкцій та управлінських практик, що відображає бізнес як децентралізовані, менші організації, структуровані залежно від стандартних вартісноформуючих процесів, компетенцій, впровадження високопродуктивних практик управління персоналом, адаптації до сучасних інформаційних технологій, визначаючи його як «системи збалансованого відповідального бюджетування та контролю, і вільний союз мереж» [3, с. 334].

Найм, відбір і підвищення - це традиційні функції роботи з персоналом, які також змінюються під впливом НПМ. Кадрова політика вдається до двох заходів для підвищення гнучкості: 1) прямий найм, що дозволяє державним установам наймати будь-якого кваліфікованого заявника; 2) категоричний рейтинг, який дозволяє агентствам групувати кандидатів, які мають право на участь відповідно до їх кваліфікаційного рівня, й відбір, що починається з найвищого рейтингу.

Отже, відбір переходить від традиційних процесів до прийняття нових методів. Хоча процеси відбору в державному секторі все ще залежать від використання співбесід, заявок або листів, менеджери застосовують різні методи відбору для прийняття рішення про найм, зокрема тести робочих зразків та психометричні тести. Перевага надається тестуванню через Інтернет. Також використовуються вправи, в ході яких кандидатів просять прокласти шлях через реалістичні сценарії, з якими вони можуть зіткнутися в прикладному вимірі державного сектору.

НПМ вимагає більшої гнучкості у працевлаштуванні та вимірюванні роботи як керівників, так і лінійних працівників (кількісна оцінка результатів, яких вони досягають), в результаті чого відбувається еволюція в управлінні

державними кадрами. Н. Рікуччі зазначає, що НПМ вимагає систем людських ресурсів, які здатні досягти результатів діяльності, що узгоджуються зі стратегічними цілями організації державного сектору [4]. Таким чином, кадровик відповідальний за державний персонал: інформування працівників про те, чого від них очікують; встановлення чітких кількісних цілей за допомогою керівників; виявлення низької ефективності та планування її покращення; визнання та нагородження гарної продуктивності. Що ще важливіше, виконання повинно оцінюватися на основі результату - філософія орієнтації, яка може бути виражена в термінах результатів, які мають бути забезпечені у певний проміжок часу.

НПМ підкреслює важливість прийняття нових стратегій для залучення нових талантів і підтримки кваліфікованих працівників. При цьому компенсація повинна базуватися на внутрішньому капіталі, зовнішньому капіталі та індивідуальному капіталі. Тоді як внутрішній капітал - це процес прив'язки робочих місць до відповідних позицій в ієрархічній системі на основі конкретних кваліфікацій, навичок та функцій, зовнішній капітал - це ринкова конкурентоспроможність, при якій проводиться порівняння організаційних компенсацій (заробітна плата та бонуси) на рівні ринку. Індивідуальний капітал означає, що працівники повинні мати систему компенсацій, що визнає та винагороджує виконання [5].

В. Левіт та Дж. Морріс зазначають, що наприкінці 1990-тих років більшість державних установ у США впроваджувала нові концепції оплати праці, такі як зосередження уваги на зовнішньому капіталі. Вони заявляють, що ринкова зарплата вважається значним зрушенням від традиційної урядової концентрації лише на внутрішньому капіталі [6]. С. Селден стверджує, що ця еволюція у публічних компенсаціях забезпечує гнучкість виплати премії, що дозволяє агенціям компенсувати працівникам надзвичайні обов'язки,

спричинені надзвичайними та ризикованими ситуаціями [7].

З точки зору індивідуального капіталу, оплата праці за результатами виконання вважається найкращим способом винагороди державних службовців за їхні внески, і це спосіб застосувати концепцію розподільної справедливості. С. Селден переконана, що оплата за результатами роботи є зміщенням від традиційного підходу, який, як правило, був ієрархічним, характеризувався наймом людей з нижчої сходинки кар'єрної драбини, їх просуванням чітко визначеними робочими сходами, не враховуючи прив'язки результатів до винагород [7]. Загалом, система оплати праці за результатами в межах НІМ вважається основним та ефективним методом мотивації та підвищення продуктивності праці державних службовців.

Список використаних джерел:

1. United Nations Department of Economic and Social Affairs Report. Human Resources for Effective Public Administration in a Globalized World. URL: <http://unpan1.un.org/intradoc/groups/public/documents/un/unpan021329.pdf>.
2. Brown K. Human Resource Management in the Public Sector. Public Management Review, 2004. Vol. 6 (3), P. 303–309.
3. Thompson F., Miller H. New Public Management and Bureaucracy Versus Business Values and Bureaucracy: Why a New Public management? Why Now? Review of Public Personnel Administration, 2003. Vol. 23 (4), P. 328-343.
4. Riccucci N. Public Personnel Management: Current Concerns, Future Challenges. NY: Longman Press, 2006.
5. Waters R., Cox T. Public Sector Compensation Panacea or Pandora's Box? Ensuring Compensation Equity Is Key. Public Management, 2011. Vol. 93, No. 10, P. 33-42.
6. Leavitt W., Morris J. Market-Based Pay in Action Municipal Strategies and Concerns in the Cities of Hampton Roads. Review of Public Personnel Administration, 2008. Vol. 28 (2), P. 178-189.
7. Selden S. Human Capital: Tools and Strategies for the Public Sector. Washington D.C. : Sage Press, 2009.

Чорний В.І.

аспірант,

Міжрегіональна академія управління персоналом,

м. Київ, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ІНСТИТУЦІОНАЛЬНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ У СФЕРІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ У КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО ВИМІРУ

Необхідно зауважити, що процес та специфіка протидії корупції в Україні та країнах Європейського Союзу мають як спільні, так і відмінні риси. Відзначу, що як в Україні, так і в Європейському Союзі, за основу функціонування державно-управлінських механізмів запобігання корупції було взято демократизм як основоположну структурну одиницю антикорупційного державного курсу.

У дійсності, на прикладі багатьох держав Європейського Союзу (Румунія, Австрія, Словаччина та Словенія) можна спостерігати недостатню ефективність у питаннях запобігання корупції посередництвом використання законодавчих нормативних приписів – як-от верховенство права, законність, гуманізм, демократизм. Питання у специфіці феномену корупції – це жорстка антидержавна та антисоціальна «хвороба», тому її лікування має бути не менш жорстким та ефективним.

В Україні, натомість, створюється концепт антикорупційних програм, але вони, на часі, знаходяться на стадії розбудови: уряду варто враховувати помилки країн-членів Європейського Союзу для підвищення ефективності антикорупційного апарату [1].

Одночасно, у Європейському Союзі досить розповсюдженим є досвід співпраці держав у питаннях забезпечення ефективності державно-управлінських механізмів запобігання корупції (яскравими прикладами є Фінляндія та країни Скандинавії – Швеція, Данія та

Норвегія). Можна відмітити той факт, що процес запобігання корупції у цих країнах має характер міждержавної політичної місії – в той же час, Україна, наразі, не має можливості похизуватись подібними здобутками. Співпраця з іншими державами, у тому числі, членами Європейського Союзу є прецедентом до розгортання активної, популярної та концептуальної боротьби із корупцією – зі створенням активних державно-управлінських механізмів її протидії.

Варто відзначити, що в Україні, як і в Європейському Союзі, існує конфлікт між бюрократизмом та ефективністю антикорупційних програм. Він виявляється, в першу чергу, у невідповідності між законодавчим регулюванням та практичною діяльністю щодо усунення чинників корупції. Закон України «Про запобігання корупції» № 1700-VII від 14 жовтня 2014 року, наприклад, надає досить вичерпний перелік ознак, детермінантів та способів подолання незаконного збагачення у політичній та інших сферах.

У той же час, у Великобританії, де не існує галузевого нормативно-правового регулювання у сфері запобігання корупції, діяльність усіх ланок державно-управлінських механізмів запобігання корупції поставлена на профільний рівень – так, прем'єр-міністр фінансів Ф. Хаммонд слушно ввів у обіг концепцію впливу на загальні чинники корупції через контроль та оперативний моніторинг банківської сфери Великобританії, зокрема – у контексті залучення іноземних інвестицій та подальшої протидії розбудові тіньової економіки.

Різниця у поглядах та підходах, водночас, знаходить свій прояв і в ескалації рівня несприйняття корупції в Україні. Посилаючись на дані, отримані від Transparency International, Global Insight Country Risk Ratings, Об'єднання держав Ради Європи по боротьбі з корупцією та Міжнародної асоціації уповноважених з протидії корупції, можна зробити висновок про тенденцію збільшення негативних показників України у світовому рейтингу. Фактично, за період 2015-2020 років, було втрачено 7 позицій рейтингу Transparency

International. У Європейському Союзі, в той же час, ситуація зі стримуванням негативних детермінантів корупції має більш успішний характер: більшість держав, серед яких – Франція, Польща, Великобританія, Нідерланди, Фінляндія та країни Скандинавії – або втримують власні позиції, або покращують їх.

Відтак, варто говорити про стабільність державного апарату як запоруку ефективної боротьби із корупцією та створення відповідних ефективних державно-управлінських механізмів щодо її протидії та усунення[2; 3].

В той же час, не можна залишити осторонь і негативний досвід держав Європейського Союзу (Румунія), де членство в європейській спільноті не позбавляє від корупції, не зменшує неефективність контролю антикорупційних урядових органів за діяльністю влади та олігархів. Отже, у контексті перспективного досвіду України варто зазначити, що процес протидії корупції має відображатися не лише у потенційному членстві у Європейському Союзі, але й у дотриманні державної політики щодо запобігання корупції на практиці.

Список використаних джерел:

1. Corruption in Ukraine// Kyiv International Institute of Sociology . — Режим доступу : https://kiis.com.ua/materials/pr/20161602_corruption/Corruption%20in%20Ukraine%202015%20ENG.pdf
2. Are Ukraine's Anti-corruption Reforms Working? // John Lough and Vladimir Dubrovskiy, Nov 2018 // Research paper .— Режим доступу : https://euaci.eu/assets/userfiles/resources/2019-03-05-Are_Ukraines_Anti-corruption_Reforms_Working_EN.pdf
3. Yevhen Oleksandrovych Romanenko Iryna Vitaliivna Chaplay MODERN ADMINISTRATIVE TOOL OF THE INNOVATIVE DEVELOPMENT OF THE ENTERPRISE / Romanenko Yevhen Oleksandrovych, Chaplay Iryna Vitaliivna // Науковий вісник Полісся. – 2016. - №4 (2016). - С. 268-275

Щур Н.О.

доцент кафедри суспільного розвитку і
суспільно-владних відносин,
*Національна академія державного
управління
при Президентові України
м. Київ,
Україна*

КОМУНІКАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ І ВІДТВОРЕННЯ ВЛАДНО-УПРАВЛІНСЬКИХ ВІДНОСИН ТА ІНСТИТУТІВ

Комунікаційні процеси посідають важливе місце в житті громадян та державних і суспільних інститутів. Комунікація з позицій системного підходу до управління розглядається як основа функціонально-рольової управлінської взаємодії, що базується на ієрархічності, підпорядкуванні, соціальній дистанції та відмінності основних статусів.

У значній своїй частині політична комунікація становить сферу компетенцій спеціалізованих установ та інститутів, таких як [1]: *державна та її інформаційні структури* (відділи і служби зв'язків з залученням різних відомств, прес-секретаріати); *засоби масової інформації* (радіо, преса, телебачення, видавництва і кіноіндустрія); *різноманітні корпоративні структури* (інформаційні відділи партій, суспільно-політичних рухів, оформлених груп інтересів, лобістські організації); *громадянське суспільство* (представлено наступними інститутами: експертними радами, територіальним громадським самокеруванням і самоорганізацією асоціацій громадян); *професійні інформаційні структури* (консалтингові та рекламні агентства); *віртуально трансформовані структури* (сайти та Інтернет-портали президента, уряду, міністерств, відомств, партій, комісій, які містять інформацію про їхню місію та напрямки діяльності, а також контактну інформацію, що дозволяє забезпечити інтерактивну взаємодію за допомогою електронної пошти).

Держава як провідний інститут комунікації відображає багатогранність рівнів і видів комунікативної взаємодії владних структур з суспільством. Саме від нього залежить функціонування інших інститутів політичної системи – засобів масової інформації, партій і громадських організацій – та їх політична взаємодія. У державі виражається комунікативний аспект, так як державна влада визначає роботу інститутів політичної комунікації [2].

Сьогодні науковці схиляються до думки, що по відношенню до політичної системи і громадянського суспільства політична комунікація виконує такі функції: *інформаційну* (поширення необхідних знань про елементи політичної системи та їх функціонування); *регулятивну* (дає змогу виробити оптимальний механізм взаємодії як між елементами політичної системи, так і між політичною системою і громадянським суспільством); *функцію політичної соціалізації* (сприяє встановленню певних норм політичної діяльності і політичної поведінки); *маніпулятивну* (формує суспільну думку з найбільш важливих політичних проблем); *інтеграційну/ дезінтеграційну* (за певних політичних обставин об'єднує/ поляризує громадян або їхні погляди щодо актуальних питань); *мотиваційну* (отримана реципієнтом інформація може спонукати його до вчинення певних дій, наприклад виборча комунікація мотивує громадян до участі у виборах). Узагальнюючи виокремлені функції, слід підкреслити, що головною метою політичної комунікації є формування громадської думки і суспільної свідомості, що прямо чи опосередковано впливає на зміст і характер різноманітних політичних процесів, які відбуваються в державі.

В основі демократичної моделі політичних комунікацій, що формується в Україні, – рівноправний, прозорий і відвертий діалог та обмін політичною інформацією, підвищення ефективності взаємодії влади і громадськості, формування основ громадського суспільства [3].

Із метою цілеспрямованого впливу на суспільні процеси публічне управління здійснюється за допомогою спеціальних органів і організацій, покликаних удосконалювати цілісність і структуру соціальної системи, її оптимальне функціонування і розвиток. Відомо, що головна задача управління – регулювання поведінки і діяльності людей, відносин між ними. Основними елементами структури управлінського процесу виступають об'єкт, суб'єкт, засоби, результат управління. Відтак, сутність публічного управління як самостійного виду державної діяльності слід розуміти як систему елементів публічної влади, що має виконавчо-розпорядчий характер та виконує функції та завдання держави в процесі регулювання економічної, соціально-культурної та адміністративно-політичної сфер [4].

Управлінські комунікації – це стійкі соціальні взаємодії і взаємозв'язки учасників управлінської системи, що представляють собою комплекс комунікативного обміну повідомленнями, знаннями, інформацією для розв'язання управлінських завдань, цілей, стратегій. Це – універсальна система, що відтворює впорядкованість управлінського соціального процесу, організовує і актуалізує процес управління в комплексі взаємодії адміністративних і політичних організацій з соціумом. У межах комунікативної системи проявляються різні події, пов'язані з управлінською діяльністю, що розгортаються в рамках певного соціального простору. Результатом комунікативної взаємодії є створення основних адміністративно-політичних і управлінських інститутів, формування стилю управлінської взаємодії влади і населення, забезпечення якості управлінської культури та ефективності управлінського процесу. Комунікація між органами державної влади та соціумом, запровадження комунікаційних стандартів у процесі обміну інформацією в суспільстві, що ґрунтується на принципово нових засадах рівного, взаємовідповідального діалогу в форматі суб'єктно-суб'єктних горизонтальних відносин, – невід'ємна умова

демократичного розвитку держави, становлення громадянського суспільства.

Важливими елементами управлінської комунікації також є мотиви і цілі, які надають спілкуванню спрямований, раціональний характер, а також сам процес передачі інформації. Це діяльність, яка за допомогою різних технологій та засобів передати інформацію від найвищих органів влади до пересічних громадян і навпаки, тобто зворотний зв'язок. Комунікації в державному управлінні виконують ряд найважливіших завдань. Насамперед, це забезпечення особи, що ухвалює рішення, достовірною та своєчасною інформацією. Підґрунтям такого управлінського рішення є водночас і об'єктивна інформація, і чинники суб'єктивного характеру (особистий досвід, інтуїція, мотивація, цінності). Не менш важливим вважається також здійснення якісного перетворення інформації в частині її вигляду та обсягу з тим, щоб вона могла б якісно сприйматися і осмислюватися індивідумом.

Державна комунікація є регулюючим і координуючим механізмом у взаєминах держави і суспільства, що забезпечує стабільність і ефективність функціонування суспільного організму в цілому.

Вироблення єдиних комунікативних стандартів набуває особливої ваги в умовах розбудови демократії, від них великою мірою залежить рівень становлення громадянського та інформаційного суспільства. Тому одним з головних завдань публічного управління є інституалізація комунікації в суспільстві, впровадження комунікативних технологій в діяльність публічних органів влади, розроблення та реалізація державної комунікативної політики.

Список використаних джерел:

1. Комунікація в політичній системі суспільства: державно-управлінський аспект / В. Ю. Степанов // Теорія та практика державного управління. - 2010. - Вип. 4. - С. 53-58. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Tpdu_2010_4_10

2. Ефективна комунікація між органами державної влади та громадістю як умова розвитку демократичного суспільства [Текст] / Є. О. Архипова, Н. О. Дмитренко // Інвестиції: практика та досвід.– 2016. – № 1. – С. 1-5.

3. Баровська А. Інституційне забезпечення державної комунікативної політики: досвід країн Європи : аналіт. доп. – К. : НІСД, 2014. – 40 с.

4. Комунікативна взаємодія органів державної влади та громадськості: сутність та особливості налагодження [Текст] / Є. Романенко // Державне управління та місцеве самоврядування.– 2014. – вип.2(21). – С. 1-6.

СЕКЦІЯ 2.

ЕКОНОМІКА Й УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ

Лагодієнко Н.В.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку і оподаткування,
Миколаївський національний аграрний університет
м. Миколаїв, Україна

Губко В.І.

асистент кафедри менеджменту,
Міжнародний університет бізнесу і права
м. Херсон, Україна

ІНДИКАТОРИ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОЇ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Головною метою аграрної та продовольчої політики України сьогодні забезпечення стійкого розвитку агросфери. Його базисом є досягнення умов фінансово-економічної стабільності, а дієвим механізмом – моніторинг фінансово-економічних результатів кожного аграрного та переробного підприємства.

Зовнішній фінансово-економічний моніторинг зазвичай використовується для реалізації регулюючих функцій органів державної влади та місцевого самоврядування. Такий фінансово-економічний моніторинг переважно фокусується на діяльності великих аграрних підприємств, які мають велике соціально-економічне значення для розвитку країни чи регіону. Індикаторами виступають фінансова стабільність, платоспроможність та ліквідність, ймовірність банкрутства й ін. [1]

Внутрішній фінансово-економічний моніторинг є менш дослідженим, та нормативно неврегульованим. Цей вид моніторингу мало використовується у практиці аграрних підприємств. Втім, саме цей вид моніторингу є найбільш необхідним керівництву підприємств для прийняття обґрунтованих управлінських рішень, забезпечення фінансової стабільності та економічного розвитку аграрних організацій.

Об'єктом внутрішнього моніторингу діяльності аграрних підприємств є їх фінансово-економічна стабільність. Як суб'єкт виступають особи, що безпосередньо реалізують моніторинг. Внутрішній моніторинг виконує такі функції:

- контрольна – безперервне спостереження за фінансово-економічною результативністю підприємства за допомогою прийнятих показників ефективності;

- аналіз, оцінювання та обґрунтування управлінських рішень у сфері виробництва, збуту та фінансів, шляхом постійного спостереження за ключовими показниками, що характеризують стан й процеси діяльності підприємства, дають змогу побачити загальну, повну картину його функціонування.

Для реалізації функцій контролю, аналізу й оцінки стабільності, а також для обґрунтування пріоритетних напрямків фінансово-економічної стратегії аграрного підприємства для забезпечення його без ризикового функціонування, потрібно прогнозувати позитивні й негативні сценарії зміни фінансово-економічної стабільності.

Всі складові компоненти стабільності діяльності аграрного підприємства, такі як виробничо-господарська, маркетингово-збутова, фінансово-економічна) є взаємозалежними та взаємообумовленими. Вони спільно, лише у комплексі, здатні забезпечити розширене відтворення у аграрному виробництві.

Фінансово-економічна стабільність характеризує результат й умови інших компонентів стабільності діяльності аграрного підприємства. Фінансово-економічна стабільність є

не лише метою діяльності аграрного підприємства, вона є передумовою його розвитку, а також об'єктом фокусування внутрішнього фінансово-економічного моніторингу.

Фінансово-економічна стабільність є спроможністю аграрного підприємства протистояти негативним впливам змін факторів внутрішнього та зовнішнього середовищ, здатністю ефективно реалізовувати власну операційну, інвестиційну та фінансову діяльність.

У науковій літературі, виділяють такі рівні фінансово-економічної стабільності: абсолютна, нормальна, нестійкий стан, кризовий стан. При цьому конкретні оцінки цих станів можуть суттєво різнитися.

Показники фінансово-економічної результативності підприємств визначаються у дуже широкому спектрі у сфері економічного аналізу та його складових - фінансового та управлінського аналізу [2]. У цій царині існує багато наукових досліджень, визначені й обґрунтовані основні механізми, інструменти та прийоми фінансового та управлінського аналізу. Вони є достатньо деталізованими та доведені до високого рівня практичної реалізації. Втім, досі не існує якогось єдиного погляду на конкретні показники фінансово-економічної результативності, які слід використовувати у практиці діагностування діяльності аграрних підприємств.

До оцінки фінансово-економічної результативності аграрних виробників можна підходити з різних точок зору, Показники результативності можна класифікувати на такі групи:

- показники використання ресурсів виробництва: необігових активів, ТМЦ, грошових ресурсів, трудових ресурсів тощо;
- показники використання ресурсів, відображених у бухгалтерському балансі;
- показники використання фінансових ресурсів;
- показники рентабельності.

Останні є окремим випадком показників ефективності

підприємства.

До показників використання ресурсів виробництва (необігових активів, ТМЦ, грошових ресурсів, трудових ресурсів тощо) слід насамперед віднести показники:

- фондівддача – дозволяє оцінити ефективність використання необігових активів.
- оборотність певного виду обігових активів – характеризує ефективність використання ТМЦ;
- коефіцієнт забезпеченості запасами – також характеризує ефективність використання матеріальних обігових активів.

Втім, показник оборотності певного виду активів та коефіцієнт забезпеченості запасами не є результативними показниками результативності, вони їх обумовлюють.

Результати використання ресурсів, відображених у балансі, традиційно оцінюються за показниками: «ефективність використання ресурсного потенціалу» та «ефективність поточних витрат».

Отже, науковцями у численних працях пропонуються різні методичні підходи до визначення та оцінювання показників економічної, соціальної та екологічної ефективності виробництва, а також різні узагальнюючі показники результативності діяльності підприємства – синтетичні та інтегральні. Більшість підходів базується на даних звітності підприємства, хоча є пропозиції щодо оцінювання кінцевого фінансово-економічного результату із урахуванням показників рівня задоволеності споживачів продукції за кількісними та якісними показниками та контрагентів підприємства.

Слід також відзначити, що більшість дослідників вважають, що найбільш загальну оцінку фінансово-економічної результативності діяльності підприємства дозволяють отримати показники рентабельності, які є окремим різновидом показників економічної ефективності. Але оцінка є лише якісною.

Також до показників ефективності автори традиційно

відносять показники продуктивності праці, обіговості ресурсів та ресурсовіддачі: фондівіддача, зарплатовіддача, витратовіддача, матеріаловіддача тощо.

Як показує практика складання бухгалтерської звітності українськими підприємствами, якість інформації, що містять звіти, далеко не завжди не відповідає вимогам достовірності й надійності. Але навіть використання достовірної інформації не дає гарантії адекватної оцінки стану підприємства.

Список використаних джерел:

1. Лагодієнко Н.В., Шабатура Т.С. Методологічне забезпечення реалізації фінансового потенціалу підприємств аграрного виробництва. Економічний аналіз : збірник наукових праць кафедри економічного аналізу ТНЕУ. Тернопіль, 2015. С.101-106.

2. Ужва А. М. Аналітичний моніторинг ресурсного потенціалу АПК Причорноморського регіону // Глобальні та національні проблеми економіки: електронне наукове фахове видання. 2014. Випуск 2. С. 892–894. URL: <http://www.global-national.in.ua/archive/2-2014/184.pdf>.

3. Olena Martyniuk, Olga Vitvitskaya, Volodymyr Lagodiienko, Iryna Krupitsa. Formation of an innovative concept of management on the basis of reconstruction of genetic algorithm of management technology. Periodicals of Engineering and Natural Sciences. Vol.7, No.2, August 2019, pp.487-499. - Scopus Indexed. DOI: <http://dx.doi.org/10.21533/pen.v7i2.560.g317>

СЕКЦІЯ 3.

КУЛЬТУРА І МИСТЕЦТВО

Федоренко В.Л.

доктор юридичних наук, професор,
Заслужений юрист України,
директор,

*Науково-дослідницький центр судової експертизи з питань
інтелектуальної власності Міністерства юстиції України
м. Київ, Україна*

ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ТВОРЧОСТІ АДАЛЬБЕРТА ЕРДЕЛІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНОГО ВІШАНУВАННЯ 120- РІЧЧЯ З ДНЯ НАРОДЖЕННЯ ХУДОЖНИКА

У публікації здійснено аналіз історіографії дослідження творчості Адальберта Ерделі (1891-1955), а також стану розробленості цієї тематики науковцями і експертами. Розглядаються та аналізуються публікації, присвячені життєвому творчому шляху митця, чинникам становлення його творчості, зокрема, навчанню живопису в Угорщині, особливостям розвитку культури і мистецтва у Закарпатті до та після Другої світової війни. Досліджуються наукові розвідки, присвячені мистецькій спадщині А. Ерделлі. Приділено увагу публікаціям, які висвітлюють громадянську позицію А. Ерделі, здобутки його просвітницької та педагогічної діяльності.

Подальший розвиток сучасного вітчизняного мистецтва неможливий без переосмислення мистецької спадщини українських художників ХХ ст., що стала основою для становлення українського мистецтва та його основних напрямків і шкіл у незалежній Україні. Важливе місце в мистецькому ландшафті України займає Закарпатська

художня школа, відома, зокрема, плерним живописом, який сформувався під впливом Барбизонської школи, та яскраво розкрився в минулому столітті в роботах таких видатних художників, як А. Ерделі, Й. Бокшай, які іще до Першої світової війни отримали класичну художню освіту в Королівському художньому інституті в Будапешті. Після її закінчення, молоді художники відвідали Францію, Німеччину, Італію та інші європейські країни, що, безумовно, сприяло зростанню їхнього професійного рівня [10, с. 60]. А уже у 30-х роках ХХ ст. А. Ерделі організував на Закарпатті Публічну школу рисунку, яка стала одним із найважливіших осередків Закарпатської художньої школи.

Один із системних дослідників життя творчості А. Ерделі М. Сирохман так пише про митця: *«Адальберт (Бейла) Ерделі був майже ідеальним митцем. Він підпорядкував усі аспекти життя служінню мистецтву і вивів для себе формулу ідеальної гармонії – Бог, мистецтво, любов. Він студіював і працював у найбільших художніх центрах Європи – Мюнхені й Парижі, але завжди повертався додому, і завдяки йому Ужгород поступово став містом художників. У 1927 році Ерделі разом з однодумцем Йосипом Бокшаєм організував тут Публічну школу рисунку та очолив створене 1931 року Товариство діячів мистецтва»* [13]. До середини 30-х років минулого століття А. Ерделі був автором понад тисячі картин.

Мета дослідження полягає в історіографічному вивченні життєвого шляху та творчості художника Адальберта Ерделі (1891-1955), аналізі стану наукової розробки обраної теми і обґрунтуванні потреби у відзначенні 120-річчя з дня народження А. Ерделі на загальнонаціональному рівні.

Об'єктом дослідження є творчість художника Адальберта Ерделі в контексті розвитку Закарпатської художньої школи середини та другої половини ХХ ст.

Предметом дослідження є історіографія дослідження творчості А. Ерделі та визначення перспектив

загальнонаціонального відзначення 120 річчя з дня народження художника.

Зазначимо, що життя, творчість, громадська позиція та педагогічна діяльність А. Ерделі, а також його вклад у розвиток Закарпатської художньої школи привертали і продовжують привертати увагу дослідників, як в Україні, так і в Угорщині, де відбулося становлення А. Ерделі як європейського художника. Зокрема, творчість А. Ерделі активно досліджуються в контексті пізнання феноменології згаданої мистецької школи. Щодо цього О. Кошшай пише: *«Видані мистецтвознавчі праці, присвячені творчості засновників мистецького явища, серед яких можна виокремити монографії та альбоми про А. Ерделі, Й. Бокшая, Ф. Минайла, А. Коцку, Е. Контратовича, В. Микиту, Ю. Герца та ін. В багатьох з них детально висвітлюються процеси формування регіонального мистецтва в історичній ретроспективі, розглядаються різні аспекти його розвитку та існування, додаються нові імена [9, с. 67].*

Одночасно з цим, життєвий і творчий шлях художника А. Ерделі іще з часів колишнього СРСР привертає увагу дослідників, як самостійний предмет наукових розвідок [12]. Але особлива увага цій тематиці за часів незалежності України приділяється українськими такими дослідниками з Ужгорода, Львову, Тернополя й інших міст України, як П. Балла, О. Гаврош, О. Кашай, А. Ковач, І. Небесник, В. Павлов, М. Сирхман, А. Шаржі та ін. [1, 4, 7, 9, 10, 11, 13].

Роботи А. Ерделі, розміщені як в музеях, так і в приватних колекціях, починаючи з 70-х років ХХ ст., неодноразово викладаються в спеціальних альбомах, в яких розміщуються не лише його картини, а й карикатури, інші художні твори [1, 2, 3, 6, 7]. Поряд з такими відомими картинами, як «Сімейний портрет» (1912), «Батько актора» (1926), «Літо в парку» (1920), «Пейзаж з річкою» (1929), «Дорога в лісі» (1930), «Натюрморт х хризантемами» (1930), «Гра в карти» (1930), «Весна в Карпатах» (1930), «Хустський замок» (1942), «Хутір у горах» (1948), «Натюрморт з

яблуками (1950), у цих альбомах вміщені й інші роботи А. Ерделі в стилі реалізму, постмодернізму, портретного живопису, шаржі etc. У згаданих альбомах також вміщуються вступні статті та коментарі, в яких розміщені дослідження про творчий шлях і художні твори А. Ерделі.

Відзначимо й популяризацію феномену постаті А. Ерделі в мистецтві в науково-популяристичних творах, які нині є особливо привабливими для молоді. Серед творів *non-fiction* на цю тему можемо згадати роботу О. Гавроша «Таємниця Ерделі» (Тернопіль, 2018) [4]. Автор цієї роботи прагне досягнути і розкрити «феномен Ерделі», який, з одного боку, належав усьому світові, а з другого – був люблячим сином Закарпаття, фундатором Закарпатської художньої школи. Зокрема, II розділ книги «невідомий Ерделі» містить інформацію про 30 загадок з життя А. Ерделі. Також хотілось би відзначити, що у своїй роботі О. Гавроша вміщує цікаві родинні світлина А. Ерделі, які, на наш погляд, показують його добру вдачу та тонке почуття гумору.

Разом із тим, нині, через 65 років після смерті художника А. Ерделі його постать, життєвий шлях, мистецькі здобутки, педагогічні досягнення та громадянська позиція людини, яка зберегла свою гідність і почуття прекрасного за Австро-Угорської імперії, хортиської Угорщини і колишнього СРСР за часів Й. Сталіна, на наш погляд, недостатньо вивчені вітчизняними науковцями і експертами. Відчутним нині є брак в Україні справжніх академічних досліджень цієї тематики на загальнодержавному рівні.

Висновки. У цій публікації висвітлено основні здобутки історіографії досліджень про творчість художника А. Ерделі та визначено сучасний стан наукової розробки теми. З'ясовано, що на сьогодні в Україні є низка наукових і публіцистичних творів щодо творчого шляху цього митця, одного з фундаторів Закарпатської художньої школи, а також видано альбоми з художніми творами автора. Разом із тим, враховуючи мистецьку спадщину А. Ерделі, яка за різними підрахунками складає до 2 тис. картин, а також статті та

щоденники митця, очевидним був би висновок про створення фундаментального наукового видання, присвяченого життю та творчості А. Ерделі з нагоди відзначення в наступному, 2021 році, 120 річчя з дня народження художника. Очікуваною, з цієї ж нагоди, була б і підготовка найбільш повного альбому робіт А. Ерделі з державних музеїв і приватних колекцій. У цьому контексті, нами підкреслюється об'єктивна потреба змістити інтерес до феномену творчості художника А. Ерделі з регіонального на загальнонаціональний рівень, а також відродити дискурс про вплив робіт митця на розвиток культури і мистецтва Європи в цілому.

Список використаних джерел:

1. Адальберт Ерделі. Альбом. Вступн. стаття, впорядн. В.П. Павлов. Київ: Мистецтво, 1972. 62 с.
2. Адальберт Ерделі. Твори з приватних збірок. Каталог. Київ: б.в., 2006. 52 с.
3. Адальберт Ерделі. Альбом. Ужгород: Вид-во Олександри Гаркуші, 2007. 380 с.
4. Гаврош О. Таємниця Ерделі. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2018. 256 с.
5. Ерделі: до 100-річчя з дня народження. Уклад.: О. Приходько, Л. Біксей. Ужгород: Карпати, 1992. 44 с.
6. Ерделі А. Скляний палац поміж солом'яних стріх. Уклад. С. Марценюк. Київ: Галерея НьюАрт, 2011. 112 с.
7. Ерделі А. IMEN: літературні твори, щоденники, думки. Під. заг. ред. І. І. Небесник; уклали: І. І. Небесник, М. В. Сирхман; пер. з угор. П. К. Балла. Ужгород : Вид-во Олександри Гаркуші, 2012. 436 с.
8. Ерделі А.М. Шаржі. *Caricatures*. Уклад. О. Гаркуша, М. Мейсарош (післямов). Передмов.: М. Сирохман. Пер. з англ. Ужгород: Вид-во Олександра Гаркуші, 2017. 103 с.
9. Кашай О.С. Історіографія дослідження творчості художника Антона Кашшая та стан наукової розробки теми // *Yung Scientist*. № 4 (44) . April, 2017. С. 67-71.

10. Ковач А. Пленерний живопис, як складова у творчості художників Закарпаття // *Вісник Закарпатської академії мистецтв*. 2017. Випуск 9. С. 59-63.
11. Небесник І. І. Адальберт Ерделі. Львів: Мс, 2002. 296 с.
12. Островский Г. Адальберт Михайлович Эрдели. Москва: Советский художник, 1966. 100 с.
13. Сирохман М. Адальберт Ерделі (1891-1955) // ЗакарпАрт. Всі художники. URL: <https://zakarpat.brovdi.art/khudozhnyky/klasyky-zakarpatskoi-shkoly/erdeli-adalbert#parentHorizontalTab1>
14. Фединишинець В. Невідомий Ерделі: мистецтвознавчі статті та есеї. Ужгород: Два кольори, 2000. 32 с.

СЕКЦІЯ 4.

ПРАВО

Kraliuk M.O.

head of the Department,
Odessa Scientific Research Institute of Forensic Expertise
Ministry of Justice of Ukraine
Odesa city, Ukraine

RESPIRATORY PERSONAL PROTECTIVE EQUIPMENT: FORENSIC EXPERTISE

Underground mining in coal, ore and non-metallic mines is the most traumatic. The most important measure to ensure labour protection of underground mining operations is to provide all mine workers with respiratory personal protective equipment (hereinafter - RPPE). Therefore, the Safety Rules in Coal Mines [1] and the Safety Rules for the Development of Ore and Nonmetallic Mineral Deposits by the Underground Method [2] indicate that all employees and officials who are in mine workings must have a RPPE with them and be able to use them and apply as needed.

After the suspension of the production activities of the Donetsk Mine Rescue Equipment Plant (the only supplier of insulating mine self-rescuers at Ukrainian enterprises), Chinese, Russian and Polish manufacturers of self-rescuers began to enter the customs territory of the country actively. This is facilitated by the liberal conditions for their certification and the fact that the expert and technical centers of the State Labor Service of Ukraine issue certificates that simply confirm that the manufacturers have a certain list of documents, however, they do not test devices and research in domestic laboratories with the definition of their physical and mechanical properties. Thus, products of foreign manufacturers of dubious quality, in a simplified manner, receive

permits and are allowed to be sold and used on the territory of Ukraine. Despite this, the task of law enforcement agencies is to prevent the use of low-quality, insulating mine self-rescuers that do not meet the requirements of regulatory legal acts on labor protection and pose a threat to people's lives. Therefore, in expert practice, the objects of research are RPPE, namely, mine self-rescuers using chemically bound oxygen. The purpose of this type of RPPE is to protect the respiratory organs of workers in coal, ore and nonmetallic mines from gases hazardous to human breathing (methane, carbon monoxide and dioxide, nitrogen oxides, hydrogen sulfide, etc.) with: a decrease in the amount of oxygen in the mine air, methane explosions - dust-air mixtures, fires, gas-dynamic phenomena, sudden breakthroughs of water and things like that.

The investigators raise to forensic experts which certified in specialty 10.5 "Investigation of the causes and consequences of violation of the requirements for life safety and labor protection the question: do the samples of self-rescuers for mine using chemically bound oxygen comply with the requirements of regulatory legal acts on labor protection and can they be applied when accidents for their intended purpose without a real threat to people's lives or in the event of other grave consequences? Scientific research institutions of forensic expertise do not have special equipment for examining the quality of self-rescuers using chemically bound oxygen and are not accredited for this type of research by the National Accreditation Agency of Ukraine (hereinafter - NAAU). The conformity of self-contained mine self-rescuers using chemically bonded oxygen can only be confirmed if practical tests of the parameters of the completed apparatus are carried out in accordance with the requirements established by the EN 13794:2002 [3]. These researches are carried out by testing laboratories accredited by the NAAU in accordance with ISO/IEC 17025:2017 [4] in the field: "Study of individual and collective respiratory protection" and have the following equipment: dynamic installations for testing of self-contained breathing apparatus of the "artificial lung" type, installations for

testing breathing apparatus, universal control devices, stands for testing materials for combustion, installations for testing the impact strength of self-rescuers, drum gas meters, climatic chambers and the like.

The testing laboratory issues the results of the study (protocol) without conclusions, therefore the next step of the forensic expert is to analyze the conducted studies of self-contained mine self-rescuers on chemically bound oxygen for compliance with the base (regulated) value of quality indicators and drawing up a conclusion on the possibility of using devices for its intended purpose, namely for use for self-rescue in case of accidents and establishing the presence / absence of a real threat to human life or the onset of other grave consequences.

Based on the above, the research should include the following steps:

1. Analysis of the documents provided by the customer.
2. Selection of information sources for identification and research of the object of expertise.
3. Identification of the object of expertise.
4. Determination of quality and safety requirements, indicators of properties of the object of expertise, their basic values and test methods.
5. Involvement of a testing laboratory for research.
6. Carrying out tests of the expertise object according to certain indicators in a testing laboratory.
7. Analysis of the research results provided by the testing laboratory.
8. The wording of the answer to the expertise question.
9. Drawing up an expert opinion.

Conclusions. The research of self-rescuers mine insulating on chemically bound oxygen for compliance with the requirements of EN 13794:2002 [3] will prevent the import into Ukraine of products of low and questionable quality, which can be deadly for people, and will improve safety of workers in coal, ore and non-metallic mines.

References:

1. Про затвердження Правил безпеки у вугільних шахтах: Наказ Державного комітету України по нагляду за охороною праці редакція від 31.10.2014 № 62 // База даних «Законодавство України» / ВР України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0398-10> (дата звернення: 21.10.2020).
2. Про затвердження Правил безпеки під час розробки родовищ рудних та нерудних корисних копалин підземним способом: Наказ Міністерства соціальної політики України редакція від 23.12.2016 № 1592 // База даних «Законодавство України» / ВР України. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0129-17> (дата звернення: 21.10.2020).
3. EN 13794:2002 Respiratory protective devices - Self-contained closed-circuit breathing apparatus for escape - Requirements, testing, marking
4. ISO/IEC 17025:2017 General requirements for the competence of testing and calibration laboratories

Крупка А. А.
провідний судовий експерт,
*Одеський науково-дослідний інститут судових
експертиз
м. Одеса, Україна*

Яковлєва Є. О.
студентка факультету правничих наук,
*Національний університет «Київо-Могилянська
академія»
м. Київ, Україна*

ПРЕДМЕТ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ В ГАЛУЗІ ВОДНОГО ТРАНСПОРТУ

Водний транспортний комплекс України є багатофункціональною структурою, що задовольняє потреби національної економіки у транспортному забезпеченні. На сьогодні в Україні налічується близько 4 тис. торгівельних і більш ніж 100 тис. маломірних суден; 13 континентальних морських портів; 262 млн. тон пропускної здатності на рік; 25 тис. працівників [1].

Державна служба морського та річкового транспорту України вказує, що стан аварійності та безпеки судноплавства на водному транспорті залишається неприпустимо великим. Протягом 2019 р. на водному транспорті України сталося 30 аварійних подій, в яких 10 осіб загинуло, 10 осіб зникло безвісти та 16 осіб отримали травм.

Причини аварій можуть бути як природного характеру (густі тумани, дрейфуючі айсберги; мілини, шторми, підводні скелі, бурі, хуртовини тощо), так і з вини людини (помилкові рішення капітана судна або помилки інших членів екіпажу, недоробки на етапі будівництва і проектування корабля, безвідповідальне ставлення до планових оглядів і поточних ремонтних робіт, перевантаження або нерівномірний розподіл вантажу на борту тощо).

Розслідування і облік транспортних подій на внутрішніх водних шляхах України проводиться згідно з Положенням [2], а матеріали розслідування транспортних подій оформлюють Актом розслідування [3], який передається правоохоронним органам. Інженерно-технічна експертиза надзвичайних ситуацій на водному транспорті проходить класичний шлях створення нових видів експертиз: а) спочатку з'являються запити слідчих / суду щодо необхідності призначення та проведення експертиз; б) слідчими з участю експертів розробляється коло питань, які вирішуються в рамках судових експертиз; в) проводиться цілий ряд експертиз, як правило комплексних, експертами різних судових спеціальностей. Для експертних досліджень в сфері водного транспорту, Мінюст України створив новий вид (підвид) судової експертизи – «Водно-технічна» та судово-експертну спеціальність: 10.24 «Дослідження подій на водному транспорті». На сьогоднішній день в Одеському НДІ судових експертиз починаються розробки теоретичного базису судової водно-технічної експертизи. Предмет експертизи є однією з найважливіших категорій не тільки теорії судових експертиз, а й процесуального права. Як вказує Клименко Н. І. [4], методологія нового виду судової інженерно-технічної експертизи має базуватися на загальній теорії судових експертиз (судовій експертології). Новому роду (виду) судової експертизи треба визначити місце в класифікаційній експертній системі, для чого необхідно окреслити предмет, об'єкт, питання, які ставляться слідчим / судом перед експертизою, методи дослідження, коло спеціальних знань, якими повинен володіти експерт даної судово-експертної діяльності. Розглянемо питання предмету судової водно-технічної експертизи. В гносеологічному сенсі предмет пізнання — це зафіксовані в досвіді й включені в процес практичної діяльності людини сторони, властивості й відносини об'єктів, що

досліджуються з певною метою, в даних умовах і обставинах.

Предмет судової інженерно-технічної експертизи на водному транспорті – зафіксовані слідами-відображеннями фактичні дані, обставини події, які досліджуються й установлюються на базі методів загальної теорії судової експертизи, спеціальних наукових знань у сфері водного транспорту, прикладних наук з метою виявлення причинних залежностей і зумовлені сукупністю інформації про діяльність або бездіяльність працівників і посадових осіб у процесі нормального функціонування підприємства та при виникненні на ньому НС, недотримання трудової й виробничої дисциплін, невиконання вимог нормативно-правових актів з охорони праці та експлуатаційної документації, порушення технологічних процесів, технічний стан суден, споруд, комунікацій, транспорту, приладів контролю, машин, механізмів, устаткування, інструментів й інших знарядь праці, а також засобів протиаварійного, колективного та індивідуального захисту. Вказані обставини, факти встановлюються на основі спеціальних знань на базі методів загальної теорії судової експертизи, загально-технічних наукових методів, спеціальних наукових знань у сфері безпеки водного транспорту, прикладних наук з метою виявлення відповідності дій посадових осіб, а також причин і умов, що сприяли виникненню події випадку.

Висновки. Визначення питання предмету судової водно-технічної експертизи є одним із наріжних каменів її теоретичного базису.

Список використаних джерел:

1. Клименко Л. П., Соловйов С. М., Норд Г. Л. Системи технологій: Навчальний посібник. – Миколаїв: Вид-во МДГУ ім. Петра Могили, 2008. – 600с.

2. Положення про порядок розслідування і обліку транспортних подій на внутрішніх водних шляхах України:

Затверджене наказом Міністерства транспорту України від 05.11.2003 № 857.

3. Положення про Державну службу морського та річкового транспорту України: Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 6 вересня 2017 р. № 1095.

4. Клименко Н. І. Судова експертологія: курс лекцій: навч. посібник для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / Н. І. Клименко. — К.: Ін Юре, 2007. — 528 с.

СЕКЦІЯ 5.

ПСИХОЛОГІЯ, ПЕДАГОГІКА, ОСВІТА, ФІЛОСОФІЯ ТА ФІЛОЛОГІЯ

Гончаровська Г.Ф.

кандидат психологічних наук,
викладач кафедри психології
розвитку та консультування,

*Тернопільський національний педагогічний
університет імені Володимира Гнатюка*

м.Тернопіль, Україна

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ-МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ

Освіта є соціальним інститутом, через який проходить кожна людина, набуваючи при цьому рис особистості, фахівця і громадянина. Головне завдання сучасного освітнього процесу – створити середовище, яке б сприяло формуванню та розвитку комунікативної компетентності студентів. Використання лише традиційних методів навчання не дозволяє створити умови для опанування та розширення навичок необхідних для набуття комунікативної компетентності. На допомогу викладачу приходять сучасні методи, підходи та технології викладання, що дозволяють урізноманітнити процес здобуття освіти, зробити його максимально наближеним до реального спілкування здатного спонукати студентів критично мислити, розвивати творчу та пізнавальну діяльність.

Науковим підґрунтям у вирішенні проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців як підґрунтя до професійного спілкування є філософські та психологічні концепції спілкування.

Науковцями (О.О. Вербицький, Ю.М. Смельянов, М.П. Зажирко, В.В.Каплінський, М.О. Коць, Л.А. Петровська, С.В. Петрушина та інші) вивчалися психолого – педагогічні умови та засоби розвитку комунікативного потенціалу особистості [1, 2]. Окремі сторони процесу формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців аналізуються в роботах Л.В.Долинської, М.В. Шевченко, Л.Г. Терлецької, Н.В. Чепелевої, Т.І.Федотюк, Л.І. Уманець та інших дослідників, однак низка аспектів цієї проблеми ще залишаються не розкритими [3].

Вище зазначені вчені розглядають здатність людини до встановлення взаємостосунків, як специфічної форми активності суб'єкта. Автори наголошують, що людина розкриває свої особисті якості в процесі спілкування, це пояснюється тим, що під час комунікації людина засвоює знання, цінності, засоби діяльності. Таким чином, людина формується як особистість та суб'єкт діяльності. Не існує єдиного підходу для визначення поняття комунікативної компетентності.

На думку В. Куніциної, комунікативна компетентність – це є володіння складними комунікативними навичками та вміннями, формування адекватних умінь в нових соціальних структурах, знання культурних норм і обмежень в спілкуванні, знання звичаїв, традицій, етикету у сфері спілкування, дотримання пристойності, вихованість, орієнтація в комунікативних засобах, властивих національному, становому менталітету і що виражаються в рамках даної професії [4].

Комунікативна компетентність є однією із найважливіших структурно – функціональних компонентів професійної компетентності майбутнього фахівця. Найчастіше комунікативна компетентність розглядається як один з операційно – когнітивних компонентів психологічної готовності до професійної діяльності. Показники, що входять до структури комунікативної компетентності відповідають комплексу знань та умінь, необхідних для ефективного

спілкування у процесі здійснення професійної діяльності. Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців-психологів полягає у формуванні та актуалізації таких компетенцій як бажання спілкуватись, отримання задоволення від спілкування; активність, контактність; ініціативність; уміння висловлювати свою думку, переконувати інших; уміння виражати свій емоційний настрій; уміння швидко й легко знайти вихід із будь – якої складної комунікативної ситуації; уміння реагувати як на справедливу, так на несправедливу критику; вміння здійснити підтримку, орієнтація на співробітництво; відповідальність, повага, дружелюбність.

Низка дослідників вказують, що при формуванні комунікативної компетентності важливо урізноманітнити подачу навчального матеріалу за допомогою різних методів та прийомів. Інтерактивний метод навчання значно сприяє покращенню комунікативних навичок у студентів. Основа цього методу полягає в колективному спілкуванні, зміст якого полягає в тому, щоб студенти змогли використати отриманий під час навчання досвід в реальних умовах спілкування. Цей метод характеризується інтенсивністю спілкування, зміною різних видів комунікативної діяльності, різноманітністю форм та прийомів. Він дозволяє активізувати мовний матеріал у процесі спілкування, розширити термінологічний запас, розвинути творчі здібності та критичне мислення, вдосконалити професійну та загальну культуру спілкування.

Молоді фахівці, зокрема в галузі психології, мають багато можливостей реалізувати комунікативну компетентність на практиці. *Діалогічний підхід* у підготовці студентів-психологів є актуальним для практичної психології, оскільки він дозволяє побачити принципи і механізми діалогічної взаємодії між студентами та викладачами в учбово-професійній діяльності; діалог є умовою й фактором розвитку та становлення (Г.Балл, І.Бех, М.Боришевський, З.Карпенко, Г.Костюк, Г.Ковальов, Г.Радчук, В.Роменець,

В.Слободчиков, В.Татенко, С.Максименко, І.Маноха, Н.Чепелєва, Т.Флоренська та ін.). Для формування учбово-професійної діяльності необхідним є не тільки засвоєння структури діяльності, але й актуалізація системи соціальних стосунків у ситуаціях навчання. Діалог є основою для найбільш продуктивних, особистісно-розвивальних і гуманних взаємин між людьми, а парадигма діалогу є основою і перспективою формування діалогічного мислення та гуманітарного світогляду [5, 6].

Тому для студентів-майбутніх психологів важливо використовувати методичне забезпечення націлене на формування комунікативної компетентності. При укладанні навчальних посібників варто враховувати наступні фактори: ситуативно-комунікативну спрямованість, поступове ускладнення навчального матеріалу, наявність фахових текстів, комплекс вправ з розвитку комунікативних здібностей. Особливу увагу варто звернути на моделювання реальних ситуацій пов'язаних з майбутньою фаховою діяльністю студента і допомогти формуванню комунікативної компетентності. Викладач повинен конструювати такі навчальні ситуації, котрі актуалізують смислові переживання, вимагають прояву суб'єктних позицій студентів. Роль викладача – допомогти виокремити все те цінне, що міститься в досвіді кожного, узагальнити та систематизувати цей досвід, надати йому наукового змісту, забезпечити інтеграцію наукових знань та життєвого досвіду студентів.

Щоб витримати велику конкуренцію на ринку праці, майбутні спеціалісти мають володіти певними уміннями, які засвідчують рівень їх професійно-комунікативної компетентності. Процес формування комунікативної компетентності студентів матиме успішні результати якщо виконуватимуться наступні умови: наявність міждисциплінарних зв'язків, позитивне ставлення до майбутньої спеціальності, висока мотивація студентів, підвищення їх творчої активності під час навчання, інформаційна насиченість навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Береза В. Комунікативна компетенція як основа формування національно свідомої особистості. *Рідна школа*. 2007. № 11/12. С. 13-16.
2. Бондаренко І.І. Сучасні вимоги психологічної практики до підготовки вітчизняних психологів. *Вісник Київського міжнародного університету. Серія Психологічні науки*. Київ, 2007. Вип. 10 С.12-18.
3. Корніяка О.М. Психологія розвитку комунікативної компетентності на різних етапах професійного становлення особистості. *Наукові записки Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України* / за ред. акад. С.Д. Максименка. Київ. 2012. Вип.39. С. 211–223.
4. Куницына В.Н., Казаринова Н.В., Погольша В.М. Межличностное общение: учебник для вузов. СПб.: Питер, 2001. 544 с.
5. Бех І. Д. Особистісно-зорієнтоване виховання: навчально-методичний посібник. Київ : ІЗМН, 1998. 204 с.
6. Гуревич Р. С. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті майбутніх фахівців : монографія. Київ. 2015. 380 с.

Кисла С.Д.
студентка III курсу
природничо-математичного факультету,
*Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

Білоус О.В.
старший викладач кафедри географії,
*Національний університет «Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка
м. Чернігів, Україна*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ МОРАЛЬНИХ ПОЧУТТІВ В УЧНІВ ПІДЛІТКОВОГО ВІКУ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ

На сучасному етапі розвитку суспільства проблема розвитку почуттів в учнів підліткового віку є досить актуальною. Особливе значення має розвиток моральних почуттів в учнів у суспільстві, де відбувається крах традицій, цінностей, де люди бояться довіряти одне одному, де гуманізм і людяність не мають права на існування, де перемагає сильніший, і результат виправдовує засоби. Тому здійснення розвитку моральних почуттів є одним із основних аспектів виховання у процесі навчання. Важливим завданням діяльності вчителя є не тільки досягнення освітньої і розвивальної мети року, але й виховання любові до природи, відповідального ставлення до неї; формування усвідомлення необхідності збереження навколишнього середовища, здатності співчувати будь-якій живій істоті, не бути байдужим до її страждань.

Метою нашого дослідження є узагальнення даних психолого-педагогічної літератури щодо чинників, які впливають на розвиток моральних почуттів підлітків під час навчання. Як відомо, почуття - суб'єктивне переживання людиною подій, позитивне або негативне емоційне ставлення

до предметів і явищ дійсності [1]. Почуття відзначаються відносною сталістю і відіграють значну роль у регуляції поведінки і діяльності людини. Моральні почуття - почуття, що виражають стосунки між людьми, ставлення до суспільства. До них відносять любов, співчуття, гуманність тощо [1].

Моральне виховання – це цілеспрямований процес організації та стимулювання різнобічної діяльності учнів, їх спілкування, спрямований на оволодіння школярами моральною культурою, яка визначає ставлення школярів до навколишнього світу. І.Д. Бех зазначає, що у наш час зростає суперечність між зростаючими вимогами до моральної вихованості особистості і невідповідністю використання з цією метою методичних засобів [2]. Широко вживані у виховній практиці методи (привчання, заохочення, покарання тощо) реалізують теоретично невинуватого, але практично діючу систему. В результаті відбувається переважно культивування у підростаючого покоління моралі, орієнтованої на зовнішнє підкріплення; мораль же, як поведінка, що передбачає лише самовинагороду, стає йому невласивою.

Дослідженням проблеми розвитку моральних почуттів займаються багато авторів. Серед них Андерсон Н., Максимова Н., Лучина Т., Сергєєва Н., Вартанова І., Яновський М. та інші. В якості засобів морального виховання розглядаються художня література, музика, живопис, засоби масової інформації, театр, кіно, слово вчителя, конфліктна ситуація [3].

Необхідно підкреслити, що характерною особливістю підліткового віку є підвищена емоційність [4], а провідною діяльністю в цьому віковому періоді є інтимно-особистісне спілкування однолітків (Д. Б. Ельконін) [5] та спілкування в громадського корисній діяльності (Д. І. Фельдштейн) [6]. Розвиток моральних почуттів відбуватиметься в соціальному середовищі, де є різні фактори впливу. Слід наголосити й на тому, що підліток відстоює власне Я, намагається встановити

власні норми, прагне до самоствердження та прояву самостійності. Основними чинниками, що впливають на розвиток моральних почуттів підлітка у процесі навчання, є:

- особливості спілкування та взаємодії з людьми (це можуть бути як дорослі так і однолітки) [7],
- домінуючий стиль педагогічного спілкування [8],
- обґрунтований комплекс засобів морального виховання, що використовується у навчальному процесі;
- особливості соціально-психологічного клімату в класі (учнівській групі),
- цінності та норми, що формуються в освітньому середовищі даного закладу загальної середньої освіти в цілому [9].

Отже, важливим чинником розвитку моральних почуттів є довірливі та дружні відносини з учнями. Під час уроку чи розмови варто підводити підлітка до роздумів над моральністю, цікавитися його думкою, наводити чи демонструвати приклади вираження моральних почуттів та їх важливість як в соціальному, так і в природному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Психологічний словник / Авт.-уклад. В.В. Синавський, О.П.Сергеєнкова / За ред.. Н.А. Побірченко. С. 213-214.
2. Бех И. Д. Психологические основы нравственного развития личности / И. Д. Бех // НИИ психологии Украины. К., 1992. 320 с.
3. Яновський М. І. Проблема психологічного впливу мистецтва на особистість / М. І. Яновський // Проблеми сучасної психології. 2013. Вип.21.С.810-819. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pspl_2013_21_74
4. Зимянський А. Психологічна структура та психологічні механізми моральної свідомості підлітка / А.Р. Зимянський// Моральна свідомість та самосвідомість особистості: моногр. / за ред. проф. М. В. Савчина, доц. І. М. Галяна. Дрогобичі, 2009. С. 144–161.

5. Эльконин Д. Б. К проблеме периодизации психического развития в детском возрасте / Вопросы психологии. 1971. № 4. С. 6-20.

6. Фельдштейн Д.И. Психологические особенности развития личности в подростковом возрасте / Вопросы психологии. 1988. № 6. С. 31-32.

7. Лучина Т. Организация работы по формированию коммуникативной культуры подростков / Т. Лучина, И. Солошенко // Воспитание школьников. 2006. № 2. С. 20 – 23.

8. Максимова Н.Ю. Диагностика и коррекция поведения трудных подростков /Н.Ю.Максимова //Вопросы психологии. 1988. № 3. С.93-99.

9. Сергеева Н. В Методи соціально-педагогічної підтримки ціннісно орієнтованої активності молодших підлітків Н. В. Сергеева // Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді. 2015. Вип. 19(2). С. 224-235. Режим доступу: <http://ipv.org.ua/nashivdannya/materials-of-konferences.html>

Кобржицький В.В.
доктор філософії в галузі економіки,
професор кафедри менеджменту,
Міжрегіональна Академія управління персоналом
м. Київ, Україна

ПРОБЛЕМИ КОМУНІКАТИВНОГО ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ

Історичний розвиток людства призвів до вироблення спеціальної поведінкової моделі спілкування, котра має ознаки, притаманні представникам різних культур. При повсякденних комунікаціях люди використовують традиційні форми, методи, прийоми, якщо ситуація та норми поведінки передбачені культурно-моральною моделлю спілкування. Вони при цьому не шукають інших способів поведінки, а використовують тактику, придатну для конкретної ситуації.

У процесі підготовки майбутніх менеджерів міжнародного туризму потрібно пам'ятати про важливу особливість їх трудової діяльності - спілкування з іноземними громадянами, які не лише представляють різні культурні та моральні погляди на туризм, подорожі, а й на бізнес, ділову етику тощо. Для покращення комунікацій між ними слід мінімізувати імовірні бар'єри та попередити можливі непорозуміння. Найліпшим інструментом для досягнення цього ефекту можна вважати вільне володіння іноземними мовами, без чого туристичному менеджеру обійтися практично неможливо [1,с.34].

Якісна освіта й виховання туристичних менеджерів становлять основу їх успішної підготовки до майбутньої трудової діяльності, від якої залежать кінцеві результати роботи їх туристичних фірм та усієї туристичної галузі нашої країни.

Туристичний менеджер, який постійно знаходиться в контакті з іншими людьми, має бути комунікативно

компетентним у спілкуванні, що передбачає розвиток у нього умінь адекватного самоаналізу та правильної оцінки не лише власного професійного та психологічного потенціалу, але й потенціалу партнера, чіткого розуміння своїх завдань у кожній конкретній виробничій або життєвій ситуації. Через це у системній підготовці менеджерів міжнародного туризму важливими для особистості менеджера є проблеми виховання в нього моральної та естетичної культури, комунікаційних умінь і навичок.

Як підкреслював відомий сербський дослідник проблем підготовки менеджерів М. Гудіч, перед сучасним світом стоїть чимало дилем, і спосіб їх розв'язання обов'язково стосуватиметься суспільних цінностей та культури в цілому, а роль культури та її пізнання стає чимдалі важливішою для бізнес-освіти [2,с.177]. Враховуючи цю думку, можна стверджувати, що майбутньому менеджеру міжнародного туризму доцільно знати культури й мови народів, із представниками яких йому доведеться у майбутньому співпрацювати на туристичних ринках України та зарубіжжя.

Професійна підготовка майбутніх менеджерів міжнародного туризму у вищій школі повинна відрізнятися практичною творчою та пізнавальною активністю, а також відповідною комунікативною активністю. Аналіз існуючих навчальних програм і навчальних планів різних ВНЗ, де готують подібних фахівців, не свідчить про належну увагу питанню посилення їх комунікативної підготовки для майбутньої практичної роботи в туристичних фірмах.

Для передачі інформації люди використовують вербальну й невербальну комунікації, відповідно до чого виділяються вербальний і невербальний рівні комунікативної складової компетентності. У міжособистісному спілкуванні в якості знакової системи вербальна комунікація використовує людську вимову, природну звукову мову, тобто таку систему фонетичних звуків, яка включає лексичний і синтаксичний принципи. Сукупність певних заходів, спрямованих на підвищення

ефективності мовного впливу є «переконуючою комунікацією» [3,с.180].

Існує думка ряду педагогів, що майбутній туристичний менеджер повинен добре володіти комп'ютером і англійською мовою як сучасною основною мовою міжнародного спілкування. Певною мірою ця думка є правильною, але лише частково. На підставі багаторічних спостережень можна стверджувати, що в багатьох країнах світу, навіть тих, де іноземний туризм є провідною галуззю національної економіки, англійською мовою розмовляють виключно в місцях компактного проживання іноземців або в місцях їх ситуативного скупчення. І при цьому рівень знання англійської є досить незначним, через що потік туристів із багатьох країн є помітно меншим через відсутність належних комунікативних умов.

Зрозуміло, що сьогодні фахівець туристичної галузі має добре володіти комп'ютером і знати основні програми: загальні офісні (такі як Word, Excel або Power Point) і спеціальні туристичні (наприклад, Самотур або програми для бронювання квитків, як-от Galileo чи Amadeus). Але йому слід володіти двома-трьома або й більше іноземними мовами, а також знати основи культур тих народів, представників яких ми гостинно приймаємо у себе або в гості до яких ми їздимо самі.

Відомо [4]. що в університетах, інститутах і школах бізнесу, безпосередньо в організаціях різних форм власності та підпорядкування у всьому світі цілеспрямовано ведеться пошук моделі ідеального керівника. Так, у Лондонській школі бізнесу вважають, що менеджер має вирізнятися інтелектом, вмінням його адекватно застосовувати, особливим стилем організаторської діяльності, відповідною поведінкою, високим рівнем кваліфікації, відповідальним ставленням до роботи тощо

Виховання туристичного менеджера у вищій школі має не тільки націлювати майбутнього фахівця на поглиблення своєї компетентності шляхом продовження здобуття освіти,

нових знань, необхідних йому як сучасній цивілізованій людини, а й на всебічне постійне та регулярне поглиблення фахових знань. Безумовно, тут на чільному місці поряд із вивченням особливостей туристичного ринку, тенденцій його розвитку, впливу політичних і економічних процесів на зміну туристського попиту, має бути поглиблене вивчення культури свого народу, а також культур і мов інших народів. Саме тому методологічні аспекти викладання іноземних мов для спеціальних цілей повинні ґрунтуватися на принципі комунікативної спрямованості [5, с.95].

Цілком зрозуміло, що ґрунтовні знання певної іноземної мови туристичними менеджерами можуть стати для вітчизняних фірм-туроператорів вирішальним чинником для вибору нових туристичних напрямків або destinations через апріорі полегшене спілкування з новими колегами іноземцями.

Таким чином, комунікативна компетентність постає інтегральною якістю особистості. Вона виконує функцію соціальної адаптації й адекватного функціонування особистості в сучасному соціумі, містить у собі установки, стереотипи, ролі, цінності тощо. Формування саме у майбутнього менеджера міжнародного туризму комунікативної компетентності, що спирається на хороше знання культур інших народів і кількох іноземних мов, повинно відігравати пріоритетну роль не тільки у процесі його фахової підготовки, але й у контексті формування цілісної та всебічно розвиненої особистості. Цьому може максимально сприяти виважений процес його морально-естетичного виховання як студента і подальшого самовдосконалення молодого фахівця на шляху до пізнання секретів своєї цікавої та важливої для сучасного суспільства спеціальності менеджера міжнародного туризму.

Список використаних джерел:

1. Кобрицький В.В. Проблеми формування професійної

культури майбутніх менеджерів міжнародного туризму / В.В.Кобржицький / «Сучасна гуманітаристика» збірник матеріалів VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 17 травня 2018 р. – Переяслав-Хмельницький (Київ. обл.), 2018. – Вип. 8. – 198 с. С.33-37. [Електронний ресурс]. – <http://humanitarium.online>

2. Гудіч М. До нової менеджмент-освіти / Менеджмент та бізнес-освіта України в глобальному конкурентному середовищі. Матеріали Шостої щорічної міжнародної конференції «Розбудова менеджмент-освіти в Україні» (Дніпропетровськ, 17-19 лютого 2005 р.). – К.: Навч.- метод. центр «Консорціум із удосконалення менеджмент-освіти в Україні», 2005. – 186 с.

3. Чернуха Н.М., Муромець В.Г. Формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців в сучасних соціокультурних умовах / Сучасні педагогічні технології і освітні системи XXI століття: Матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції 1 жовтня 2010 р. Відп. ред. О.М.Барно. – Кіровоград: Вид-во КІРоЛ «Україна», 2010. – 360 с.

4. Ельбрехт О. М. Підготовка менеджерів у вищих навчальних закладах Великобританії, Канади, США (порівняльний аналіз): Монографія – К.: Основа, 2009.– 248 с.

5. Хмель В. Методологічні аспекти викладання іноземної мови для спеціальних цілей на нефілологічних факультетах університетів. // Вища школа. – 2015. - №4-5 (130). – С.87-98.

Маковій М.Ю.
магістрант кафедри педагогіки та спеціальної освіти,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара
м. Дніпро, Україна

ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ КОРЕКЦІЙНО – РОЗВИВАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «МАЛЕНЬКИМИ КРОКАМИ ДО ЗДОРОВ'Я»

У статті представлено аналіз ефективності впровадження корекційно - розвивальної кінезіологічної програми «Маленькими кроками до здоров'я». Для з'ясування рівня розвитку було продіагностовано 60 дітей (по 30 дітей в кожній групі) молодшого шкільного віку класу (30 осіб) 1 – експериментальна група (надалі – ЕГ), та 4 класу (30 осіб) – контрольна група (надалі – КГ), спеціальної школи для дітей з наслідками поліємеліту та дитячого церебрального паралічу (надалі – ДЦП), Дніпровської міської ради.

Рівень визначався за допомогою методик, які спрямовані на дослідження різних аспектів рухової діяльності: можливість виконання довільних рухів за Н. Пироговою, великих моторних функцій за Т. Проскуріною [1], дрібної моторики за І. Озерецьким [2], оцінки великих моторних функцій (GMFCS), та функцій руки (MASK) запропонований D. Russell [3], та мімічної моторики А. Квінта [4].

Експеримент має три етапи. Перший – констатуючий, (первинна діагностика), другий – формуючий, передбачає впровадження в роботу з дітьми корекційно – розвивальної програми «Маленькими кроками до здоров'я» в якій упорядковано 14 комплексів занять з використання методики кінезіології, третій – контрольний (підсумкова діагностика). Аналіз результатів констатуючого і контрольного експерименту дає нам змогу сформулювати

висновок про ефективність та дієвість корекційно – розвиткової роботи формувального етапу експерименту.

1.Результати експерименту за методикою оцінка довільної рухової діяльності автора Н.Пирогової.

Низький рівень на констатуючому етапі експерименту в ЕГ 30% в контрольному 13%. Середній рівень в ЕГ в констатуючому експерименті 66% в контрольному 57%, високий в констатуючому 4% а в контрольному 3%.

В КГ на констатуючому етапі експерименту низький рівень 36%, середній 50%, високий 7%. На контрольному етапі низький 37%, середній 57%, високий 6%.

При порівнянні показників рівня довільної рухової активності за методикою Н.Пирогової ми можемо бачити що низький рівень довільної рухової активності зменшився на 17%, середній рівень збільшився на 18%, високий рівень не змінився. Зміни в динаміці розвитку, викликані впровадженням розвиткової програми «маленькими кроками до здоров'я». Якщо, порівнювати з дітьми які йшли за звичайною програмою (контрольна група), можемо бачити що низький рівень зменшився на 1 %, середній на 7%, високий на 1%, тобто прогресивні зміни менш виражені. В ЕГ можемо відмітити підвищення середнього та високого рівня.

2.Шкала І. Озерецького спрямована на дослідження моторики пальців рук.

Низький рівень на констатуючому етапі експерименту в ЕГ 6% на контрольному 6%. Середній рівень на констатуючому етапі 88% на контрольному 60% високий рівень на констатуючому 6% на контрольному 34% . В КГ на контрольному етапі низький 10%, середній 70%, високий 20%, на контрольному етапі низький 10%, середній 68%, високий 22%. Ріст позитивного результату в ЕГ на 28 %, збільшення високого рівня свідчить про ефективність заходів запропонованих розвитковою програмою.

3. Діагностика за Проскуріною Т. основних функцій великої моторики.

Результати експерименту на констатуючому етапі низький рівень ЕГ 20 % , середній 80%,високий 0%. На контрольному етапі низький 20%, середній 52%, високий 27%. В КГ на констатуючому етапі низький 3%, середній 64%, високий 33%. На контрольному етапі низький 4%, середній 65%, високий 33%.

Результати за методикою Проскуріною Т. високого рівня в констатуючому експерименті в ЕГ виявлено не було, але в контрольному виявлено підвищення на 27%. Якщо порівнювати з контрольною групою, яка займалася за загальною програмою бачимо що середній рівень збільшився всього на 1 %.

4.Система оцінки великих моторних функцій (GMFCS) та функцій руки з (MACS) запропонований D. Russell. Результати за системою класифікації великих моторних функцій GMFCS та функцій руки за MACS, ми виявили що в контрольному експерименті як в ЕГ так і в КГ рівні не змінилися. Можемо припустити, що це свідчить про коротку тривалість розвиткової програми «Маленькими кроками до здоров'я».

5.Обстеження рівня мімічної моторики обличчя тест Л. Квінта.

Низький рівень на констатуючому етапі В ЕГ 17%, середній 66%, високий 17%. На контрольному етапі низький 17%, середній 50%, високий 33% В КГ констатуючий етап низький 26%, середній 54%, високий 20%, на контрольному етапі низький 17%, середній 63%, високий 20% Порівняльний аналіз результатів експерименту вияв збільшення високого рівня розвитку в ЕГ мімічної моторики на 16%. Низький рівень в КГ зменшився на 9%.

Висновки і перспективи. За 4 методиками із 5 виявлено підвищення рівня розвитку рухової сфери. Підвищились рівні розвитку пальчикової моторики, мімічної моторики, довільної рухової активності, основних функцій моторики Рівень GMFCS та MACS не змінився. На підставі аналізу зазначених вище даних можна констатувати, що

застосування корекційно – розвивальної програми «Маленькими кроками до здоров'я» складеної на основі інноваційної методики кінезіології є досить ефективним реабілітаційним заходом при ДЦП. Перспективи вбачаємо в розробці науково – методичних основ, щодо впровадження кінезіології в систему реабілітації дітей з ДЦП, розробці програм в яких синтезуються різні методи, напрями кінезіології.

Список використаних джерел:

1.Пирогова Н.П., Проскуріна Т. О. Оцінка рівня моторних порушень та ефективності реабілітаційних заходів у хворих на спастичні форми дитячого церебрального паралічу. *Світ медицини та біології*. Дніпро, 2012. Вип.19. С. 55–58.

2.Озерецький Н. И. Метод массовой оценки моторики у детей и подростков. *Психология*.2017.№5.С.35-45.URL:<https://www.psychologies.ru/glossary/24/shkala-metriceskaya-ozereetskogo/>

3. Russell D. R. Naturopathy, pseudoscience, and medicine: myths and fallacies vs truth. *Journal of Popular medicine*.2014. vol. 4, №. 16, p. 6 -17, DOI: 10.1186/1746-1340-15-11.

4. Квінт А.І. Дослідження мімічної моторики обличчя: навч. посіб. Львів: Літера, 2017. 165 с.

СЕКЦІЯ 6.

РОЗВИТОК ПРОДУКТИВНИХ СИЛ І РЕГІОНАЛЬНА ЕКОНОМІКА

Лагодієнко В.В.

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі,
Одеська національна академія харчових технологій
м. Одеса, Україна

Літвінов Д.О.

докторант кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі,
Одеська національна академія харчових технологій
м. Одеса, Україна

Печка С.С.

докторант кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі,
Одеська національна академія харчових технологій
м. Одеса, Україна

РОЗВИТОК РЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРНИХ СТРУКТУР, ЯК ПРІОРИТЕТ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОГО СЕКТОРУ

На даному етапі переважна більшість промислово розвинених країн світу намагається забезпечити соціально-економічний розвиток у стратегічному періоді шляхом створення кластерів. Теорія кластеризації економіки дає можливість розв'язати багато нагальних питань, зокрема: забезпечити підвищення інвестиційної привабливості території, удосконалити кадрове забезпечення, підвищити рівень доходів та зайнятості місцевого населення, покращити економічні показники діяльності та збільшити обсяги

надходження податків до бюджетів всіх рівнів.

Кластерний підхід до структурування регіональної аграрної економіки є важливим напрямком державної та регіональної агропродовольчої політики [1, 2].

Кластерна модель дає змогу здійснювати аналіз економічної системи агросфери регіону як сукупності виробничих кластерних структур. Для вирішення завдань реструктуризації та розвитку аграрної економіки регіону важливе обґрунтоване визначення найбільш привабливих для утворення кластерів секторів, що позитивно вплине на розвиток економіки регіону в цілому.

Для активізації процесів кластеризації, як пріоритету формування стратегії диверсифікації діяльності підприємств аграрного сектору регіону, найбільш важливими є такі напрямки регіональної агропродовольчої політики:

- визначення найбільш стійкої структурної моделі кластера, яка ґрунтується на ідентифікації та мотивації суб'єктів галузевого кластера до взаємовигідної взаємодії та співробітництва;

- розробка та реалізація на практиці інституціональних механізмів та інструментів взаємодії держави й агробізнесу, поширення перспективних форм державно-приватного партнерства при створенні і розвитку кластерної інфраструктури;

- запровадження дієвих методів і моделей активізації інноваційно-інвестиційної діяльності суб'єктів малого агробізнесу, створення сприятливого ринкового середовища, усунення зайвих перешкод для більш інтенсивного розвитку аграрного підприємництва у структурі кластеру, залучення до участі у ньому підприємств малого і середнього аграрного бізнесу;

- формування концепції та стратегії забезпечення інвестиційної привабливості агровиробничого кластера.

До найбільших проблемних факторів, що становлять перешкоди для успішної реалізації регіональної політики кластеризації в агросекторі залишаються:

- відсутність координації дій різних рівнів державної влади на загальнодержавному, регіональному та районному рівнях;

- конфлікт інтересів великого агробізнесу та органів влади при визначенні стратегічних напрямків розвитку агросфери і сільських територій;

- відсутність належної узгодженості та взаємозв'язку цілей соціально-економічного розвитку регіону, зокрема конфлікт цілей «підвищення рівня та якості життя» та «підвищення економічної ефективності».

Для успішної реалізації кластерної політики в агросекторі регіону необхідне єдине стратегічне бачення регіональної аграрної політики на всіх рівнях влади [3]. Отже, необхідно чітко сформулювати цілі агропродовольчої політики регіону і розробити програму реалізації кластерної стратегії.

Нині відомі різні моделі структурування виробничо-економічних систем та їх складових, зокрема: секторальний, територіальний, мережевий та інші. Кластерна модель є відносно новою перспективною моделлю структурування виробничо-економічної. Кластерна модель, зокрема, визначає методи побудови мережових відносин між підприємствами, які відносяться до однієї або кількох сфер/секторів та діють на обмеженій території, що дає змогу використовувати переваги цих підприємств та регіональної господарської системи загалом. Це і робить кластерну модель дієвою у вирішенні завдання формування і підвищення валового регіонального продукту (ВРП).

Сутність кластерної моделі, як механізму формування стратегії диверсифікації діяльності підприємств аграрного сектору регіону, є органічне поєднання інтересів, переваг та зисків від місцезорешування на одній території різних суб'єктів, які пов'язані господарськими відносинами у конкретній (або декількох) галузях аграрного сектору. Особливістю галузевого регіонального кластера, що зумовлює його відмінність від інших форм організації

інтегрованих територіальних виробничих структур, є те, що у створенні кластера велика роль належить органам влади як організатора та учасника кластерної структури. Органи влади, зокрема, виконують роль гаранта реалізації проєктів розвитку кластера, які мають важливе значення для розвитку господарства регіону в цілому. Інші форми організації інтегрованих територіальних структур не передбачають участі органів влади.

«Підтримка з боку держави реалізації проєктів кластера, спрямованих на вирішення регіональних завдань розвитку може реалізуватися у формах прямого і непрямого субсидування, державного інвестування тощо. Втім, недосконалість та обмеженість наявних механізмів відбору стратегічно-важливих для розвитку регіону проєктів і програм та слабкий рівень моніторингу і контролю за їх реалізацією зумовлюють низьку ефективність використання бюджетних ресурсів на ці цілі» [4]. У системі регіонального аграрного кластера регіональні органи влади будуть брати участь як повноправні учасники та суб'єкти управління кластером. Вони зможуть виконувати такі функції:

- визначення складу учасників структури кластера та моделі їх взаємодії;
- формування портфелю реалізовуваних кластером проєктів;
- надання допомоги суб'єктам кластеру у вигляді субсидіювання, вкладання інвестиції;
- моніторинг і контроль за цільовим та ефективним використанням ресурсів суб'єктами кластерної структури тощо.

Обов'язковими умовами створення аграрного регіонального кластера є:

- спеціалізація діяльності, яка визначається сектором або сукупністю пов'язаних видів економічної діяльності;
- наявність налагоджених кооперативних зв'язків між суб'єктами, що входять до структури кластера;
- єдина інформаційно-комунікаційна система кластера.

Список використаних джерел:

1. Лагодієнко В.В. Розвиток агропромислового виробництва: регіональні особливості. Монографія. Львів: ІРД НАН України, 2007. 292 с.
2. Ужва А. М. Сталий розвиток аграрного бізнесу сільськогосподарських товаровиробників регіону: теорія, методологія, практика: монографія. Миколаїв: ФОП Швець В. М., 2017. 348 с.
3. Olena Martyniuk, Olga Vitvitskaya, Volodymyr Lagodiienko, Iryna Krupitsa. Formation of an innovative concept of management on the basis of reconstruction of genetic algorithm of management technology. Periodicals of Engineering and Natural Sciences. Vol.7, No.2, August 2019, pp.487-499. - Scopus Indexed. DOI: <http://dx.doi.org/10.21533/pen.v7i2.560.g317>
4. Портфельне інвестування : навч. посіб. / А. А. Пересада, О. Г. Шевченко, Ю. М. Коваленко, С. В. Урванцева. Київ : КНЕУ, 2004. 408 с.

Саркісян Г.О.

кандидат технічних наук, доцент,
декан факультету технології вина та туристичного бізнесу,
Одеська національна академія харчових технологій
м. Одеса, Україна

Любаров Ю.Й.

начальник управління з питань культури
та охорони культурної спадщини,
Миколаївська міська рада
м. Миколаїв, Україна

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМКИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ЯК СКЛАДОВОЇ ЕКОНОМІЧНОГО ТА СОЦІОКУЛЬТУРНОГО СЕРЕДОВИЩА РЕГІОНУ

В сучасних умовах інноваційний напрямок розвитку економічної системи є найбільш важливим та передовим для будь-якої країни або регіону, а економічний розвиток зараз можна охарактеризувати збільшенням ролі науково-технічного прогресу. Зміни системи суспільного виробництва обумовлюються чинниками розвитку постіндустріальної економіки, а основні тренди динаміки сучасного світового господарства — базуються на особливостях формування та розвитку сервіс-орієнтованої економіки. Масштаб змін в інноваційній діяльності та їх динаміка зумовлюють актуальність дослідження, узагальнення та систематизації наукової інформації у цій області. Адже в процесі інноваційного розвитку у економічних систем з'являються кардинально нові конкурентні переваги, на макроекономічному рівні ці конкурентні переваги надають можливість окремим господарюючим суб'єктам не тільки виживати, але й розвиватися в мінливому зовнішньому середовищі. При цьому слід зазначити, що основні проблеми в дослідженнях інноваційної сфери практично однакові і їх результати досліджень можна поширити на підприємства

різної галузевої приналежності.

Таким чином, в умовах динамічного розвитку туристичної сфери в Україні недостатню увагу приділено проблемі пошуку та реалізації інновацій на регіональному рівні. Наприклад відомо, що в Україні практично не існують сприятливі умови для результативного впровадження інновацій внаслідок числених перешкод правового, фінансового та політичного характеру. Як ці перешкоди проявляються на регіональному рівні - ще один аспект дослідження зазначеної проблеми. В цілому ж слід констатувати, що комплексне вирішення проблеми пошуку та реалізації інновацій до туристичної сфери на регіональному рівні повинно базуватися на дослідженні останніх змін туристичного попиту, практики застосування інновацій до туристичної сфери передових в цьому відношенні країн із врахуванням конкретних регіональних особливостей.

Дослідження показали [1, 2, 3, 4], що інноваційна активність в туристичній сфері здійснюється за декількома напрямками. В вузькому сенсі, перший напрямок – це розробка та впровадження новинок-туристичних продуктів. Наступними напрямками називають: використання новітніх туристичних ресурсів; інноваційні поліпшення в організації споживання та виробництва (реалізація передових принципів менеджменту та маркетингу); пошук нових ринків збуту туристичного продукту з наступним освоєнням, застосування нової техніки та новітньої технології обслуговування. Останньому напрямку присвячено багато досліджень та випущено багато робіт, тому на ньому зупинимося докладно. Справ в тому, що застосування нових технологій здатне приносити досить значний ефект на протязі невеликого проміжку часу для кожної туристичної фірми (звичайно ж за умови професійного впровадження). На сьогоднішній день подібні технології проявляються в глобалізації, комп'ютеризації та переході на ті або інші форми електронного бізнесу. Саме електронний бізнес надає значні можливості розвитку будь-якій туристичній фірмі. Це

принципово нова форма комерційної активності, підприємницької діяльності, яка базується на використанні сучасних телекомунікаційних технологій та мережі Інтернету. Подібна система торгової активності є прийнятною і для продавця, і для покупця. Але головним є те, що туристична галузь має значну перевагу перед подібними видами електронної торгівлі – адже його покупець може отримати товар безпосередньо на місці його виробництва, в туристичній зоні.

В наш час в туристичному бізнесі великого значення набули інноваційні інформаційні технології – сюди можна віднести програми електронного складання турів та бронювання місць. Розробка новітньої програми подібного типу дала можливість не лише зменшити витрати на засоби зв'язку, але й уможливила всім учасникам туристичного ринку працювати як єдиний офіс. Робота із подібними програмами дає можливість туристичному агентству одержати достовірну та оперативну інформацію про рівень цін і число вільних місць в будь-якому місці та у будь-який момент часу, крім того, існує можливість слідкувати за власним замовленням на кожному етапі його здійснення. Зараз є різноманітні системи бронювання, їх відмінності – лише в наборі запропонованих послуг та користувацькому інтерфейсі.

Впровадження ресурсних, продуктових, організаційних, техніко-технологічних та маркетингових інновацій в практику діяльності українських туристичних компаній на регіональному ринку не тільки дасть можливість залучити додаткові туристичні потоки, підвищити економічні показники результативності діяльності туристичних фірм та збільшити їх загальну конкурентоспроможність як на зовнішньому так і на внутрішньому ринках, але й забезпечить зростання якості обслуговування туристів, до більш повного задоволення потреб гостей із урахуванням конкретних запитів певних груп споживачів.

Одним з основних напрямів технологічних інновацій в

туризмі є використання віртуального простору для інформування та просування на ринок своїх послуг. Значення Інтернету й інших нових інтерактивних мультимедійних платформ для розвитку туризму в Причорноморському економічному районі (Причорноморський регіон) важко переоцінити. Суб'єкти туристичного бізнесу, що надають туристичні послуги повинні усвідомити необхідність впровадження та використання сучасних програмно-технічних інтерактивних інформаційних систем, які сприятимуть розширенню можливостей туристичних підприємств Причорноморського регіону. Такі системи запам'ятовують і зберігають у пам'яті велику за обсягом інформацію про минулі заявки і клієнтів, на підставі якої можна визначити найкращі напрями просування продукту з урахуванням демографічних факторів, інтересів, кращих засобів розміщення тощо. Інформація про клієнтів може бути зібрана з різних джерел: телефонних розмов, Інтернет мережі, інформаційно-довідкових кіосків, туристичних інформаційних відділів – і збережена в єдиній базі даних. Інтерактивні інформаційні системи дають змогу споживачам швидко і легко переходити від планування подорожі до її бронювання, що дозволить зробити туристичні послуги в Причорноморському регіоні доступними для всіх користувачів мережі Інтернет, а також популяризуватиме імідж регіону, як одного з прогресивних туристичних центрів.

Підсумовуючи, зазначимо, що комплекс інноваційних факторів зумовлює формування конкурентоспроможності конкретної регіональної туристичної системи, а отже, її місця в туристичному комплексі держави та на міжнародному туристичному ринку. З іншого боку, інноваційний розвиток формує загалом сприятливе економічне та соціокультурне середовище функціонування туристичних підприємств, а також сприяє вдосконаленню транспортної та іншої інфраструктури. Варто також зауважити, що більшість регіональних туристичних ринків України мають високий інноваційний потенціал, насамперед щодо продукування

туропераційних інновацій для внутрішнього туризму. На прикладі областей Причорноморського регіону в останні десятиліття сформувалася цілі інноваційні напрямки розвитку туризму, зокрема екстремального, пригодницького, культурного, етнічного тощо. Зрозуміло, що нові напрями туризму, відповідно до сучасних вимог, повинні розроблятися з урахуванням максимальної безпечності для туристів, дестинацій та місцевих спільнот.

Список використаних джерел:

1. Охріщенко А.Г. Туристичні кластери як перспективні напрями регіонального розвитку. Університетські наукові замисли. 2013. №1(45). – с.495-500.

2 Павлов К.В., Павлова О.М. Інноваційно-інвестиційний потенціал транспортної галузі України. Український журнал прикладної економіки. 2020. Том 5. №1. С 17-24.

3. Лагодієнко В.В. Довгаль О. В. Теоретико-методологічні підходи дослідження сільських територій. Економіка і фінанси. № 13. 2018. С. 50-61.

4. Olena Sadchenko, Volodymyr Lagodiienko, Innola Novykova, Olha Feshchenko, Nataliia Ruzhynska, Oleksandr Bogdanov, Marketing Tools in Stimulating Innovative Activity of Enterprises. International Journal of Management, 11 (6), 2020, pp. 241-251.

СЕКЦИЯ 7.

МЕДИЦИНА

Дычко Е.Н.

доктор медицинских наук, профессор,
заведующий кафедры детской стоматологии
ДМИТНМ
г. Днепро, Украина

Бунятян К.А.

кандидат медицинских наук,
доцент кафедры детской стоматологии
ГУ «ДМА МЗ Украины»
г. Днепро, Украина

ОБОСНОВАНИЕ БИОЛОГИЧЕСКОГО МЕТОДА ЛЕЧЕНИЯ ПУЛЬПИТА

В детской практике, из-за несовершенного развития зубных тканей, в отличие от взрослых, кариес и его осложнения в виде пульпита и периодонтита в подавляющем числе случаев приобретает острое, а порой, агрессивное течение. Поэтому известно [1,2], что у детей и подростков значительно реже встречаются хронические формы кариеса зубов, пульпита и даже периодонтита. Это ставит перед врачом-стоматологом детским задачу четкой диагностики для обоснования выбора способа лечения основных стоматологических заболеваний, каким являются наиболее распространённые среди населения кариес зубов и его осложнения, а также обеспечение выполнения адекватного способа лечения. Совершенно оправданным остается необходимость применения в нужных условиях биологического способа лечения зубов рассмотрено [3,4] в для их сохранения на многие годы, особенно при развитии

пульпита. Ушли в историю классические представления, которые исповедовали корифеи стоматологии И.Г. Лукомский, Е.М. Гофунг и другие, о невозможности сохранения пульпы живой и жизнеспособной даже при незначительном объеме и характере воспаления ткани пульпы инфекционной кариесогенной или травматической природы.

Однако в настоящее время, благодаря глубоким исследованиям Т.Ф. Виноградовой, В.С. Иванова, В.А. Никитина и других, установлены особенности физиологического возрастного характера с высокой потенцией воспаленной пульпы к восстановлению ее жизнеспособности, расширились возможности применения биологического способа лечения с сохранением функции излеченного зуба на многие годы.

Вместе с тем показания к выбору биологического способа терапии пульпита и средств восстановления частично разрушенной воспалением пульпы подвергаются совершенствованию и оптимизации, что логично в современной детской стоматологии.

Целью настоящего исследования стало обоснование более эффективного способа лечения острых форм пульпита у детей в зубах с несформированными корнями с применением трикальцийсиликатного цемента.

Материалы и методы исследования. Для реализации поставленных задач было проведено экспериментальное и клинико-лабораторное исследование. В качестве экспериментального объекта использовали 18 кроликов-самцов голландской породы в условиях вивария, у которых искусственно вызывали травматический пульпит под внутривенным наркозом (пропофол). Животных выводили из эксперимента в конце второй, четвертой и шестой недели, изготавливали шлифы зубов с пульпитом, красили по Ван Гизону. В качестве материала для лечения пульпита применяли трикальцийсиликат и триоксид агрегат.

Апробированный способ лечения пульпита использовали в клинических условиях на 101 школьнике от 6

до 12 лет, у которых было пролечено 40 зубов с обратимым пульпитом и 8 – с травматическим. Наблюдали за результатами лечения в основной (25 лиц) и сравняваемой (23 лиц) группах, где применяли трикальцийсиликат и триоксид агрегат для покрытия ткани пульпы. Для объективной оценки результатов помимо клинико-лабораторных методов использовали рентгенодиагностику зубов, электропроводность твердых тканей (ЭПД) и оптическую плотность этих тканей с помощью денситометра и микрофотомера (МФ-4). Цифровой материал поддавали математическому анализу по программе Stat Plus 2009 и таблиц Microsoft Excel.

Результаты исследований. Травматический пульпит, полученный экспериментальным путем у животных, сопровождался существенными поломками в жизнеспособности основных структур мягкой ткани пульпы, которыми являются волокна стромы, сосуды микроциркуляторного русла, клетки пульпы одонтотропного и иммунного назначения, что соответствовало классическим признакам воспалительного процесса. Вместе с тем, способ биологического лечения испытанный в эксперименте, способствовал восстановлению жизнеспособности пульпы, при этом в основной группе животных более эффективно и в короткие сроки (1 мес.). Подобные явления результативности использования биологического способа лечения пульпита произошли и в клинических условиях, что подтвердилось клиническими, параклиническими и лабораторными способами. Сравнивая эффективность лечения пульпита в основной и сравняваемой группы, следует отметить, что более результативным и более краткосрочным по времени лечения оказался способ с применением одонтотропного трикальцийсиликатного цемента.

Таким образом, клинико-экспериментальное изучение эффективности разных биологических материалов при травматическом и обратимом пульпите выявил очевидное

преимущество одонтотропного трикальцийсиликатного цемента.

Список использованных источников:

1. Mejare I., Cvek M. Partial pulpotomy in young permanent teeth with deep carious lesions. Endod Dent Traumatol. 1993. Vol. 9, No. 6. P. 238-242. DOI: <https://doi.org/10.1111/j.1600-9657.1993.tb00279.x>
2. Деньга О.В. Показатели заболеваемости кариесом зубов у детей Украины, России и Беларуси за 1990-2010 годы /О.В.Деньга//Іновації в стоматології. —2013.-№2.-с.30-36
3. Назарян Р.С. Заболеваемость кариесом зубов у детей 8-9 лет г. Харькова / Р.С. Назарян, Н.Н. Удовиченко, К.Ю. Спиридонова // Укр. стомат. альманах. – 2013.-№3.-с.96-98
4. Никольская И.А. Современные принципы консервативного лечения пульпита / И.А.Никольская // Вестник Российского университета дружбы народов.-2014.-№2.-с.83-87

Коломоєць А.В.

кандидат медичних наук, директор,
ТОВ «Медсервісгруп»
м. Київ, Україна

ЗАКОНОДАВЧІ ОСНОВИ ТА ПРИНЦИПИ ЛОГІСТИЧНОГО УПРАВЛІННЯ В МЕДИЦИНІ

Лібералізація, маючи законодавче та нормативно-правове підґрунтя, набуває все більшого поширення у нові сфери медицини, стає загальним принципом організації системи охорони здоров'я. Галузь надання медичних послуг поступово стає економічним суб'єктом в інфраструктурі економіки держави. Економічний аспект охорони здоров'я починає розглядатися як елемент суспільного виробництва в цілому. Медичні послуги все більше набувають ознак продукту громадського споживання, нематеріальних благ, що надаються населенню країни.

З початку реформування охорони здоров'я та децентралізації влади на органи місцевого самоврядування покладено повноваження щодо надання послуг швидкої медичної допомоги, первинної охорони здоров'я, з профілактики хвороб, зокрема на районному рівні – надання медичних послуг вторинного рівня, на обласному рівні – надання високоспеціалізованої медичної допомоги.

У 2017 році було схвалено Стратегію реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки [1], де визначено, що одним з напрямків підвищення ефективності розподілу ресурсів на рівні формування державної політики є програмно-цільовий метод, який є частиною системи управління державними фінансами. Фінансування бюджетних програм на основі ПЦД повинно забезпечити соціальний ефект та результат. На сьогодні в Україні не запроваджено середньострокове бюджетне планування, відсутня довгострокова стратегія розвитку, зокрема в галузі медицини. Сьогодні законодавчою базою державного регулювання логістики в медицині є такі

нормативно-правові акти: загальнодержавні: Бюджетний кодекс України №2456-VI від 0 8.0 7.20 10 р., Закон України «Про державний бюджет» на відповідний період, Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» №280 I-XII від 19.11.1992р., Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я» №20 0 2-VIII від 0 6.0 4.20 17р., Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення» №2168-VIII від 19.10 .20 17р., наказ Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження порядку надання первинної медичної допомоги» №50 4 від 19.0 3.20 18р.; місцеві: розпорядження, рішення, обласних, районних, міських органів місцевого самоврядування про підготовку проектів та програм розвитку медичних закладів.

Відповідно Закону України «Про автономізацію закладів охорони здоров'я» [2] фінансове забезпечення охорони здоров'я може здійснюватися за рахунок коштів Державного бюджету України та місцевих бюджетів, коштів юридичних та фізичних осіб, а також з інших джерел, не заборонених законом. Рівень фінансового забезпечення охорони здоров'я розраховується на підставі науково обґрунтованих нормативів. Кошти Державного бюджету України та місцевих бюджетів, призначені на охорону здоров'я, використовуються, зокрема, для забезпечення медичної допомоги населенню, фінансування державних цільових і місцевих програм охорони здоров'я та фундаментальних наукових досліджень у цій сфері (стаття 18) [3]. Таким чином, реформування охорони здоров'я передбачає використання програмно-цільового підходу до фінансування закладів охорони здоров'я за рахунок коштів місцевих бюджетів. У серпні 20 14 року Міністерство охорони здоров'я ініціювало розробку Національної стратегії реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 20 15-20 20 років (далі – Стратегія) [4]. За допомогою нових стратегічних підходів до підвищення якості та доступності медичної

допомоги та зменшення фінансових ризиків для населення було забезпечено формування нової моделі медичної допомоги. Відповідно Стратегії майбутня система охорони здоров'я має базуватися на трьох засадничих принципах, котрі є фундаментальними і такими, що мають застосовуватися в усіх секторах охорони здоров'я, та мають бути відображеними на кожному наступному етапі реформи, а саме: 1. Орієнтованість на людей. 2. Орієнтованість на результат. 3. Орієнтованість на втілення. Крім того, система охорони здоров'я повинна орієнтуватися на такі принципи: 1) Гарантований пакет послуг, що доступний кожному громадянину. 2) Дотримання національних стандартів якості та професіоналізму. 3) Взаємоповага пацієнтів та медичних працівників. 4) Співпраця різних секторів економіки, служб, організацій в інтересах пацієнтів, громад та населення (міжсекторальна взаємодія). 5) Співвідношення ціна-якість та найбільш ефективне, справедливе та стійке використання обмежених ресурсів. 6) Підзвітність громадам і пацієнтам. Згідно з концепцією логістичного управління закладами системи охорони здоров'я, для розвитку логістичних систем необхідно керуватися сформованими принципами логістики, основними серед них є: раціональність, цілісність, системність, ієрархія, інтеграція, формалізація і формування.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Стратегії реформування системи управління державними фінансами на 2017-2020 роки, Розпорядження КМУ від 8 лютого 2017 р. № 142-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/ru/142-2017-r#n283> (дата звернення: 20.04.2020).

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо удосконалення законодавства з питань діяльності закладів охорони здоров'я» №2002-19 від 06.04.2017р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2002-19> (дата звернення: 20.04.2020).

3. Національна стратегія реформування системи охорони здоров'я в Україні на період 2015 – 2020 років. URL:

<http://moz.gov.ua/uploads/0/691-strategiya.pdf> (дата звернення: 20.04.2020).

4. Про схвалення Концепції реформи фінансування системи охорони здоров'я, Розпорядження КМУ від 30 листопада 2016 р. № 1013-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1013-2016-p> (дата звернення: 20.04.2020).

Стовбан М.П.
кандидат медичних наук,
доцент кафедри фтизіатрії і
пульмонології з курсом професійних хвороб,
заступник генерального директора,
комунальне некомерційне підприємство
"Івано-Франківська обласна клінічна інфекційна
лікарня Івано-Франківської обласної ради"
м. Івано-Франківськ, Україна

НОРМАТИВНО-ПРАВОВІ АКТИ, ЯКІ ПОТРЕБУЮТЬ ДООПРАЦЮВАННЯ В ЧАСТИНІ РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ГОСПІТАЛЬНИМИ ОКРУГАМИ

У 2015 році Уряд країни вирішив ініціювати реалізацію трансформаційної реформи в системі охорони здоров'я. Було затверджено сформульовану у концептуальному установчому документі Стратегію з фінансування системи охорони здоров'я, а в жовтні 2017 року було ухвалено новий Закон України «Про державні фінансові гарантії медичного обслуговування населення». Процес втілення даної реформи передбачав поетапну реалізацію, де перший етап передбачав втілення новітніх механізмів у первинній медичній допомозі, а другий – на вторинній і третинній, де імплементацію другого етапу запланували на 2020 рік [1].

Поточні реформи в галузі охорони здоров'я вимагають законодавчого унормування широкого кола питань. Доопрацювання нормативно-правових актів в частині реформування сфери охорони здоров'я та регулювання діяльності ГО повинно виходити з наступних підходів: імplementовані реформи не зобов'язані погіршити доступ до всього спектру наданих медичних послуг ні одній із верств населення; у відповідності до реалізованих реформ повинно бути гарантоване поточне покращення здоров'я населення, забезпечене зменшення диференціації у доступі до надаваних медичних послуг та покращення їхньої якості; гарантована фінансова та інституційна дисципліна сучасної системи

охорони здоров'я, яка сконцентрована на людину. Тому необхідно здійснити ряд кроків задля забезпечення ефективної діяльності даної системи:

1. Імплементувати Закон України «Про громадське здоров'я», та гарантувати належне фінансування даного структурного елементу сфери охорони здоров'я на 2021 р., реалізація котрого санкціонує покращення перспектив в медичній галузі.

2. Потрібно внести корективи в законопроект № 6327 «Про державні фінансові гарантії надання медичних послуг та лікарських засобів» задля усунення юридичних колізій та двозначних норм у відповідності до чинного законодавства та Конституції України.

3. Необхідно на законодавчому рівні зміцнити захист прав осіб, у котрих наявні хронічні захворювання, та осіб, котрим необхідно щотижневого відвідувати медичного працівника.

4. Потрібно сформувати самостійну службу від органів та організацій з реалізації державної політики охорони здоров'я, котра б проводила контроль за якістю та результативністю їхньої діяльності.

5. Потрібно внести корективи до проекту закону, положення, котрі провадять ініціативу Президента України стосовно надання медичної допомоги у відповідності до якісно нових правил у сільській місцевості із застосуванням новітніх технологій, а також потрібно забезпечити дані заклади широко - полосним Інтернетом, та всім необхідним обладнанням задля проведення лабораторних досліджень та одержання швидкісної консультації щодо обрання відповідного способу лікування.

6. Імплементувати законопроект у разі нецільового використання фінансових ресурсів у сфері охорони здоров'я, понесення суворого покарання, через недотримання фінансової дисципліни, а також викорінити корупцію та зловживання у даній галузі сфері, та закріпити індивідуальну відповідальність керівних осіб медичних

установ у разі порушення чинного законодавства та прав пацієнтів.

7. Потрібно внести корективи до законодавчо-нормативних та організаційних перемін стосовно процедури створення ГО, котрі забезпечують доступність для всього населення країни якісної медичної допомоги на рівні вторинної та третинної ланки системи охорони здоров'я, де зачальна чисельність медичних установ потрібно оцінювати враховуючи економічно обґрунтовані потреби відповідних територіальних громад.

8. Створити та реалізувати державну Концепцію політики стосовно кадрового забезпечення у галузі охорони здоров'я.

9. Внести правки до проекту розпорядження КМУ «Про затвердження Національного плану заходів щодо неінфекційних захворювань для досягнення глобальних цілей сталого розвитку», котрий був винесений на громадське обговорення у 2017 році, проте не був затверджений. Реалізувавши даний проект відбудеться наближення до імплементації Концепції розвитку системи громадського здоров'я, з метою здобуття визначених цілей сталого розвитку, котрі визначених ООН до 2030 р., задля імплементації засад європейської політики «Здоров'я – 2020» [2]. У результаті імплементації відповідних реформ зростатиме якість медичних послуг ГО у галузі охорони здоров'я, ефективність організації їх роботи, в результаті чого зростатиме й рівень конкуренції в галузі медицини. Будуть сформовані новітні механізми залучення фінансових ресурсів для ГО діяльність яких зосереджена в наданні медичних послуг та модернізації систем адміністрування та формування структурних підрозділів медичних установ. Отже, завдяки комплексному застосуванню різноманітних підходів буде досягнуто консенсусу та забезпечено стійкий та сталий розвиток медичної галузі після імплементації необхідних комплексних реформ, задля покращення ефективної роботи ГО.

Список використаних джерел

1. ВООЗ. Спільний звіт ВООЗ та Світового банку. Україна: огляд реформи фінансування системи охорони здоров'я 2016–2019 : офіц. сайт. URL: <https://www.euro.who.int/en/home> (дата звернення 06.10.2020).

2. Аналітична доповідь до Щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України. Актуальні соціальні реформи. Медична реформа. 2020. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/12860/Yurochko_Medychna%20reforma.pdf?sequence=1 (дата звернення 06.10.2020).

Щиріна К.В.
аспірантка кафедри управління охороною здоров'я,
Національна медична академія післядипломної освіти
імені П.Л.Шупика
м. Київ, Україна

АНАЛІЗ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО СТАНУ БАГАТОПРОФІЛЬНОЇ ЧЕРНІГІВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ КЛІНІЧНОЇ ЛІКАРНІ

Чернігівська обласна лікарня – заклад охорони здоров'я, центр надання консультативної, лікувальної і профілактичної медичної допомоги населенню області і м. Чернігова. Основою для її успішної діяльності та надання допомоги населенню на відповідному рівні є забезпеченість лікарями. Проведемо аналіз забезпеченості лікарів, шляхом розрахунку відповідного показника. Результати оформимо за допомогою табл.1.

Таблиця 1

Відсоток забезпеченості багатопрофільної Чернігівської обласної клінічної лікарні медичними працівниками

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Забезпеченість лікарями всього, в т.ч.:	92,72%	90,41%	92,00%	93,27%	90,31
терапевтами	87,50%	87,50%	90,00%	83,33%	82,35%
кардіологами	85,71%	85,71%	92,86%	95,12%	57,63%
ендокринологами	97,30%	87,50%	87,50%	100,00%	100,00%
хірургами	96,67%	94,44%	80,82%	87,67%	97,26%
нейрохірургами	97,37%	86,84%	100,00%	100,00%	97,50%
анестезіологами	90,48%	77,87%	88,10%	92,56%	95,20%
акушерами-гінекологами	100,00%	33,33%	66,67%	66,67%	66,67%
невропатологами	97,22%	97,44%	100,00%	100,00%	97,62%
рентгенологами	100,00%	96,00%	100,00%	71,43%	64,29%
лікарями приймального відділення	70,83%	100,00%	95,65%	95,65%	95,65%

Джерело: власна розробка автора на основі річного звіту лікувально-профілактичного закладу за 2015-2018 роки та звіту юридичної особи незалежно від її організаційно-правової форми та фізичної особи-підприємця, які провадять господарську діяльність з медичної практики за 2019 рік [1]

Варто відмітити, що всі штатні посади керівників медичного закладу, гастроентерологів, дієтолога, алерголога, лікарів з функціональної діагностики, стоматологів, офтальмологів, отоларингологів, рефлексотерапевтів, лікарів-лаборантів, лікарів-імунологів, лікарів з ультразвукової діагностик, методистів, інтернів та дерматовенерологів.

Щодо даних, наведених в табл.1, то можемо сформулювати висновки, що рівень забезпеченості штатних посад медичними працівниками був неоднозначним протягом періоду дослідження. Так, загальна забезпеченість протягом 2015-2019 років коливалась в межах +/- 3,00%, проте завжди становила більше 90,00%. Найбільш забезпеченою є Чернігівська обласна клінічна лікарня ендокринологами, нейрохірургами, невропатологами та лікарями приймального відділення. Найгірше, в свою чергу кардіологами, акушерами-гінекологами, рентгенологами та терапевтами. Як правило, така ситуація пов'язується із розривом у часі між зростанням кількості штатних посад відповідних профілів та моментом прийняття лікарів на роботу. Адже, як свідчать дані річного звіту лікувально-профілактичного закладу за період дослідження кількість штатних посад щороку зростала практично по всіх категоріях лікарів. [1]

Окрім лікарів, вагоме місце серед працівників обласної клінічної лікарні займає середній медичний персонал. Відтак, проаналізуємо забезпеченість середнім медичним персоналом за 2015-2019 роки, оформивши результати до табл. 2. [1,2]

Таблиця 2

**Відсоток забезпеченості багатoproфiльної Чернігівської
обласної клінічної лікарні середнім медичним персоналом**

Показник	2015 рік	2016 рік	2017 рік	2018 рік	2019 рік
Забезпеченість середнім медперсоналом всього, в т.ч.:	97,66%	98,38%	93,38%	89,22%	92,64%
спеціальними медичними сестрами	98,27%	98,46%	94,06%	89,71%	93,26%
лаборантами	94,25%	95,40%	91,21%	73,63%	74,44%
рентгенолаборантами	94,23%	100,00%	72,60%	85,25%	100,00%
медичними сестрами фізіотерапевтичних кабінетів	97,32%	98,23%	97,25	98,10%	97,96%
Молодшим медперсоналом	97,67%	98,25%	97,36%	97,48%	96,03%

Джерело: власна розробка автора на основі річного звіту лікувально-профілактичного закладу за 2015-2018 роки та звіту юридичної особи незалежно від її організаційно-правової форми та фізичної особи-підприємця, які провадять господарську діяльність з медичної практики за 2019 рік [1]

Отже, як бачимо із наведеної таблиці найвищий рівень забезпеченості штатних посад рентгенолаборантів, медичних сестер фізіотерапевтичних кабінетів та молодшого медичного персоналу. Найгірше обласна клінічна лікарня забезпечена лаборантами. При цьому, за даними звіту повністю задоволена потреба у провізорах протягом всього періоду дослідження. Загальне зниження показників було спричинено збільшенням кількості штатних посад по кожній із категорій. Загалом, наявність незаповнених штатних посад, з одного боку спричинює економію у затратах на оплату праці, адже робота виконується силами наявних кадрів, проте в перспективі дана економія може дуже негативно вплинути на показники діяльності медичного закладу, саме тому необхідно зосереджувати значні зусилля на усунення наявних диспропорцій.

Список використаних джерел:

1. Фінансова звітність надана Чернігівською обласною клінічною лікарнею для використання у дисертаційному дослідженні.
2. Новальська Н., Згалат-Лозинська Л. Аналіз діяльності медичних установ. Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ : ДП Видавничий дім «Персонал», 2018. 45 с.

*Матеріали III-ої Міжнародної науково-практичної
конференції
(07 листопада 2020 р., м. Лондон (Великобританія),
дистанційно)*

СУЧАСНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ НАУКИ В УКРАЇНІ: СТАН, ПРОБЛЕМИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ

Підписано до друку 10 листопада 2020 р.
Формат 60х90/8. Папір офсетний.
Друк офсетний. Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 8,2. Наклад 100 прим.

*ФОП КАНДИБА Т.П. Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
Державного реєстру видавців серія ДК № №5263 від 20.12.2016р.*

Надруковано в друкарні ФОП Кандиба Т.П.
Адреса, Україна, Київська обл., м. Бровари, вул. Незалежності, 16
тел.+380672310285, e-mail: kandyba18@ukr.net